PN 1399.

Biblioteca Bucureștilor

12
Decembrie
2012

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ION MINCU

1852 – 1912

160 de ani de la moarte

Arhitectura neobrâncovenească s-a concretizat în România, în contextul istorismului european de la sfârşitul secolului al 19-lea, şi a continuat până către cel de-al doilea război mondial. Reprezentant de seamă al acestei mişcări, Ion Mincu a receptat formele stilului brâncovenesc, pe care l-a folosit în opera sa. Stilul neobrâncovenesc reprezintă un amestec de elemente răsăritene bizantine (de exemplu, arcada scurtă, coloanele mici şi groase etc.) şi motive arhitecturale şi etnografice țărăneşti locale, precum şi de anumite modele de artă otomană, la care se adaugă şi teme de renaştere italiană târzie, preluate din arhitectura palatelor construite pentru domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714) de către arhitecți italieni, într-o manieră care a împrumutat mult din vilele de Renaştere târzie, din nordul Italiei. Arhitectul Ion Mincu este considerat, începând din 1866, inițiatorul acestei mişcări arhitecturale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI / *EXCERPTS*

Marcel OLINESCU – *Soartea* omului / *Man's fate* / 2

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ / *THE BYGONE BUCHAREST*

Pe urmele lui Caragiale... / *On Caragiale's footsteps...* / 3

G. GRAUR – Cu tramvaiul, pe Strada Carol / *On the tram, in Carol street* / 6

Patricia SOROCEAN – La Chişinău, pe Strada.... Bucureşti / *In Kishinev, on Bucharest street* / 8

AUTOGRAFE CONTEMPORANE / *CONTEMPORANEOUS AUTOGRAPHS*

Petre CRĂCIUN şi virtuţile literaturii pentru copii / *Petre Crăciun and the virtues of the children's literature* / 10

Daniela ZECA-BUZURA – În actualitate, literatura poliţistă / *Latest trend, police stories* / 11

Petre CRĂCIUN – Floarea înţelepciunii şi iarba puterii (poveste) / *The wisdom flower and the power grass (story)* / 12

ORIZONTURI / *HORIZONS*

Iulian BOLDEA – Filosofie şi destin: Alexandru SURDU / *Philosophy and destiny: Alexandru Surdu* / 15

Marius DOBRE – Câteva impresii de călătorie. La Paris, după Cioran / *A few travel impressions. In Paris, looking for Cioran* / 18

Isabela VASILIU-SCRABA – La centenarul naşterii lui Horia Stamatu / *Upon the centenary of Horia Stamatu's birth* / 20

Un *dialog* inedit între Horia Stamatu şi Constantin Noica / *An original dialog between Horia Stamatu and Constantin Noica* / 21

Un Muzeu-şcoală, la Chişinău / *A school-museum in Kishinev* / 22

Sergiu PANĂ, Elena GUMENE – Servicii muzeale pentru copii şi tineret / *Museum services for children and youth* / 23

DACOROMANICA. Biblioteca Digitală a României. Noutăţi, decembrie 2012 / *DACOROMANICA. The Digital Library of Romania. News, December 2012* / 25

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC / *LIBRARIANSHIP MERIDIAN*

Ion CONSTANTIN – Demersuri întreprinse de Pantelimon Halippa în perioada regimului comunist, pentru cauza Basarabiei (II) / *Pantelimon Halippa's undertakings during the Communist times for Bessarabia's cause (II)* / 26

Isabela VASILIU-SCRABA – Despre acurateţe, în editarea clasicilor / *On accuracy, in publishing the classics* / 30

Gaudeamus, ediţia 2012 / *Gaudeamus, 2012 edition* / 31

Liviu PAPADIMA – Cât şi ce mai citeşte românul? / *How much and what the Romanians read?* / 31

CRONICA EDIŢIILOR / *EDITIONS CHRONICLE*

Alexandru BRICIU – *O fotografie veche de 14 ani* / *A 14 years old photo* / 32

Marian NENCESCU – *Ultima saună,* sau locul pe unde iese sufletul / *The last sauna or the place where the soul escapes* / 33

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM / *WE RECEIVED, WE INFORM YOU*

Ion HOREA şi *rondelurile care ard* / *Ion Horea and the burning rondels* / 34

George TEI – Reverenţe la Regină / *George Tei – Reverences to the Queen* / 35

CATALOG / *CATALOGUE*

Cărţi noi primite la redacţie / *Latest books received by our editor* / 36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE / *DAILY CUSTOMS, EVERLASTING FESTIVALS*

Petre DAN-STRĂULEŞTI – Momente din istoria neamului - evoluţia ideii de parlamentarism (II) / *Moments in the nation's history - the evolution of the idea of parlamentarianism (II)* / 38

CALENDAR CULTURAL / *CULTURAL CALENDAR* – Decembrie 2012 / *December 2012* / 39

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI
Inventar Nr. 35709

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂSFOIRI

„Soartea" omului

Marcel OLINESCU (1896-1992)
pictor, etnograf

Personalitate complexă și originală a lumii artistice românești, Marcel Olinescu s-a născut la Dorohoi, județul Botoșani, în 17 septembrie 1896. În perioada 1903-1923 urmează cursurile elementare și liceale la Dorohoi, Pomârla și Botoșani, studiază la Școala de Arte Frumoase din Iași, apoi continuă studiile la București avându-l ca profesor pe sculptorul Dimitrie Paciurea. În anul 1923, obține un post de profesor de caligrafie și desen la Liceul Avram Iancu din Brad, unde va rămâne trei ani, realizând cele zece gravuri din „Suita aurului", portretele revoluționarilor pașoptiști - Iancu, Balint, Buteanu. În anul 1927 se stabilește la Arad ca profesor de desen la Școala Superioară Comercială de Băieți. Aici, pe lângă activitatea didactică și artistică, este redactor la ziarul **„Știrea"** (1933-1937) și pune bazele societății artistice **„Ateneul Popular Arădean"**, care ia ființă la 16 septembrie 1931.

Împreună cu un colectiv de redacție editează **Revista literară și culturală - Hotarul**, în 24 de pagini, al cărei prim număr apare în mai, 1933. La scurt timp, în octombrie 1934, editează și revista **Duh,** revistă de artă, critică literară și filozofie.

Face parte din echipele de cercetare sociologică organizate de Dimitrie Gusti în satele Cuveșdia și Sâmbăteni, iar în anul 1936 pune bazele grupării literar-artistice **„Pro Arte".**

De menționat este faptul că la Arad *avea să se nască ideea alcătuirii unui manual de mitologie românească* și astfel în 1944, la editura Casa Școalelor din București, cu ilustrații gravate în lemn de către autorul ei, apărea „Mitologia românească", tulburând spiritele contemporanilor săi.

În 1937 este numit profesor la Școala Normală din București, avîndu-i ca elevi pe viitorii muzeografi și istorici Nae Antonescu și Răzvan Theodorescu, și îi cunoaște pe Ion Th. Ilea, Valentin Streinu. Este distins cu **Premiul Lecomte de Nouy** în anul 1921 și cu Marele premiu de grafică la Concursul de pictură și grafică Voronețiana, în 1977, la Suceava. A murit în București, la 9 februarie 1992.

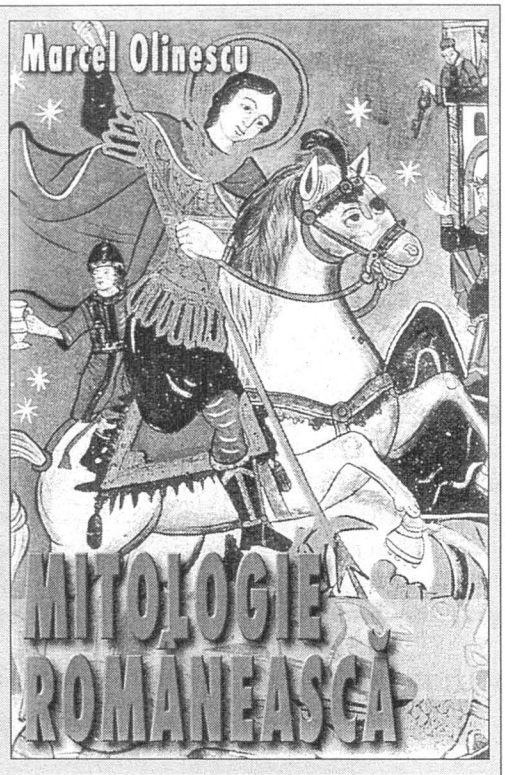

Românii cred că omul nu e stăpân pe cărările lui, ci îndeplinește pe acest pământ voința lui Dumnezeu. Această voință este scrisă într-o carte anume, în care fiecare om își are scrisa lui. Toată viața, de la naștere până la moarte, așa cum i-au ursit-o ursitoarele, i-e scrisă omului de mai înainte și el nu se poate abate cu nimic de la "ce i-a fost scris".

Cartea aceasta, în care sunt scrise toate viețile oamenilor, se găsește într-o chilie de piatră la izvorul Iordanului. În chilia aceasta este o masă săpată în piatră, acoperită cu un covor frumos, iar pe dânsa stă cartea. În chilie nu se poate băga nimeni, că nu pot intra decât cei care n-au corp, ci sunt numai duhuri curate.

Oamenii, însă, sunt tare curioși să cunoască mai dinainte ce o să li se întâmple și de aceea caută prin toate mijloacele să își afle scrisa. Sunt multe vrăjitoare, care pretind că pot descifra de departe scrisul oamenilor. Soartea se poate afla în bobi, în ulcică, în palme, în cafea, în ghioc etc.

Mai ales flăcăii și fetele sunt tare dornici să-și cunoască ursitul, ori "data" lor. De aceea fac felurite vrăji, ca să-i cunoască, cu un ceas mai devreme, pe aceea sau pe acela care îi e sortit să-i fie soț de viață. Cele mai multe vrăji se fac în noaptea Anului Nou. Dăm unele din ele.

În preseara Anului Nou, fetele, cu ochii legați, numără parii din gardul ocolului, iar la al noulea se opresc și-l leagă cu un fir de lână roșie, ca a doua zi să-l cunoască. Dacă parul cel legat este cu coajă pe el, atunci bărbatul ei va fi avut, iar dacă e cojit, atunci bărbatul va fi sărac. Tot așa, dacă parul este drept, bărbatul va fi tânăr și voinic, dacă parul e noduros sau încovoiat – și bărbatul va fi bătrân, slab și strâmb.

Alta: O femeie mai bătrână ia nouă farfurii și le pune cu fundul în sus și sub ele se pun nouă obiecte. Acei ce ridică farfuriile nu stau în casă, în timpul când femeia pune obiectele sub farfurie. Aceste obiecte sunt: pâine, sare, cărbune, pieptăn, oglindă, un ban, inel, lână și un păhăruț. Apoi vin cei de afară și, pe rând, ridică farfuriile. Ce vor găsi sub farfurie, le arată ursita. Dacă găsesc leul, atunci ursitul va fi bogat, dacă găsesc cărbunele, va fi negru la față, inelul arată un ursit și bogat și frumos, sarea unul sărac, paharul [-unul] bețiv, pieptănul [-unul] certăreț, lâna [-unul] flocos, pâinea un om bun, oglinda [- un om] frumos și cochet. Asta se repetă de trei ori.

Dacă fetele vor să știe când se vor mărita, atunci se duc tot în noaptea Anului Nou în grajd și împing cu piciorul vaca culcată zicând: "în ăsta an". Dacă [vaca] se scoală imediat, atunci fata se mărită în anul acela. Dacă [vaca] nu se scoală, atunci o împinge din nou, zicând: la anul, ori peste doi ani, până se scoală vaca.

Tot în seara de Anul Nou, fetele mari pun pe o vatră arsă două fire de porc ursite, unul cu numele fetei și altul cu al tânărului pe care dorește fata să-l aibă ca soț. Dacă firele de păr, arzând, se împreună, atunci fata va lua în căsătorie pe acel tânăr, altfel nu.

Din volumul: *Mitologie românească,*
Ediția a III-a, Editura Saeculum Vizual, 2010

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BUCUREŞTII DE ALTĂDATĂ

Pe urmele lui Caragiale...

La finalul lunii noiembrie, la Tîrgul de Carte Gaudeamus a fost lansată cartea "Prin Bucureştii lui Caragiale", de Dan Roşca, apărută la Editura Ars Docendi. Autorul abordează în special istoria bucureşteană din ultimele decenii ale secolului 19 şi primii ani ai secolului 20. Este o perioadă cu care generaţia actuală nu este familiarizată, sedusă fiind de clişeele tip "Micul Paris", care promovează mai degrabă oraşul interbelic, la modul naiv şi idilic.

Fostul Pod al Mogoşoaiei (Calea Victoriei), cunoaşte o moder-nizare fără precedent în jurul lui 1900: au apărut Palatul Poştelor (actual Muzeu Naţional de Istorie,) şi Casa de Depuneri (Fosta clădire a CEC-ului)

Caragiale a trăit în Bucureşti o bună perioadă. Aici a lucrat, aici s-a întâlnit cu alte personalităţi ale vremii, aici a suferit, aici s-a bucurat. A încercat să fie afacerist şi patron, a avut dispute, a asistat la dezvoltarea fără precedent Capitalei. Dan Roşca face, aşadar, un lucru extraordinar: poposeşte prin aceleaşi locuri pe unde a trecut scriitorul şi explică ce s-a întamplat cu ele de-a lungul timpului.

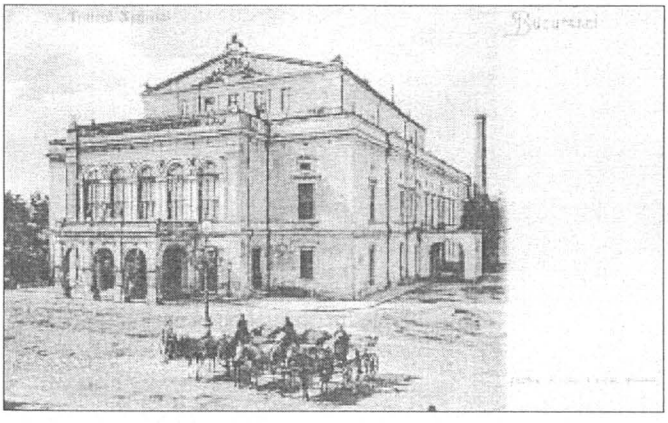

Teatrul Naţional de pe Calea Victoriei la 1900 – actual amplasament al Hotelului Novotel. O clădire de importanţă istorică majoră pentru Bucureşti, deoarece în jurul ei s-a creat primul pol de socializare – în sensul modern – al Capitalei

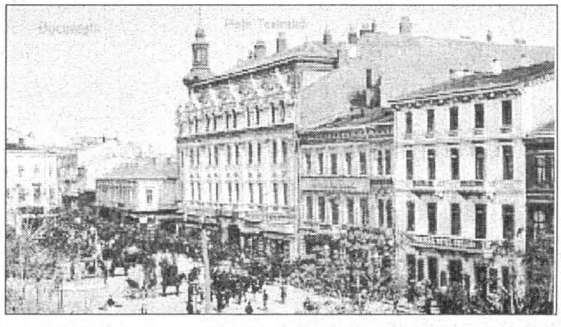

Piaţa Teatrului în 1908, privind spre nord. Recunoaştem cupola Hotelului Continental. Cele două case lipite de el, foste hoteluri, există şi astăzi, dar sunt de nerecunoscut. Traversând intersecţia cu str. Câmpineanu, pe dreapta avem Casa Vanic (actual amplasament al blocului cu Emporio Armani la parter – blocul Dragomir Niculescu) şi, vis-a-vis, Casa Fialkowski (pe locul ei este blocul cu B1 TV la parter – blocul Adriatica).

Aflăm că, înainte de 1900, Piaţa Teatrului era nucleul *high-life*-ului bucureştean. Aici se găseau Teatrul cel Mare, cafenele şi hoteluri care de care mai atrăgătoare.

Piaţa Teatrului în 1915, privind spre sud pe Calea Victoriei. În stânga, clădirea cu cupolă aparţinea sediului publicaţiei "L'Independance Roumaine", celebră în epocă. În dreapta, verdeaţa marchează Grădina Otetelesanu (amplasament al Palatului Telefoanelor actual).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Intersecția aglomerată și sufocantă de astăzi, între Calea Victoriei și str. Ion Câmpineanu, era plină de viață și culoare, acum mai bine de un secol! Cafeneaua Fialkowski, Casa Vanic, Hotelul Continental sau terasa Oteteleșanu sunt repere esențiale pentru a înțelege atmosfera din acei ani. Dintre toate, doar hotelul Continental mai există.

Str. Campineanu coborând din Piața Teatrului, iunie 1937. Berăria Gambrinus (cea originală), gata de demolare. Imobilul construit pe locul ei există și azi. Foto: Victor Potra

Povestea cu Beraria Gambrinus, localizată aici, este definitiv clarificată cu această ocazie. Multe din personajele operelor lui Caragiale rătăcesc aproape obsesiv prin Piața Teatrului. Mergeți si convingeți-vă. Mai mult, coborand pe strada Câmpineanu spre ceea ce e azi Sala Palatului, aflăm că pe locul blocurilor anoste erau cafenele și grădini de vară sau săli de proiecții (cinematografe). Incredibil cât s-au schimbat aceste locuri! Sistematizarea de după primul Război Mondial, bombardamentele din al doilea și reconstrucția socialistă și-au pus definitiv amprenta.

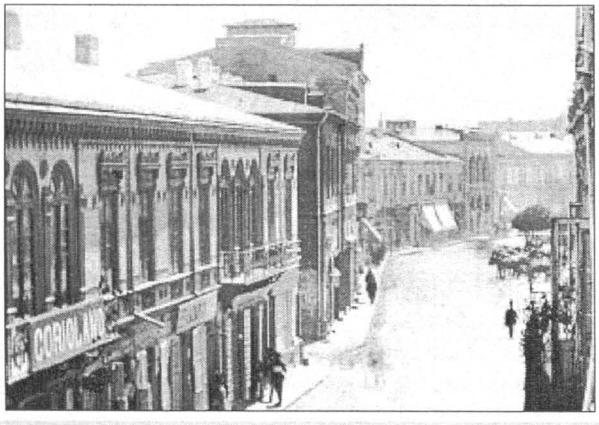

Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei) la 1869, mergând spre Hanul și Sala Bossel (clădirea cu ferestre ţuguiate din plan îndepărtat) – aproximativ amplasamentul Teatrului Odeon , de azi – și, mai departe, spre Piața Sărindar (actuala Piața Tricolorului).

Mânastirea Sărindar, demolată pentru a face loc Cercului Militar. Practic, altarul mănăstirii se găsea înspre Calea Victoriei (orientat spre est).

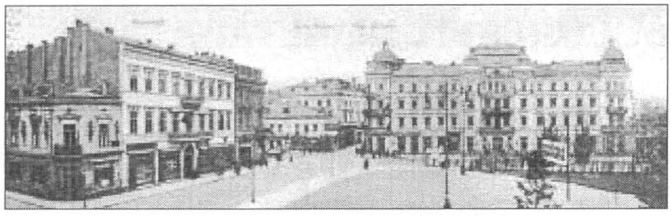

Piața Sărindar la 1907. Recunoaștem Hotelul Bulevard, de pe b-dul Elisabeta. Mânăstirea fusese în dreapta.

Calea Victoriei la Casa Caăsa, în jurul anului 1900, direcția Piața Teatrului. Casei Capșa nu îi fusese adăugată încă cupola.

Dan Roșca merge mai departe în jos pe Calea Victoriei, trece pe la Teatrul Odeon și Casa Capșa, menționează dispărută Mânăstire Sarindar (amplasamentul Cercului Militar)…

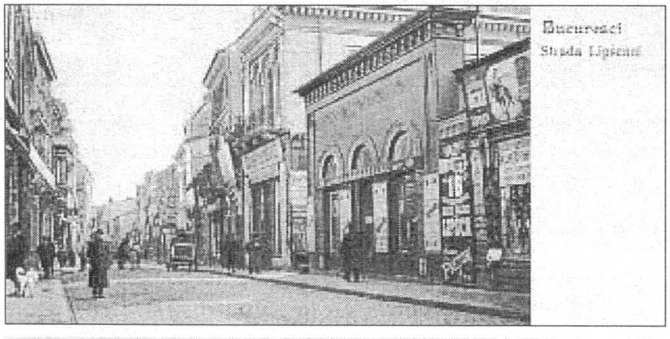

Strada Lipscani, în 1902.

Banca Națională a României – palatul vechi din str. Lipscani.

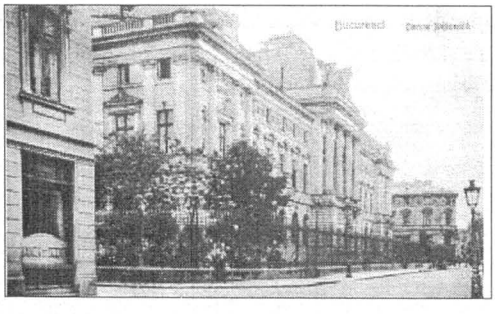

Strada Lipscani, la 1900, privind din intersecția cu str. Smârdan, spre Calea Victoriei. În stânga, Palatul Băncii Generale Române (actual sediu BCR și CEC). În dreapta, Banca Națională.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

...și se oprește în zona Centrului Istoric, unde aflăm ce era pe locul Băncii Naționale de pe strada Lipscani, apoi ajungem pe la restaurantul Caru' cu Bere. Da, Caragiale a trecut și prin Centrul Vechi, uneori însoțit de poetul Mihai Eminescu. Totuși, localul său favorit era pe strada Covaci, într-o clădire care există și azi!

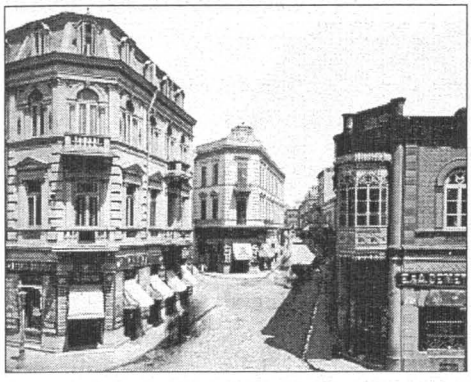

Intersecție celebra din centrul vechi: Șelari-Franceză-Smârdan, spre finalul secolului 19. În dreapta, Hanul Roșu, existent și azi, dar de nerecunoscut.

Din Șelari în Gabroveni și înapoi la BNR, pașii lui Caragiale se regăsesc în acest perimetru atât de în vogă astăzi.

Calea Victoriei, anii '30, mergând spre Piața Palatului Regal (Piața Revoluției). În stânga, Pasajul Roman (plan apropiat) și Hanul Kretzulescu (plan îndepărtat). Actual amplasament al Magazinului Muzica.

Mergând înspre nord, tot pe Calea Victoriei, pașii ni se îndreaptă spre Palatul Regal (Muzeul de Artă), oprindu-se în dreptul Magazinului Muzica, și al blocului cu Librăria Humanitas, pe amplasamentul cărora în epoca dramaturgului erau Pasajul Român – echivalentul unei "clădiri de birouri" plină de oameni ocupați – și Hanul Kretzulescu, ce masca biserica omonimă, astăzi vizibilă din stradă.

Calea Victoriei, în 1903, intrând în Piața Palatului Regal. În dreapta, celebrul Hotel Metropol. Celebru atunci, desigur.

Calea Victoriei în 1908, privind spre Piața Teatrului. În stânga, Hotelul Metropol. Actual amplasament al scuarului din fața Ministerului de Interne. În dreapta, Palatul Regal vechi (fostul Palat Domnesc – Casa Golescu, înlocuit după 1927 de noul Palat Regal, existent și azi – Muzeul Național de Artă).

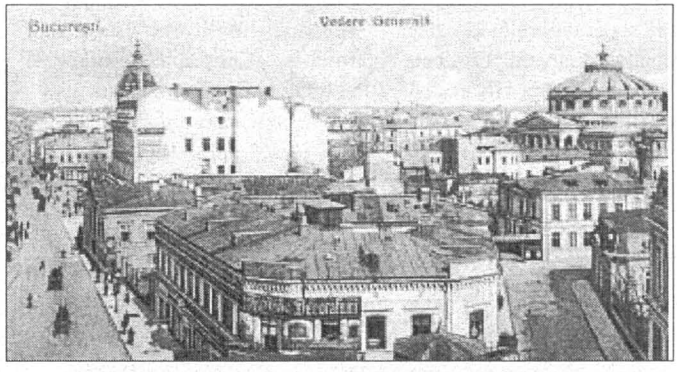

Calea Victoriei la Piata Palatului Regal in 1905 – cvartal de case disparut in 1939. În stanga – Calea Victoriei mergând spre nord. În dreapta – segmentul curbat, ulterior corectat, din str. Clemenței, actuala C. A. Rosetti. În plan îndepartat dreapta, cupola Ateneului.

Mai departe, descoperim împrejurimile Ateneului Român cu surprindere, întrucât arătau cu totul altfel atunci. Hotelul Metropol sau Casa Lahovary din strada Clemenței sunt clădiri șterse demult de pe hartă și din mentalul colectiv bucureștean.

Piața Victoriei în 1914 – Palatul Societății Funcționarilor Publici. O clădire superbă, dispărută la bombardamentele din 1944.

Urcând spre nord, se trece de Piața Amzei și ajunge la intersecția Căii Victoriei cu Calea Griviței, unde pe locul sediului Ministerului Economiei aflăm că era Liceul Sf. Gheorghe, unde a predat Caragiale o perioadă. O oprire la Academia Română, apoi la Piața Victoriei, unde Caragiale a petrecut mult timp la taclale cu Alexandru Vlahuță, în apartamentul acestuia din Palatul Funcționarilor Publici, bombardat în 1944, actualmente amplasamentul blocului optzecist masiv cu Comitetul Olimpic Român.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bulevardul Academiei (Elisabeta) în 1906. În stânga, zona statuilor – Piața Universității, amplasamentul actualei parcări subterane. Se văd statuile lui Heliade-Rădulescu și Mihai Viteazu, singurele existente la acea dată. În dreapta, Universitatea – corpul vechi (central), bombardat în 1944 și refăcut la începutul anilor '70.

Cand *Mam' Mare, Mamițica și Tanti Mița* vin cu "marinelul" Goe la București, aceștia coborau la Gara de Nord, se suiau în trăsură și cer birjarului să îi ducă "la Bulivar". "Bulivarul" este de fapt actualul Bulevard Elisabeta – primul trasat în Capitală, întâi prin fața Universității bucureștene, sub titulatura de "B-dul Academiei", apoi prelungit până la Cișmigiu, în vale, sub denumirea actuală.

Bulevardul Elisabeta în 1906. În stânga, Eforia Spitalelor Civile, actual sediu al Primăriei Sectorului 5. În dreapta (plan apropiat), Cinema Trianon, primul cinematograf de pe bulevard, actualul Cinema București, în paragină. În plan îndepărtat, la intersecția cu str. Brezoianu, se vede cupola clădirii "Voința Națională", ulterior Hotel Astoria și primul sediu al fostei Academii Comerciale.

Toată lumea bună se plimba pe acest bulevard cu iz vestic, aflat la pol opus de străzile înguste, întortocheate și mizere din "orașul vechi", cu iz oriental. Normal, cele trei "doamne" însoțite de Goe, veniți din provincie, vroiau să vadă cum este. Mi se pare incredibil cum niciun profesor de limba și literatura română nu a fost în stare să explice aceste repere pe care Caragiale le dă în opera lui.

Ne vom opri cu dezvăluirea opririlor din călătoria lui Dan Roșca pe urmele lui Caragiale. În carte se prezintă și alte locuri bucureștene, dar și din țară, pe unde a mai fost Caragiale.

Cel mai important la această carte este faptul că îl aduce pe dramaturgul suprem în postura de om obișnuit, cu bune și rele – un om genial, dar adesea incomod. "Prin Bucureștii lui Caragiale" nu este o carte de comentarii elogioase ci este o incursiune în societatea bucureșteană din timpul domniei lui Carol I, este o punte de legătură cu o generație dispărută cu care noi, oamenii mileniului III, am pierdut orice conexiune. ***(Redacția B.B.)***

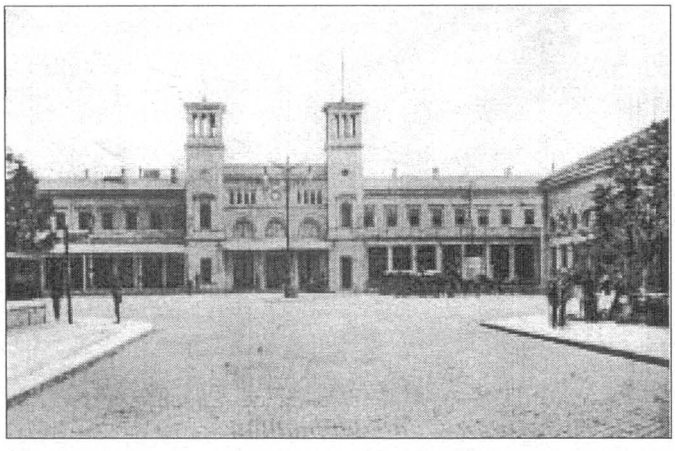

Gara de Nord, fosta Gara Targoviștei, cu aspectul de dinainte de refacerea drastică și extinderea din anii '30.

Cu tramvaiul, pe Strada Carol

G. GRAUR
colecționar

O fotografie de epocă, publicată pe site-ul Tramclub, mi-a atras atenția, datorită faptului că nu fusese localizată. Am demarat cercetările pe cont propriu, iar rezultatul lor este consemnat în acest articol.

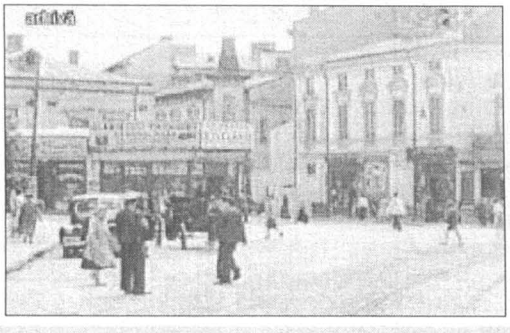

Strada Carol, la intersecția cu Bulevardul Regina Maria

La început părea să semene cu piața Roma, în dreptul bisericii Sfântu Gheorghe, dar în urma verificărilor minuțioase s-a dovedit că nu provenea de acolo. Am luat drept reper clădirea albă cu etaj din dreapta și am început să caut prin toate pozele de epocă una care să-i semene. Au fost luate în discuție: casa de pe colțul străzilor Șepcari și Covaci, de lângă Cafeneaua Veche (rezultat negativ), apoi o casă de pe Calea Victoriei care s-a aflat pe locul fostei Bănci a Națiunii, actualmente scuarul din fața fostului Comitet Central (nu s-a confirmat).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Tocmai când credeam că am pierdut partida, am avut o inspiraţie, ca să zic aşa, de a mă uita prin publicaţia "Povestea trecătorilor din Bucureşti", lansată la Târgul de Carte Gaudeamus din 2011. O mare surpriză am avut: clădirea albă apărea într-una din imagini! Nu era precizat locul, dar se puteau citi tăbliţele indicatoare ale străzilor de atunci:

Strada Carol, la colţul cu strada Bazaca

Imobilul de pe colţ, numit "La vulturul de mare cu peştele în gheare", celebru la vremea respectivă, era proprietatea lui Theodor Atanasiu, un renumit om de afaceri. Acesta reuşise să cumpere mai multe case de pe latura dreaptă a străzii Bazaca, precum şi de pe strada Carol, unde îşi deschisese prăvălii.

Se mai observă, de asemenea, o casă de o formă specială, construită probabil în stil baroc şi având un turnuleţ proeminent. Acesta a fost elementul care mi-a atras atenţia, iar în final a dus la dezlegarea enigmei. Casa era localizată pe strada Israelită (o ramură din fosta stradă Spaniolă, cunoscută mai ales sub numele de Banu Mărăcine) şi a rezistat până prin anul 1975, când a fost demolată zona în vederea construirii magazinului universal "Unirea" (primul de acest fel din România).

În revista de care aminteam este prezentat şi celălalt colţ al intersecţiei dintre strada Carol şi Calea Moşilor (aceasta din urmă fiind o prelungire a străzii Bazaca):

Strada Carol, la colţul cu Calea Moşilor

Magazinul de pe colţ se numea "La ursu alb" şi era proprietatea unui anume Bogdănescu. Aici se vindeau produse de sticlărie, fierărie, lumânări, coloniale şi "bumbace". Iar în dreapta se aflau casele lui Constantin Solacolu, unde funcţiona manufactura "La Anghel" (strada Carol nr. 33).Se pare că imaginile alb-negru sunt mai recente decât prima, întrucât şinele de tramvai fuseseră scoase deja de pe strada Carol, pe acolo circulând un autobuz al Societăţii de Transpot Bucureşti (STB) marca Chevrolet.

Iata şi o hartă a zonei , un extras din Planul cadastral întocmit în anul 1911:

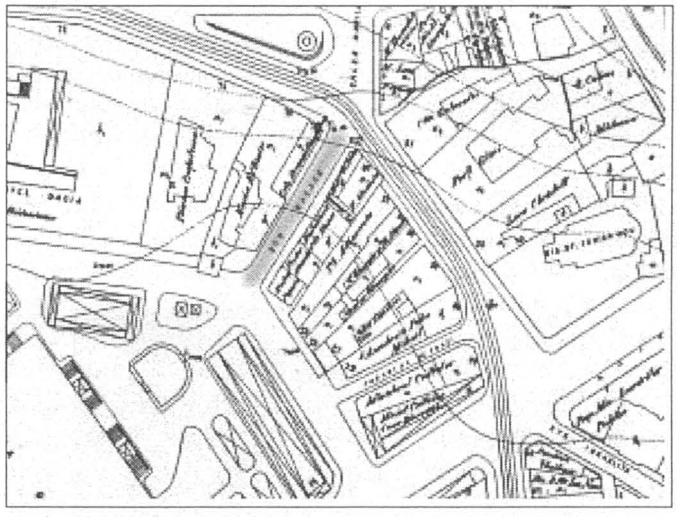

Se observă traseul străzii Carol cu linii de tramvai, care traversează bulevardul Maria (viitorul George Coşbuc). După cum se vede în schemă, clădirea albă cu etaj de care am vorbit se afla la numărul 65 şi aparţinea Paulinei Vasilescu. În poza sepia se mai observă un imobil cu etaj, aflat în spatele magazinelor din prim-plan, care era proprietatea Ministerului Lucrărilor Publice. Locul exact de unde s-a fotografiat este în dreptul bisericii Sfântul Ioan Nou, actualmente ascunsă între 2 blocuri din Piaţa Unirii, prin translatare în anul 1986.

A doua fotografie sepia care nu fusese localizată are legătură cu prima, fiind realizată tot pe strada Carol, dar ceva mai în spate (pe la jumătatea distanţei dintre cele 2 intersecţii):

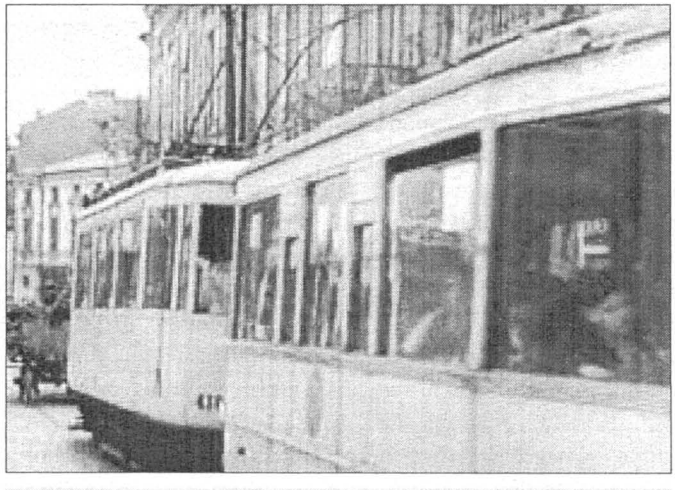

Tramvai circulând pe strada Carol

În faţa tramvaiului electric cu remorcă se zăreşte o căruţă care înainta anevoios, iar pe fundal este aceeaşi casă albă cu etaj.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În cartea "Bucureștiul european" scrisă de Bogdan Andrei Fezi și apărută în 2010 la editura "Curtea Veche" am găsit o schiță care prezintă planul străpungerii bulevardului I.C. Brătianu, întocmit în 1934:

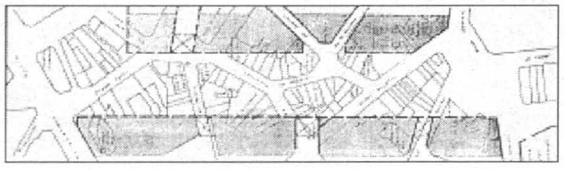

În partea stângă se vede intersecția străzii Carol cu bulevardul Maria. Fac precizarea că schița nu respectă punctele cardinale, fiind orientată cu sudul în sus. Se poate constata că urma să fie afectate segmente ale mai multor străzi din Centrul Vechi, printre care Decebal, Bărăției, Patria, Calea Moșilor, precum și strada Carol. În plus, strada Pânzari urma să dispară cu totul, fiind suprapusă complet peste noul bulevard. Lucrările propriu-zise s-au desfășurat între 1936 – 1943.

O ultimă imagine a străzii Carol am găsit pe blogul "Muzeul de fotografie", fiind realizată de Pompiliu Gâlmeanu, în jurul anului 1964:

Strada 30 Decembrie, în anul 1964

Pe atunci, strada purta numele "30 Decembrie" și fusese demolată pe latura de vest, cu ocazia deschiderii Magistralei Nord-Sud în 1960. Clădirea din dreapta se găsea la colțul cu strada Negru Vodă. Frontul de case a dispărut în cursul lucrărilor de construire a magazinului "Unirea" (arhitect Gheorghe Leahu), inaugurat în anul 1976.Astăzi, din strada Carol a mai rămas un segment numit strada Franceză, cuprins între Piața Sfântul Anton și Calea Victoriei, paralel cu splaiul Dâmboviței. Iată și o imagine din zilele noastre:

Terase pe strada Franceză

Pe partea dreaptă se poate observa silueta Muzeului Național de Istorie, deschis în anul 1972 (fostul Palat al Poștelor), proiectat de arhitectul Alexandru Săvulescu în stil neoclasic și finalizat în anul 1900.

La Chișinău, pe Strada... București

Prof. Patricia SOROCEAN
Liceul Teoretic "Mihai Eminescu", Chișinău

Chișinău – orașul meu natal, oraș cu istorie, cu oameni scumpi și dragi, cu amintiri din copilărie, oraș în care mi-am petrecut 18 ani din existență, dar pe care o viață întreagă nu voi înceta să-l redescopăr.

Astăzi, axa în jurul căreia îmi voi clădi piatră cu piatră istorisirea o va constitui o stradă. Anume strada cu numele unui alt oraș, înrudit cu Chișinăul prin sânge, neam și limbă, și care mă va ajuta să-mi expun povestirea – București. Acest drum l-am parcurs în recile dimineți spre școală și în frumoasele după-amiezi înapoi spre casă. Bunăoară devenise interesant și sunt sigură că fiecare dintre voi a mers pe aici cel puțin o dată în viață. Vrând-nevrând, locurile, intersecțiile, clădirile, trotuarul îți stârnesc amintiri sau întrebări. Astfel în fiecare dimineață aud nume de străzi, care în realitate nu sunt doar simple denumiri, ce conțin o întreagă valoare și însemnătate, amintiri și speranțe, comemorări, istorie. Astfel Bucureşti-ul nu se întinde în singurătate în mijlocul Chișinăului, întâlnește și el în calea lui alte străzi, alți oameni, alte evenimente, alte denumiri de orașe.

În cursul istoriei, această stradă a purtat diverse denumiri – în funcție de perioadă și oamenii ce stăteau la cârma țării – în seco-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

lul XIX aceasta se numea Imperatora Nikolaia II, în perioada interbelică: Brătianu – omul politic român ce promova liberalismul. După război, până în 1990, părinţii noştri au reţinut-o ca Iskra (Scânteia) – ziarul tipărit ilegal între Prut şi Nistru de către Partidul Social-Democrat din Rusia. Din acest izvor, "Bucureşti"-ul îşi întinde binemeritaţii trei kilometri până în piaţa Ovidiu. Anume pe această stradă şi-au clădit casele personalităţi cunoscute Chişină-ului de odinioară, renumiţii artişti plastici Alexandru Plămădeală, Moisei Gamburd şi primul preşedinte al Academiei de Ştiinţe – Ioachim Grosul. Rusia, Belarus, România, Bulgaria şi-au aşezat frumos "în Bucureşti" reprezentanţele lor.

Fostul hotel "Suisse" din Chişinău, azi Biblioteca "B.P. Haşdeu"

Prima intersecţie: Petru Movilă. Cu sprijinul acestui român, ajuns mitropolit al Kievului, au luat fiinţă câteva tipografii în Ţările Române. Poate nu printr-o coincidenţă, anume pe această stradă se află Tipografia Ştiinţa, Combinatul Poligrafic, Casa Editurilor şi Uniunea Scriitorilor.

Ajungem încetişor la istoricul Sfatul Tării, care ne-a hotărât soarta într-un moment de restriştе şi ne-a adus mult râvnita Unire, din acestea pot conchide de ce în perioada interbelică purta denumirea strada Unirii.

Înaintând pe Strada Bucureşti *(vezi, harta)*, având în stânga frumuseţea Palatul Republicii, implantat în verdele cald al gazonului şi copacilor din jur, ajungem "să dăm mâna" cu Nicolae Iorga. Nu în zadar, pe strada ce poartă numele unui mare învăţat, istoric şi scriitor român, au activat instituţii ca: Şcoala Populară Orăşenească, Gimnaziul de Băieţi, iar astăzi: Teatrul Eugene Ionesco şi Casa lucrătorilor din învăţământul public.

Tot păşind molcom pe pământul umed al "Bucureşti"-ului, facem plecăciune Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni – om de cultură român, slujitor al Bisericii Ortodoxe. Prima construcţie edificată aici a fost "Seminarul Teologic", fondat în 1813 de către însuşi mitropolitul. În cartierul de mai sus, se ridica o altă instituţie veche de învăţământ – Gimnaziul Clasic de Băieţi – astăzi, Muzeul Naţional de Istorie. Pe această stradă s-a păstrat şi una dintre cele mai vechi case de locuit din Chişinău, cunoscută ca Hotelul "Suisse". Actualmente, aici se află BM "B.P. Hasdeu". O realizare edilitară a fost şi înălţarea Castelului de Apă cu foişor de foc. Un exemplu reuşit de intervenţie arhitecturală în canavaua istorică a oraşului l-a constituit construcţia clădirii Facultăţilor de Drept, Jurnalism şi istorie ale USM, amplasată în vecinătatea Castelului de Apă.

Vârsta oraşului mă obligă să mă opresc aici din istorisit. Poate în alt eseu, din alte 575 de cuvinte, voi reuşi să ajung în capătul Bucureşti-ului.

Fragment din vol. ***Chişinăul în literatură.***
Antologie după o idee şi în concepţia Lidiei Kulikovschi,
Biblioteca Municipală B.P. Haşdeu, Chişinău 2011

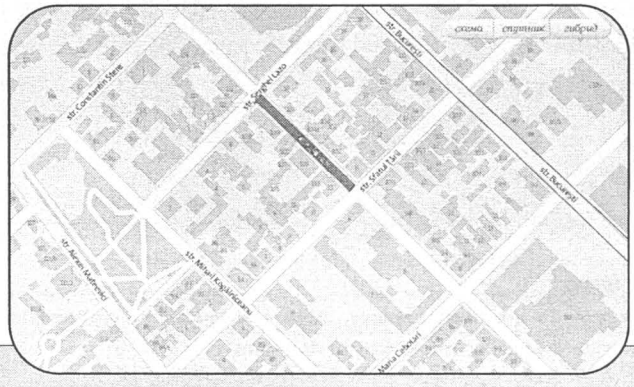

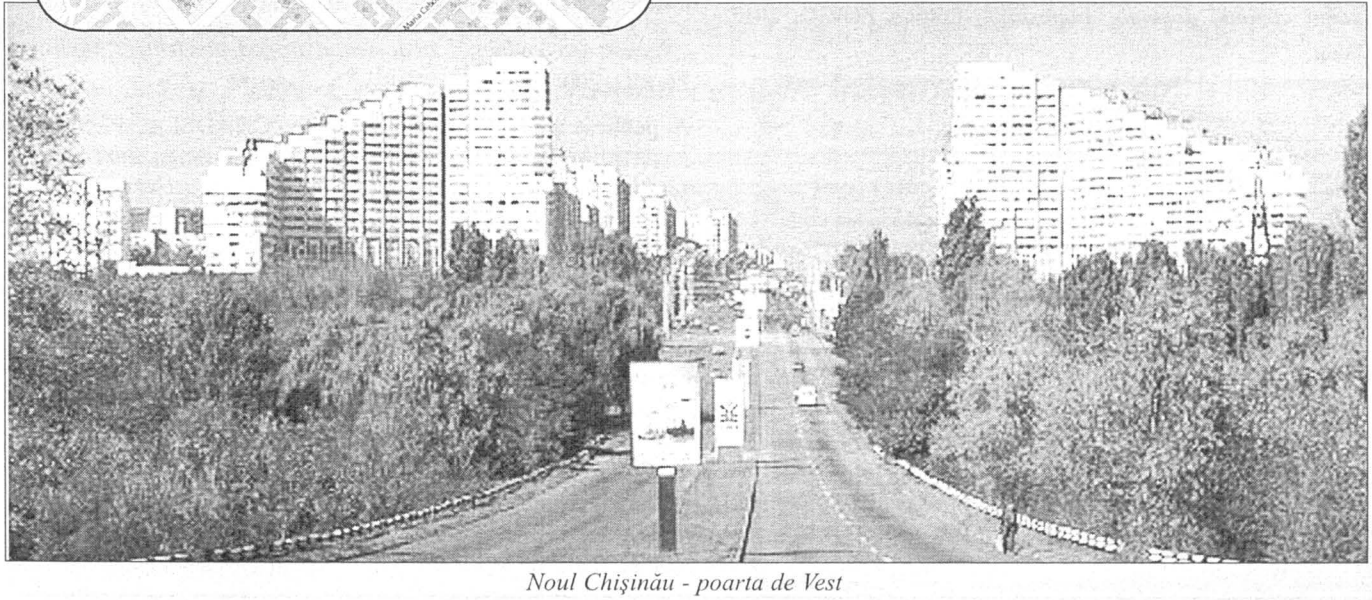

Noul Chişinău - poarta de Vest

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Petre CRĂCIUN și virtuțile literaturii pentru copii

Scriitorul Petre Crăciun (n. 28 august 1962 – *foto, în medalion*) a absolvit Universitatea din București, Facultatea de Istorie-Filosofie (1986); Studii postuniversitare - Universitatea București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, specializare Jurnalismul de Televiziune (1998-1999); Masterat - Comunicare managerială industrială și social politică (Universitatea Politehnică din București (2005-2007). În prezent conduce compania OPTIMAL MEDIA SOLUTION (casă de producție video), Editura ZORIO. Este fondator și coordonator al portalului web LITERATURĂ COPII.

A lucrat ca profesor de istorie (1986-1992); redactor și redactor-șef al săptămânalului prahovean ARGUS (1992-1998); redactor și redactor-șef al revistei POLIȚIA ROMÂNĂ (1999-2000); șeful Grupului de Presă al MI (2000-2002); director adjunct al Direcției de Relații Publice din MI (2002-2003); șeful departamentului de Relații Publice Agenția Națională Antidrog (2003-2009). Este profesor asociat la Universitatea *Andrei Șaguna*, Facultatea de Jurnalism (curs Dezbaterea în audiovizual) 2007 – 2010.

Cărți publicate:

"Introspecții", Editura Sinteze, 1995, versuri

„Cureaua cu ținte", Editura Neroandria, 1995, policier

„Alarmă la Peleș", Editura Grafica Prahoveană, 1996, policier

„Poveștile de la bojdeucă", Editura Junimea, 1997, volum colectiv de povești

„Floarea înțelepciunii și iarba puterii", Editura Timpolis, 2002, basme

„Cuvânt dinlăuntru", Editura Premier, 2001, eseuri

„În spatele oglinzii", Editura Fed, 2003, versuri

"Taina ghemului de ață", Editura ZORIO, 2011, versuri pentru copii

"Complexul sălii de așteptare", Editura ZORIO, 2012, eseuri

"Cândva mă chema Codiță", Editura ZORIO, 2012, povestire pentru copii

"Unde-i victima, domnule Atanasiu?", Editura ZORIO, 2012, policier

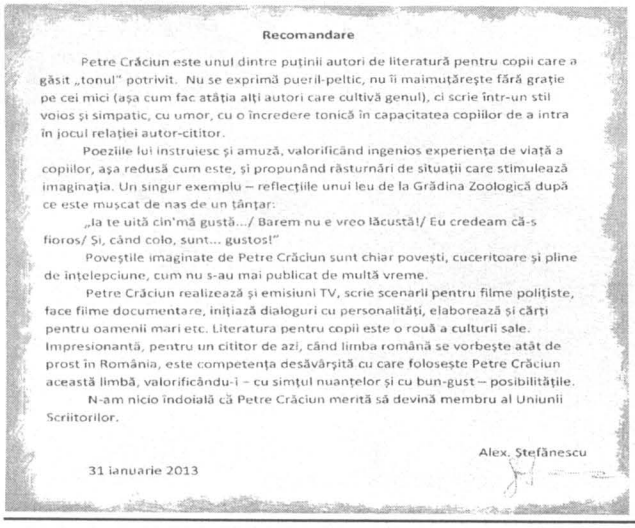

Recomandare

Petre Crăciun este unul dintre puținii autori de literatură pentru copii care a găsit „tonul" potrivit. Nu se exprimă pueril-peltic, nu îi maimuțărește fără grație pe cei mici (așa cum fac atâția alți autori care cultivă genul), ci scrie într-un stil voios și simpatic, cu umor, cu o încredere tonică în capacitatea copiilor de a intra în jocul relației autor-cititor.

Poeziile lui instruiesc și amuză, valorificând ingenios experiența de viață a copiilor, așa redusă cum este, și propunând răsturnări de situații care stimulează imaginația. Un singur exemplu – reflecțiile unui leu de la Grădina Zoologică după ce este mușcat de nas de un țânțar:

„Ia te uită cin'mă gustă.../ Bărem nu e vreo lăcustă!/ Eu credeam că-s fioros/ Și, când colo, sunt... gustos!"

Poveștile imaginate de Petre Crăciun sunt chiar povești, cuceritoare și pline de înțelepciune, cum nu s-au mai publicat de multă vreme.

Petre Crăciun realizează și emisiuni TV, scrie scenarii pentru filme polițiste, face filme documentare, inițiază dialoguri cu personalități, elaborează și cărți pentru oamenii mari etc. Literatura pentru copii este o rouă a culturii sale. Impresionantă, pentru un cititor de azi, când limba română se vorbește atât de prost în România, este competența desăvârșită cu care folosește Petre Crăciun această limbă, valorificându-i – cu simțul nuanțelor și cu bun-gust – posibilitățile.

N-am nicio îndoială că Petre Crăciun merită să devină membru al Uniunii Scriitorilor.

Alex. Ștefănescu

31 ianuarie 2013

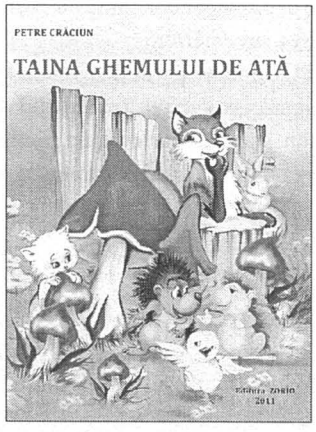

Alte lucrări:

„Alege viața", Editura Codecs, 2004, testimoniale ale consumatorilor de droguri (carte unicat în domeniu)

„Agendă de comunicare în domeniul drogodependenței", Editura ZORIO, 2005.

A publicat proză scurtă în revistele: CITADELA, PENTRU PATRIE, ARGUS, SINTEZE și în publicația online OPTIMAL MEDIA

Deține Premiul I al Asociației Scriitorilor Iași la Concursul de Povești "Ion Creangă", organizat împreună cu Muzeul Literaturii din Iași și Bojdeuca din Țicău – 1997. Povestea premiată: *Floarea înțelepciunii și iarba puterii.*

În pregătire: Documentarul tv.: *"Romanul polițist românesc"*, 60 min. Este primul film documentar dedicat subiectului.

Este autorul scenariilor pentru spoturile video: *"Primește-l alături de tine"* (2007), *"Absentul"* (2011), *"Prea rebel să fi condus"* (2012), *"O carte pentru valea Plopului"* (2012), *"Dependent de speranță"* (2012).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În actualitate, literatura polițistă

Daniela ZECA-BUZURA
publicist

După ce a debutat cu două romane polițiste, *Cureaua cu ținte* și *Alarmă la Peleș,* scriitorul Petre Crăciun ne propune un volum de povestiri de investigație, denumit *Unde-i victima, domnule Atanasiu* (Editura Zorio, 2013, 260 pag.). Sunt 18 povestiri captivante, ficțiune 100% , al căror erou, comisarul Mircea Atanasiu, a fost exploatat la maximum de autor, în nu mai puțin de două romane și peste 30 de povestiri polițiste publicate vreme de mai bine de șase ani în foileton.

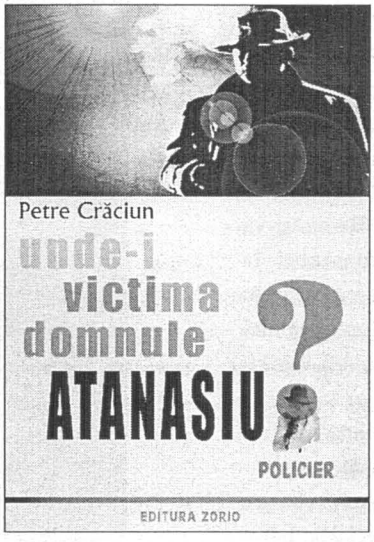

Mircea Atanasiu este un personaj interesant, unic în literatura de gen, incomod pentru șefii săi dornici de avansări, de funcții, de parvenire. Este urmașul unui grec, Papas Athanasios, născut undeva prin Thessaloniki și care emigrează în România pe la începutul secolului al XX-lea. Fiul său, bunicul comisarului, lucrează în Poliția Regală, ajungând spre finalul vieții șeful Chesturii din Ploiești, fiind închis în temnițele comuniste după 1947.

Toate cazurile se petrec în medii culturale, chiar elevate, iar asasinii nu sunt personaje obișnuite. Sunt pictori, profesori, directori de clinici sau de muzee, psihopați care se cred arcașii lui Ștefan cel Mare sau foști ofițerii S.S., care se reîntorc în România pentru a plăti, peste ani, diferite polițe. Atanasiu nu luptă numai cu personajele negative, ci și cu unii dintre șefii săi, de exemplu cu colonelul Matei Cireașă, care nu acceptă buna-credință și echidistanță, opunându-le tranzacționarea inclusiv politică a anchetelor judiciare. *"Cu mine vei lucra, eu sunt șeful tău cel mare, de mine vei asculta, ordinele mele vor fi pentru tine o adevărată Biblie. Spune că ai înțeles. Așa..."*, îi spune milițianul Cireașă lui Atanasiu în prima zi de lucru. Din acest punct de vedere, povestirile lui Petre Crăciun depășesc granițele unor simple cazuistici detectivistice, oferindu-ne un tablou bine creionat al unei instituții în care numai un idealist ca Atanasiu aleargă după cazuri, iar marea majoritate după notorietate facilă și căpătuială. Din acest motiv, Atanasiu lucrează aproape de unul singur, ca un detectiv, echipa sa fiind formată din câteva persoane, printre care inspectorul Toma Șerban și legistul Viorel Dumbraveanu.

Atanasiu nu dă interviuri, "nu iubește sticla", nu dorește să fie avansat, și nu pierde nicio ocazie de a-l lua peste picior pe purtătorul de cuvânt, Valentin Ionescu, fiul unui fost colonel de securitate, acum deputat din partea unui important partid. *"Telefonul sună strident. Evident, era inspectorul Valentin Ionescu. Evident, trebuia să mediatizeze cazul pentru că, evident, se apropiau avansările de 1 Decembrie și, evident, inspectorul-șef Mircescu trebuia să primească gradul de chestor. Pe care, evident, îl merita din plin"*, așa se încheie "Alarmă la Muzeul de Artă".

Fiecare povestire propusă de autor are potențialul dramatic al unui adevărat roman, ceea ce s-a și întâmplat cu schița *Cureaua cu ținte,* transformată într-un roman de succes, cu același nume, de către autor.

Autorul anunță deja un nou roman ce poate fi anticipat drept de succes, *"Deranj la curcănărie"*. Acțiunea se va petrece într-o secție de poliție, cu personaje în uniformă la limita moralei și chiar a legii, care este "călcată" de corpul de control al ministrului de Interne.

Până atunci, Petre Crăciun ne oferă o altă surpriză demnă de semnalat. În următoarele luni va definitiva, în calitate de scenarist și regizor, un film documentar (sau document, dacă vreți), de 60 minute, denumit *"Romanul polițist românesc"*. Este un proiect extrem de ambițios, unic, care aduce la aceeași masă pe cei mai importanți autori români ai genului, dar și critici literari, editori, directori de publicații. Alex Ștefănescu și George Arion sunt doi dintre eroii documentarului.

Cu cărțile sale, Petre Crăciun ne dovedește că *policier*-ul din România are șanse de a merge mai departe, în căutarea gloriei pe care a avut-o cândva.

Cu Petre Crăciun se schimbă ceva în literatura pentru copii

În lumea desenelor animate cu băieți răi și fetițe mofturoase, maturizate prematur, oferită in largo piticilor preșcolari de o societate nerăbdătoare să și-i facă cât mai urgent clienți, autorul liricii pentru copii, Petre Crăciun oferă piticoților un volum de versuri de o certă va-loare, într-o grafică absolut impecabilă (semnată de Nicolae Tonița jr.) și într-o epocă în care genul se oprise între „Baba iarna intră-n sat" a Otiliei Cazimir și giumbușlucurile motanului *Arpagic* ale Anei Blandiana.

Până la apariția volumului „Taina ghemului de ață" (Editura Zorio, 2011, 64 pag.) pe care autorul Petre Crăciun îl oferă într-o formulă absolut genuină în sensul purității și al sensibilității versurilor, lirica pentru preșcolari a suferit într-un colaps creativ. Adică i-a lipsit seriozitatea scriitoricească. Copiii sunt ademeniți cel mai ușor și totodată cel mai greu. Pentru ei versul trebuie să aibă acțiune, întrigă și morală. Așa, precum în faimosul Zdreanță, al lui Arghezi. Iar Petre Crăciun a intuit perfect acest fapt, evident, hărăzit de muza slovelor și își poartă pruncii cititori sau abia ascultători prin lumea personajelor protagoniste ale unor isprăvi de-a dura în giumbușlucuri cu tâlc. *Taina ghemului de ață, Leul Mitică și Țânțarul, Bobolul și lumea,* sunt numai câteva dintre poeziile cu care autorul, nimeni altul decât cel care a inițiat și portalul *Literatură Copii*, ni le propune cu un har și cu umor care i-au atras atenția și criticului Alex Ștefănescu, ce poate fi vazut în fotografia alăturată citind din *Taina ghemului de ață.* Să vă spun un secret: nu sunt multe fotografii care îl înfățișează pe temutul critic delectându-se cu o carte pentru copii.

Petre Crăciun ne propune în continuare, tot la Editura Zorio, încă un volum de versuri, de fapt o adevărată epopee: *Cruciada pisicilor.* În sfârșit se schimbă ceva notabil și în literatura pentru copii din România!

Daria DAMIAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Floarea înțelepciunii și iarba puterii
(poveste)

Petre CRĂCIUN,
scriitor

Într-un sat neștiut de nimeni își duceau liniștitele zile ale bătrâneții doi oameni nevoiași, dar buni la suflet precum pâinea scoasă din cuptor. Trudiseră din greu o viață întreagă, însă altă agoniseală nu aveau decât o cocioabă, cât să nu-i plouă și să nu-i ningă, două, trei găini prin obor și un cot de pământ. Adevărata lor bogăție erau doi flăcăiandri pe care îi iubeau mai mult decât orice pe lume.

Când au simțit că li se-apropie sorocul, i-au chemat înainte și le-au spus cu blândețe:

- Dragii noștri, zilele omului sunt numărate și nu va mai trece mult până când bunul Dumnezeu ne va chema în împărăția Lui. Oricât ne-am ostenit, noi altă avere, afară de zidurile astea și de cotul cela de țărână, nu vă putem lăsa. Bucurați-vă de ele întocmai ca niște frați. Și vă mai împărtășim o taină: la capătul lumii se află două plante fermecate. Una se găsește în partea răsăritului și poartă numele de iarba puterii, iar cealaltă în partea apusului și îi zice floarea înțelepciunii. Vă simțiți vrednici să purcedeți în căutarea lor?

- Vom face din noapte zi și nu ne vom găsi odihna până ce nu vom intra în stăpânirea lor! au grăit cei doi flăcăi.

- Nici nu cugetați câtă bucurie îmi fac vorbele voastre curajoase... Care dintre voi socoate că i se cuvine iarba puterii?

- Mie, tătucă, deoarece sunt cel mai mare, se grăbi să răspundă unul dintre băieți.

- Dacă tu găsești cu cale că îți prieste iarba puterii, a ta să fie! Vei pleca în căutarea ei în ziua când noi ne vom găsi odihna veșnică. Fii cu băgare de seamă, numai, să pleci în amurg, pentru că doar așa vei izbândi. Ție, prâsleo, îți rămâne floarea înțelepciunii, dar ciulește bine urechile: porunca este să pleci în căutarea dumisale numai la ivirea zorilor.

Înseninat ca după o binecuvântare, bătrânul tăcu. Mai trecu ce mai trecu și cei doi oameni nevoiași își găsiră liniștea cea fără de sfârșit. Flăcăii îi plânseră ca pe niște părinți drepți și iubitori ce fuseseră și îi îngropară după datina străbună.

Seara s-au îmbrățișat în pridvorul casei, luându-și rămas bun unul de la celălalt, iar pe la amurg fratele cel mare o apucă spre răsărit. Prâslea mai dormi o noapte în odaia unde văzuse lumina zilei, iar a doua zi, în zori, plecă și el spre soare apune.

*

Părăsind bătătura sărăcăcioasă, flăcăul ce alesese iarba puterii își făcu o cruce de voinic și se întinse la drum. Și merse zile și nopți de-a rândul, până ce ajunse într-o țară de care nu auzise nici măcar din istorisirile celor mai bătrâni negustători. Neavând unde-și întinde mindirul peste noapte, rămase acolo, văzând cu mirare că oamenii de prin preajma locului fugeau de treburi, mai ceva ca Necuratul de tămâie.

- Om bun, întrebă el un drumeț care se nimeri să-i treacă prin-nainte, ce nume poartă țara aceasta unde numai desfătările au căutare?

- Potrivite vorbe ți-au ieșit din gură, străine, pentru că te afli în „Țara desfătărilor". La noi, cât este ziulica de lungă, alta n-ai să vezi decât numai mese îmbelșugate, lăutari pântecoși, precum și alte desfătări, câte nici nu îți trec prin minte.

„Nici în basmele spuse de moșu-meu n-am auzit de o astfel de țară", cugetă flăcăul, neștiind ce să facă. Ar fi ocolit-o pe la hotar, dar cine știe megieșii cum erau și, apoi, păcat de prețiosul său timp... După o scurtă chibzuință, o luă de-a dreptul, înfruptându-se puțin câte puțin din plăcerile care te îmbiau pretutindeni. Azi, așa, mâine așa, se prinseră desfătările de el mai ceva ca lipitoarea de piele. Ce să mai zic, începuse să-i dea inima ghes să rămână acolo pentru vecie. Amintindu-și de legământul făcut înaintea părinților, se hotărî: „Am să plec neîntârziat în căutarea ierbii. Cu ajutorul ei, toate plăcerile din lume, știute și neștiute, gustate și negustate, vor fi ale mele!"

Se întinse la drum și merse, cine mai știe câtă vreme și câtă întindere. Taman când se deprinsese mai bine cu singurătatea, iată că i se arătară în zare turnurile unei cetăți. Avea să intre în „Țara oamenilor lingușitori și a vocilor promițătoare".

Abia trecuse de porțile cele înalte, când, ce să vezi? O gloată numeroasă se strânsese în jurul său.

- Călătorule, grăi un oarecare, de când au fost durate porțile astea, nu am văzut trecând pe sub ele un om mai curajos și mai înțelept decât tine!

- Și mai mărinimos, adăugă altul, lingușindu-l meșteșugit.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

- Și mai chipeș...

- Și mai cinstit...

- Și mai cu frica lui Dumnezeu, urmă altcineva.

„Oare ce merite neobișnuite am eu, se întrebă flăcăul, și dacă le am, de unde îmi cunosc străinii aiștea toate tainele?"

Se suci, se răsuci, dar nu găsi răspunsul. La urma urmei, nici nu prea îl mai interesa, câtă vreme era întâmpinat pretutindeni cu cele mai strașnice lingușeli. Nu trecu mult și prinse o iubire adâncă de lingușitorii care se întreceau în a-l lăuda și în a-i face până și cele mai nerușinate hatâruri. Cum era să nu-i placă, dacă era numit regele înțelepților tocmai când făcea câte o boacănă sau mărinimos când se vedea a fi cel mai mare zgârie-brânză? Ce mai calea, valea, trăia omul nostru ca în grădina începutului.

Într-una din zile, o voce apărută ca din senin îi răsună în ureche:

- Dragul meu, o clipă nu mai zăbovi! Ia-ți bocceaua și pleacă neîntârziat în căutarea ierbii puterii. Când o vei avea, vei stăpâni peste o țară mai mare, cu oameni care sunt mult mai meșteri la a te linguși.

Cu strângere de inimă, pentru că ce-i în mână nu-i minciună, își luă ziua-bună de la cei pe care îi îndrăgise atâta și își văzu de drum.

Întâlni înaintea sa munți înalți și pustiuri fără margine, dar nu se dădu învins. Gândul la desfătările din prima țară și lingușelile din cea de-a doua îi dădea putere să treacă peste orice piedică.

La un timp, după ce sparse câteva perechi de opinci și schimbă mai multe rânduri de straie, ajunse într-o țară care se deosebea cu totul de cele prin care trecuse până atunci. Se afla în „Împărăția orbilor". Căută oameni asemenea celor pe care îi știa, dar în zadar. În loc de plăceri, găsea suferință, iar în loc de laude, avea parte numai de priviri disperate.

- Spune-mi, omule, întrebă el un bătrân, de ce este atâta jale în țara voastră și, mai cu seamă, de ce ați găsit cu cale să o numiți „a orbilor"?

- Ehei, străine, multă nenorocire vei vedea... La noi, când cârmuitorii devin din cale-afară de trufași, își pierd lumina ochilor. Orbesc și nici măcar nu-și dau seama, conducându-ne ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Sărmana țară! Cârmuită după cele mai smintite porunci se duce de râpă, iar oamenii sărmani îndură toate chinurile iadului.

Când auzi una ca asta, fratele cel mare o luă la sănătoasa și nu se mai opri decât la hotarul țării, unde își scuipă în sân, zicând pentru sine: „Ce minciună! Nu se poate ca puterea să te orbească... Tare îmi vine a crede că și-a vârât coada vreun împielițat".

Încredințat de adevărul gândului său, se mai uită o dată în urmă, își făcu semnul crucii și plecă la ale lui.

De acum, drumul era tot mai greu de străbătut. Văzând stâncile uriașe și hăurile înspăimântătoare pe care soarta i le scotea în cale, flăcăul chibzui că nu mai putea fi mult până la iarba puterii. Adevărat, nu peste multă vreme zări un munte, cât cerul de înalt. Era muntele puterii. Își făcu sieși curaj și prinse a se cățăra pe stâncile ascuțite, învăluite în niște vălătuci cu miros de pucioasă. Când ajunse în vârful muntelui, hainele îi erau rupte, opincile sparte, dar inima îi era plină. Avea iarba puterii, care creștea într-un degetar de pământ galben și uscat. Se minună cât de mult semăna cu mătrăguna, dar o îndesă cu băgate de seamă la chimir și se grăbi spre casă.

Înapoiat în țara de unde venise, uită să mai treacă pe la coliba părintească și se duse direct la împărăție, unde se întâmplă că luminatul crai își dădea obștescul sfârșit fără ca Cel de Sus să-l fi bucurat cu vreun cocon. Având iarba puterii asupra sa, feciorul cel mare făcu el ce făcu și, nu peste multă vreme, se urcă el însuși în jilțul împărătesc.

*

...Ehei, dar multă vreme a trecut de când nu am mai spus nimic despre prâslea. A găsit el, oare, floarea înțelepciunii?

În dimineața care urmă plecării frățâne-său, își luă și el rămas bun de la pereții cei sărăcăcioși și de la florile frumos mirositoare din fața casei și o apucă spre soare-apune.

Merse cale lungă, întâlnind câmpii întinse și roditoare, munți semeți și păduri întunecate. Îl bătură ploile, îl arse soarele dar nu se opri decât atunci când întâlni o mulțime nesfârșită de oameni.

- Bine v-am găsit, le spuse, dar ce putere v-a adunat pe toți în locul acesta?

- Te găsești pe „Tărâmul oamenilor nefericiți", călătorule. Aici se adună oamenii din împărățiile învecinate și, timp de trei zile pe an, își împărtășesc unii altora suferințele, pentru a-și ușura sufletul ori pentru a găsi un sfat.

„Nemaiauzit lucru", gândi băiatul, hotărând să rămână o vreme printre acei oameni.

În cele trei zile își plecă urechea la cele mai felurite suferințe și ascultă atâtea istorii până ce simți că i se umple sufletul de pelin. Luând asupra sa o parte din năpasta acelor oameni, prâslea înțelese că nefericirea nu dormea numai la căpătâiul celor nevoiași.

După cele trei zile, nu mai era suferință pe care să n-o cunoască. Luându-și rămas bun de la noii săi prieteni, prâslea trase aer în piept, se rugă de sănătate și merse la ale lui.

După un drum lung, ce străbătea meleaguri cu păsări cântătoare și grădini înflorite, ajunse într-o țară de care nu auzise nicicând.

- Ce nume poartă împărăția aceasta? vru să cunoască el.

- Te afli în „Țara tăcerii", drumețule, în spuse un oarecare.

- Nemaiauzit nume! De ce se numește astfel?

- Pentru că feciorii de prin partea locului cât și străinii care ne calcă ținutul este musai să îndeplinească un canon.

- Ce fel de canon?

- Timp de un an încheiat ei colindă în lung și-n lat împărăția, luând aminte la tot ce se întâmplă. În acest răstimp, ei privesc și ascultă fără a putea grăi.

- Dar de ce nu le este îngăduit să vorbească?

- Moșii noștri au socotit că numai după un an de tăcere și de învățătură oamenii pot grăi cu folos. Altminteri, numai își răcesc gura de pomană. În acest an, gândurile lor prind cheag, iar cunoașterea li se îmbogățește, fără a fi stricată de vorbe nechibzuite.

De atunci, flăcăul se supuse canonului, perindându-se pe unde îi venea la socoteală. Zi de zi, căpăta noi cunoștințe, iar

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mintea sa devenea tot mai ageră. Când se sfârși anul, vorbele sale erau cu adevărat mai înțelepte. Mulțumi locuitorilor din „Țara tăcerii" pentru tainele căpătate și își căută de drum.

Înțelepciunea îi făcea inima ușoară, calea mai lesne de străbătut, iar singurătatea mai ușor de îndurat.

Într-o noapte, făcuse popas pe malul unei ape. Spre dimineață i se ivi părintele său în vis și îi zise: «Fiul meu iubit, sunt tare mândru de tine. Ai ales drumul cel mai nimerit și ai deprins o învățătură neprețuită. Dacă năzdăjduiești să ajungi la floarea înțelepciunii, îndreaptă-te mai înainte spre „izvorul cunoașterii pământului". Apa lui îți va dezvălui toate secretele. Du-te, fiul meu, și folosește cum se cuvine puterea pe care ți-o va da floarea!»

Se trezi mai devreme și o apucă spre apus, în căutarea izvorului. În câteva ceasuri ajunse. Bău din apa lui cu sete, după care lăsă în urmă izvorul și se îndreptă spre Câmpia cea parfumată, unde creștea floarea înțelepciunii. Merse zi și noapte, până ce drumul se mântui. Acum, înaintea sa se întindea o câmpie cum nu mai văzuse nicicând, plină de flori minunate ce dădeau un miros aproape dumnezeesc. Dintre toate, numai una îi făcea trebuință. Ca să o culeagă, era musai să aștepte clipa când soarele avea să ajungă în înaltul cerului. Când îmbujoratul se nimeri în locul cu pricina, flăcăul nostru se aplecă fără ezitare, culese floarea cu sfială și o puse la chimir.

Ducând cu sine plăpânda floare de drăgaică, o apucă fără zăbavă spre casa de care îl cuprinse un dor nemărginit. Trecu prin aceleași locuri și, într-un târziu, ajunse în țara dumisale. Acolo, ce să vezi?

Frățâne-său care, pasămite, ajunsese împărat, devenise un om setos de putere, desfrânat și crud. Nimic nu îi mai sta înainte. Având iarba puterii asupra sa, era cu neputință să nu dobândească ceea ce își punea în gând.

Prâslea ce să facă? Se mulțumi cu casa părintească și începu să cultive ogorul de care fratele său nici nu voia să mai știe. Dacă trecu ceva timp și oamenii văzură înțelepciunea flăcăului ca și meșteșugul lui în a tămădui feluritele suferinți, începură să-i calce pragul pentru te miri ce. Unii veneau ca să primească un sfat și nu se întâmpla să plece nepovățuiți. Alții, care umblaseră fără spor pe la toți doftorii, veneau să-și găsească leacul și trebuie să aflați că nici ei nu plecau netămăduiți.

Când îi veni vremea, își luă nevastă tânără, frumoasă și curată la suflet, măcar că era săracă lipită. Acum, avea cu cine împărți puținul pe care îl agonisea din munca ogorului.

Anii treceau și prâslea devenea cunoscut în cele patru zări. Veneau la el oameni fără nici o nădejde. Îi primea pe toți și, fără să le ceară vreo plată, îi vindeca și îi sfătuia. Vezi bine, înțelepciunea îl făcuse, deopotrivă, cunoscător de taine și iubitor de oameni.

În toată această vreme, măria-sa, craiul, trăgea foloase cum putea mai bine de pe urma ierbii puterii. Îi crescuseră nemăsurat averile, iar pântecul cel îndestulat se răsfrângea precum coca peste marginea copăii. Înconjurat de lingușitori renumiți peste mări și țări pentru meșteșugul lor, dădea porunci tot mai aspre, care îi făceau pe bieții nevoiași să suporte din ce în ce mai greu birurile neomenești.

De nenumărate ori prâslea se gătise să meargă înaintea împăratului și să-l dojenească pentru nelegiuirile lui, dar de fiecare dată chibzuise că încă nu a venit sorocul unei astfel de înfățișări.

Se nimeri ca într-o zi craiul să îl cheme el însuși înaintea sa. Ce se întâmplase? De la o vreme împărăteasa căzuse la pat și, cu toată silința vracilor, nu i se aflase leacul. Dacă văzu așa, măria-sa își călcă pe inimă și îl chemă pe umilul înțelept, măcar că nu dădea o para chioară pe dragostea de care acesta se bucura în rândul oamenilor.

Înțeleptul intră în iatacul împărătesei și, cum nu erau taine pe care să nu le știe, îi dădu niște plante care o scularâ în picioare cât ai clipi din ochi.

- Așa este, luminate împărate, că puterea nu ți-a fost de nici un folos spre a-ți tămădui muierea? întrebă prâslea.

- Așa este, înțeleptule.

Mulțumit de răspuns, fratele cel mic plecă la casa lui.

Mai trecu ce mai trecu și fu din nou chemat înaintea craiului. De data aceasta, poporul, numulțumit de birurile nebunești, amenința cu răzmerița tocmai când un împărat dinspre miazăzi se pregătea de luptă. Înțeleptul aduse înaintea scaunului împărătesc mai mulți țărani destoinici și le grăi:

- Oameni buni, dacă măria-sa vă micșorează birurile, binevoiți să mergeți la oaste pentru a vă apăra țara?

- Mai încape vorbă? ziseră oamenii.

- Te învoiești, împărate, să micșorezi birurile?

- Mă învoiesc, zise el dacă nu avu încotro, bucuros totuși că scăpase de răzmeriță.

Mulțumiți, țăranii luptară mai bine ca niciodată și dușmanul fu izgonit numaidecât din țară. După așa ispravă, fratele cel mic spuse din nou craiului:

- Așa este, măria ta, că puterea nu ți-a slujit la nimic nici de data aceasta?

- Adevărat, recunoscu el cu jumătate glas.

Omul cel înțelept tăcu și se duse la ale sale.

Moș Vreme depănă ce mai depănă din firul său nesfârșit și iată că trimișii împăratului bătură pentru a treia oară la poarta înțeleptului. Ce se întâmplase? Acum, însuși cârmuitorul căzuse bolnav și, temându-se că va închide ochii, era frământat de fel de fel de gânduri.

- Milostivule, grăi împăratul, mi-e teamă că mor și tare aș vrea să-mi mai văd o dată fratele pe care, în ticăloșia mea, l-am dat uitării. N-aș vrea să închid ochii înainte de a-i cere iertare. Ajută-mă să-l găsesc și te voi face omul cel mai bogat din împărăție.

- Sărmane, tot la bogăție îți stă gândul când trupul tău stă gata, gata, să-și piardă sufletul bolnav de atâta trufie?

Împăratul nu zise nimic.

- La ce folos iarba puterii, măria ta, dacă ea te-a orbit într-atâta încât nu-ți recunoști fratele?

- Tu? zise împăratul plângând. Tu ești, frățioare?

- Eu, măria ta, cel care a ales floarea înțelepciunii.

- Bună alegere ai făcut, mai zise împăratul și se stinse sfârâmând în pumn ceea ce mai rămăsese din iarba puterii.

Dacă văzură așa, supușii îl urcară pe prâslea în locul răposatului și se bucurară câte zile au avut de binefacerile florii înțelepciunii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ORIZONTURI

Filosofie şi destin: Alexandru SURDU

Dr. Iulian BOLDEA
Universitatea Petru Maior, Târgu Mureş

Opera filosofică a academicianului Alexandru Surdu (n.24 februarie 1938) este pe cât de vastă, pe atât de profundă şi emblematică pentru destinul cărturarului. Volumul *Logica clasică şi logica matematică* (1971) îşi propune să traseze „coordonatele pe baza cărora poate fi abordată problema raportului dintre logica clasică şi logica matematică". Autorul precizează, de asemenea, că „aplicaţiile logice pun în evidenţă faptul că cele două logici sunt instrumente ale construcţiei ştiinţifice, au aplicaţii propriu-zise şi sunt instrumente ale fundamentării ştiinţelor, dar sunt instrumente deosebite". Cartea *Elemente de logică intuiţionistă* (1976) este o sinteză a investigaţiilor ştiinţifice din domeniul logicii intuiţioniste. Scopul cărţii este de a *„demonstra posibilitatea fundamentării unei teorii logice care să nu încalce niciuna dintre principalele teze ale intuiţionismului"*. Intuiţionismul logico-matematic marchează, în viziunea academicianului Alexandru Surdu, un progres însemnat în domeniul mai vast al logicii: „Interpretată corect, logica intuiţionistă este un reflex abstract al matematicii intuiţioniste, al cărei obiect fundamental de studiu îl

Academician Alexandru SURDU

constituie devenirea timpului". Argumentată în mod riguros, remarcabilă prin calitatea conceptelor şi a raţionamentelor, prin rigoarea disociaţiilor şi prin viziunea nuanţată şi consecventă asupra domeniului cercetării, cartea reprezintă o contribuţie de prim rang în cercetarea filosofică românească de după al doilea război mondial.

În *Teoria formelor prejudicative* (1989), academicianul Alexandru Surdu porneşte de la sublinierea faptului că „Aristotel poate fi considerat adevăratul părinte al logicii simbolice". Formele „prejudicative" sunt, în viziunea autorului, acele forme care „nu-şi găsesc locul nici în logica simbolică, şi nici în cea clasico-tradiţională". Formele prejudicative sunt entităţi de esenţă ontică, chiar dacă ele sunt încadrabile în domeniul logicii. Filosoful Alexandru Surdu observă că prejudicativitatea stabileşte legătura, necesară, între „domeniul existenţei pure şi cel al gândirii şi al exprimării sale". Demersul teoretic al autorului clarifică diferenţele, distincţiile, relaţiile sau corelaţiile dintre intelect şi raţiune: „Domeniul raţiunii este întru totul acela al fiinţei, al unei fiinţe independente de existenţă, ceea ce permite falsul. Dar raţiunea nu epuizează domeniul fiinţei, care este şi al intelectului, atât la nivel elementar, entitativ, cât şi la nivel prejudicativ şi respectiv al interdependenţei prejudicative. Fiinţa aceasta nu este însă numai dependentă de existenţă, ci chiar legată de ea nemijlocit, în cadrul stărilor de fapt şi al situaţiilor reale, ceea ce nu permite falsul". Teoria formelor prejudicative, pe care o instrumentează, documentat, într-o manieră originală, academicianul Alexandru Surdu, dovedeşte, o dată mai mult, relaţiile şi interferenţele care subzistă între logică şi filosofie: „Teoria formelor prejudicative ţine de intelectul pur, logica tradiţională, numită şi clasică, ţine de raţiunea pură, iar teoriile logico-matematice de intelectul raţional. Teoria formelor prejudicative, ca logică a intelectului pur, precede logica raţiunii, o determină şi stă la baza acesteia. Pe de altă parte, teoria formelor prejudicative nu poate lipsi din cadrul unei expuneri sistematice a logicii, ca teorie generală a fiinţei, căci ea face legătura cu existenţa, respectiv cu domeniul sensibilităţii". Partea finală a lucrării relevă distincţiile între relaţii prejudicative, forme prejudicative, judecăţi, existenţă, adevăr şi adecvaţie. Se fac, de asemenea, aprecieri asupra raportului dintre starea de fapt, proiecţie simbolică şi judecată, asupra relaţiilor interfactuale în logica propoziţiilor şi cea a claselor. În viziunea academicianului Alexandru Surdu, obiectul logicii simbolice este sfera relaţiilor prejudicative.

Filosofia formelor pentadice este inaugurată de academicianul Alexandru Surdu prin cartea din 1993, *Pentamorfoza artei,* în care autorul îşi propune „dezvoltarea unor astfel de teze generale din cadrul unui filosofic de amploare *(filosofia pentadică)*, referitoare la artele clasice în genere, dar mai ales la reprezentarea pentadică *(pentamorfoza)* a mecanismelor de producere şi funcţionare ale acestora". Printr-un astfel de demers de incontestabilă relevanţă epistemologică, autorul vizează inserţia domeniului artistic în patrimoniul filosofiei sistematice. Metoda de cercetare este „dialectica pentadică",

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

o metodă ce se fundamentează pe concepția, justificată, conform căreia „arta ocupă un loc privilegiat în cadrul realității", reprezentând, totodată, „unitatea fenomenologică a întregii realități". Finalitatea acestei lucrări este, de altfel, cum mărturisește autorul, una filosofică, „cu tentă evident logicizantă", cartea constituindu-se ca un „omagiu cuvenit artei și concepției ei clasico-tradiționale". *Pentamorfoza artei* este, prin viziune, structură și concepție, o contribuție de reală importanță în domeniul filosofiei artei, al filosofiei culturii în general, propunându-ne o metodologie complexă, extrem de adecvată fenomenelor culturale contemporane, marcate de efervescență și diversitate a manifestărilor. Arta este, cum remarcă atât de plastic și de expresiv academicianul Alexandru Surdu, „singura pe tărâmul căreia se pot înfrăți, atât de firesc, adevărul și binele, dreptatea și libertatea, adică tot ceea ce constituie, împreună cu frumosul și prin frumos, realitatea. Pentada de aur a dreptei filosofări".

Vocații filosofice românești (1995) are ca punct de plecare interogația asupra posibilității existenței unui „spirit românesc", a unui „sentiment românesc al ființei" care își exprimă potențialitățile gnoseologice în modulație metafizică. Autorul consemnează, cu argumente și ilustrări convingătoare, principalele momente în devenirea gândirii filosofice românești, în toată diversitatea și complexitatea ei. Se arată, în mod justificat, că filosofia presupune un anumit grad de civilizație, de cultură, o conștiință națională elevată, considerându-se că filosofia românească se poate considera fundamentată în momentul în care sunt îndeplinite condițiile unei filosofii cu caracter național (existența unui demers de filosofare original, cu baze etnice proprii; existența unui mediu propice pentru difuziunea conceptelor filosofice; existența unei problematici specifice și a unor sisteme filosofice individualizante și individualizatoare). Începuturile filosofiei românești stau, cum se observă în această lucrare, sub semnul filosofiei politice, prin promovarea raționalismului și a idealurilor naționale, după care urmează reprezentanții filosofiei născute din necesități didactice și, mai apoi, filosofii propriu-ziși. Demersul academicianului Alexandru Surdu este, în această carte, și unul recuperator, în sensul reconsiderării și revalorizării unor gânditori căzuți, pe nedrept, în conul de umbră al posterității. De asemenea, autorul cărții *Vocații filosofice românești* operează o clasificare tipologică pertinentă, distingând o direcție intuiționistă în dezvoltarea logicii (Nae Ionescu, Octav Onicescu, Grigore Moisil), o direcție a specialiștilor în alte domenii, apropiați de demersul filosofic (Ștefan Odobleja), sau autorii de sinteze în care știința și filosofia își reunesc discursul și metodologiile (Mihai Drăgănescu). Un capitol important este cel consacrat lui Constantin Noica, căruia Alexandru Surdu îi dedică pagini extrem de convingătoare, de pertinente și de comprehensive. Sistemul ființei pe care Noica l-a articulat, este comentat în perfectă adecvare cu gândul filosofului de la Păltiniș, considerându-se că „Devenirea întru ființă nu este o simplă vocabulă și nici o icoană a cumințeniei. Este un moment al dreptei filosofări, al pentadei de aur, care începe și se termină mereu cu întrebarea despre ființă".

O altă carte de semnificativă relevanță a academicianului Alexandru Surdu, *Gândirea speculativă – Coordonate istorico-sistematice* (2001), este o reevaluare a istoriei filosofiei, în care sunt inventariate atent, prin prisma unei perspective diacronice, dar și printr-un demers sincronic bine articulat, principalele momente ale gândirii speculative, de la perioada filosofiei presocratice, până la epoca de glorie a meditației speculative – filosofia clasică germană, cu referiri atente și la evoluția filosofiei românești. Circumscrierea gândirii paradoxale a lui Heraclit, comentariile consacrate „antiteticii lumii sensibile" la Platon, filosofiei lui Hegel, Kant sau Fichte, argumentate și motivate totodată, se bazează pe dialectica raportării conștiinței interogative la problematica transcendentului, a misterului. De asemenea, autorul operează o serie de disocieri – necesare - între intelect, rațiune și speculațiune, considerând că prin intelect „se înțelege gândirea intuitivă, practică, folositoare în lumea imediat înconjurătoare, cu referință directă la lucruri individuale și relația dintre acestea", în timp ce prin rațiune „se înțelege gândirea discursivă, noțională, apreciativ-judicativă și argumentată, demonstrativă, bazată pe principiul rațiunii suficiente, prin care se urmărește consecvența și noncontradicția. Rațiunea este aplicabilă unei realități complexe: artistice, morale și științifice, în genere lumii organice, animalice și umane, fiind exprimabilă în limbajele uzuale". În ceea ce privește speculațiunea, aceasta este „gândirea teoretică și mistică, bazată pe semnificațiile unor concepte generale, de genul ideilor, al căror comportament este contradictoriu, paradoxal și misterios, care se referă mai mult la trecut și viitor decât la prezent, la originea evoluției și sfârșitul lumii, care nu pot fi altfel gândite și exprimate decât în forma unor sisteme ipotetice". Cartea *Gândirea speculativă – Coordonate istorico-sistematice* reprezintă o abordare sistematică și documentată a domeniului filosofiei, prin intermediul propriilor sale metode, modalități și instrumente speculative.

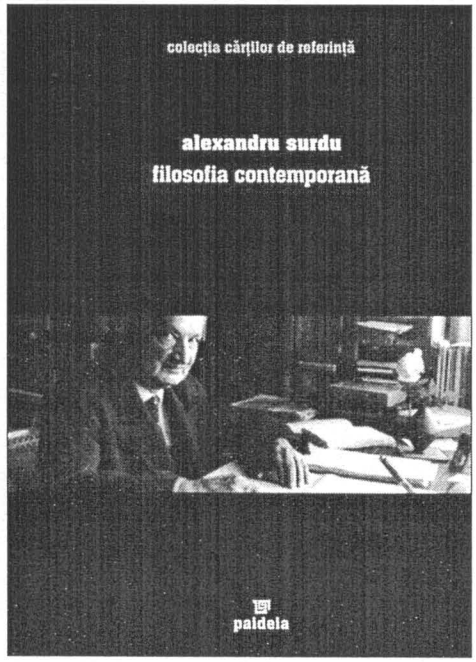

În lucrarea *Filosofia modernă – orientări fundamentale* (2002), academicianul Alexandru Surdu circumscrie succesiunea orientărilor fundamentale în filosofia modernă, evidențiind totodată constituirea sistemului pentadic al filosofiei și reliefând semnificațiile conceptului de „filosofie modernă". Abordarea filosofie moderne este realizată atât din perspectivă diacronică, cât și din unghiul unei investigații sincronice și sistematice. Acest demers de natură istorico-filosofică e conti-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nuat în cartea *Filosofia contemporană* (2003) în care sunt radiografiate principalele şcoli de gândire, orientări filosofice şi figuri emblematice ale perioadei contemporane, cu atente circumscrieri ale conceptelor şi ideilor fundamentale pe care această epocă le-a validat. Una dintre concluziile cărții este că „istoria filosofiei occidentale, şi mai ales cea contemporană, în ciuda diversității sale aparente ilustrează (...) şi prefigurează posibilitatea elaborării filosofiei ca sistem categorial". *Mărturiile anamnezei* (2004) este o carte în care autorul îşi propune recuperarea, din unghiul meditației filosofice, a unor momente ale trecutului îndepărtat, prin reconstituirea şi comentarea acelor imagini cu valoare de arhetip care dau consistență identității noastre culturale. Autorul meditează însă, aici, şi asupra raporturilor dintre istoria filosofiei şi istoria ştiințelor, asupra istoriei şi teoriei sistemelor filosofice sau asupra istoriei isihasmului în România. Preocupările de logică ale academicianului Alexandru Surdu se concretizează, într-un registru al excelenței ştiințifice, prin coordonarea tratatului de *Istoria logicii românești* (2006), dar şi prin publicarea, în ultimii ani, a unor cărți de referință în domeniu, între care amintim *Teoria formelor logico-clasice* (2008) şi *Cercetări logico-filosofice* (2009).

Aspirația academicianului Alexandru Surdu spre un sistem filosofic riguros articulat capătă o nouă dimensiune o dată cu publicarea, în anul 2007, a cărții *Filosofia pentadică I, Problema Transcendenței.* În viziunea academicianului Alexandru Surdu, filosofia pentadică este "teoria trecerii de la subsistență şi existență, prin intermediul ființei şi realității, la existența reală". Filosofia pentadică propune şi presupune, totodată, o circumscriere a totalităților şi a proceselor cu aură totalizantă, reprezentând, totodată, o provocare în aria gândirii contemporane, prin deplasarea accentului asupra raționalității şi competențelor comunicative ale ființei umane, în contrast cu standardizarea şi alienarea gnoseologică pe care le resimte omul contemporan. Considerând că „personalitatea umană este un suprasistem dinamic şi complex, deschis şi introdeschis, care se autoorganizează prin combinare sincronă şi creatoare a unui mare număr de sisteme şi subsisteme psihice dotate cu retro acțiuni", academicianul Alexandru Surdu subliniază faptul că misterul creației dezvăluie statutul prometeic al făpturii umane. Autorul recuperează, prin postulatele filosofiei pentadice, dimensiunea referențială, transcendentală şi semantico-pragmatică a limbajului, configurând fundamentele unui sistem filosofic de incontestabilă profunzime, complexitate şi originalitate. Sau, altfel spus, cum afirmă filosoful în prefața la volumul *Comentarii la rostirea filosofică românească* (2009) „numai pentada este numărul de aur al dreptei filosofări".

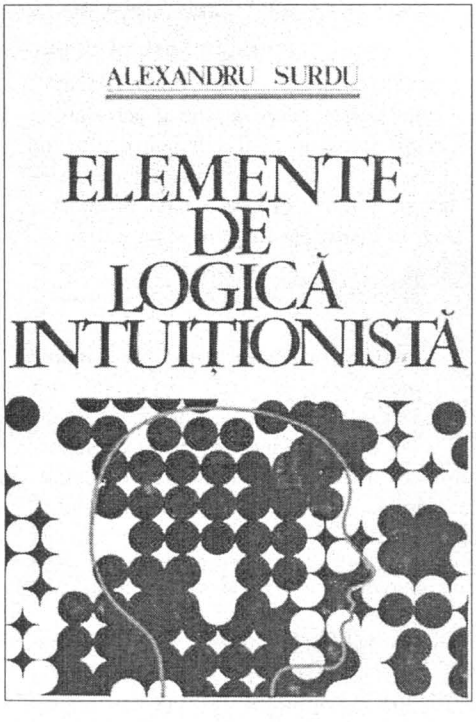

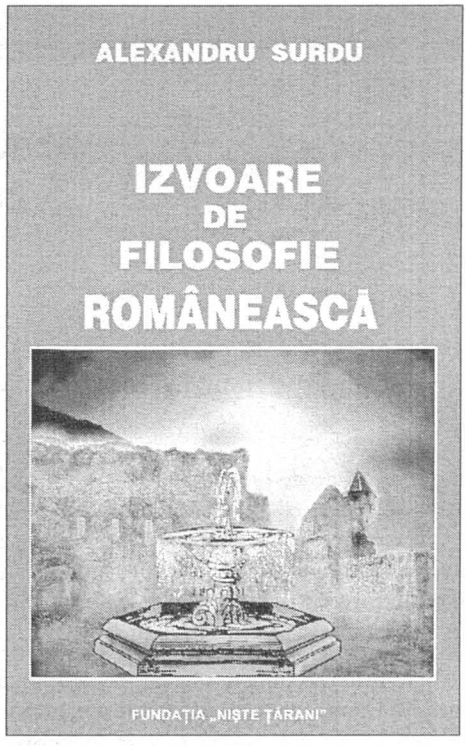

Activitatea de cercetător în domeniul filosofiei a academicianului Alexandru Surdu este în mod fericit completată de cea de traducător. Domnia sa ne-a oferit echivalențe româneşti ale unor lucrări fundamentale ale filosofiei moderne şi contemporane: *Logica generală,* de Immanuel Kant (1985), *Logica cercetării* (1981, în colaborare) de Karl Popper sau *Tractatus logico-philosophicus,* de Ludwig Wittgenstein (1991). În acelaşi timp, extrem de meritorie este activitatea de îngrijitor de ediții ale unor lucrări de logică, fundamentale pentru cultura românească (Dimitrie Cantemir, Titu Maiorescu, Athanase Joja, Ştefan Odobleja, Alexandru Bogza). Trebuie să subliniem, în acelaşi timp, faptul că lucrări importante ale domnului academician Alexandru Surdu au fost traduse în franceză, engleză, germană, având o circulație internațională cu totul deosebită.

Personalitate de prim rang a filosofiei româneşti contemporane, Alexandru Surdu este, totodată, un mânuitor iscusit al verbului, considerând, pe bună dreptate, că „există, totuşi, un tărâm al nostru, plin de comori nebănuite, ascunse acolo de toate răutățile lumii – *tezaurul limbii române* – în care nu poți pătrunde fără să-i cunoşti rânduiala (...). Ridicată la rangul cel mai înalt, de dincolo de spațiu şi de timp, vorbirea se preface în rostire filosofică". Ca o recunoaştere a meritelor sale culturale şi academice, domnul Alexandru Surdu a fost distins cu premiul „Vasile Conta" al Academiei Române (1975), cu *Ordinul Serviciul Credincios* în grad de cavaler, conferit de Preşedinția României (2004), cu premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică, istorie literară şi eseu (1996), cu Medalia „150 de ani de la naşterea lui Mihai Eminescu", pentru contribuția adusă la editarea operei lui Mihai Eminescu (2000), şi cu *Fibula de la Suseni,* acordată de Prefectura Mureş (2009).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Câteva impresii de călătorie.
La Paris, după Cioran
(2011)

Dr. Marius DOBRE
Institutul de Filosofie și Psihologie *C. Rădulescu - Motru*,
al Academiei Române

Pe Rue de l'Odeon, la nr. 21, nu mai era de văzut mai nimic, clădirea unde a locuit Emil Cioran era în renovare. Măcar nu mi-a venit ideea de a intra într-o clădire vecină pentru a-mi face o idee asupra locului. Oricum, cartierul respectiv arăta multe, inclusiv explicația faptului că filosoful a ales să stea toată viața în acea mansardă...

Jardin du Luxemburg este într-adevăr frumoasă, așa cum o descria Cioran, dar ea reflectă totuși cumva imaginea Parisului în general: suprapopulată de turiști; aici, în plus, ei ridică cu pașii lor grăbiți un praf alb pe aleile pavate cu pietriș fin, care amintește de ulițele satelor românești (mai este de mirare că filosoful a îndrăgit-o?).

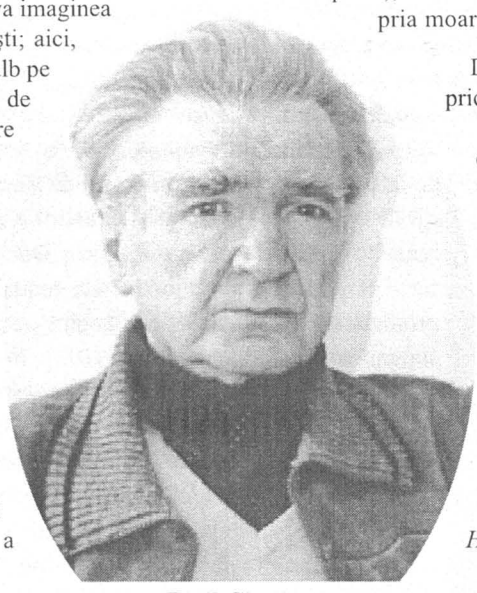

Emil Cioran
8 aprilie 1911 - 20 iunie 1995

Intrând pe poarta Cimitirului Montparnasse, spre locul de veci al lui Cioran, mi-am amintit cum un domn, comentator recent a filosofului, prezent la slujba religioasă prestată cu ocazia morții lui, povestește într-o carte, chiar la începutul acesteia, că un cerșetor se amuza cu privire la destinul defunctului filosof: Iată, cineva care a putut scrie o carte precum *Pe culmile disperării* (dar toată lumea, cred, inclusiv Cioran, ar fi invocat mai degrabă *Despre neajunsul de a te fi născut*) a putut muri la 85 de ani. Domnul în cauză era contrariat, dar lui Cioran, dacă ar fi mai fi fost existent ca atare, această imagine i-ar fi plăcut enorm... era genul de experiență inedită pe care el o gusta cu plăcere... (Iar aceasta îmi amintește din nou de un tablou oarecum pe dos, când el a vorbit despre cea mai „cumplită" imagine pe care a văzut-o în legătură cu nașterea și moartea – o femeie însărcinată într-un cimitir: „Am ieșit imediat, ca să nu trebuiască s-o privesc de aproape pe acea purtătoare de cadavru, nici să meditez asupra contrastului dintre un pântece agresiv și morminte modeste, dintre o făgăduială înșelătoare și finalul oricărei făgăduieli".)

Deși a fost înmormântat, din câte îmi amintesc, cu o slujbă religioasă creștin-ortodoxă (precum a și fost botezat), Cioran nu are la capătul mormântului o cruce, așa cum se obișnuiește la ortodocși (și nu cred că motivul ar fi că împreună cu el mai stă – oricum venită ceva mai târziu – și Simone Boué, care nu era, cel mai probabil, ortodoxă). Este un mormânt plat, fără nimic la capăt, doar cu numele celor doi inscripționat discret, aproape invizibil, pe placa gri de deasupra.

Poate, într-adevăr, nu era potrivit un astfel de gest în cazul lui, un om care s-a luptat cu divinitatea și a contestat-o prin toate cărțile lui... Atunci de ce slujbă religioasă? Slujbă ce se ține cu sfințenie anual și la Rășinari, cu ocazia întâlnirii cioranienilor din lumea întreagă...

Cioran nu s-a exprimat niciodată în acest sens, al pregătirii sale mortuare, din câte știu, dar probabil că ar fi fost un pic contrariat și el... Adică omul care a făcut din moarte o problemă fundamentală pentru filosofie (alături de un Kierkegaard, de pildă), nu s-a preocupat în mod material deloc de propria moarte...

Dar îl scuză în fața lui Dumnezeu alții... cu pricepere...

Și îmi vine în minte întrebarea naivă pe care mi-a pus-o un exeget (mai) tânăr al lui Cioran, un adevărat „fan" (nu ca mine, care pregăteam, în mod pozitivist, un chestionar sociologic despre Cioran): „Ce ar zice Cioran despre treaba asta?"

Pentru unii, faptul că Emil Cioran mai avea unele „resturi de creștinism", cum a fost avertizat într-o scrisoare a unui cunoscut, ar fi suficient pentru tot ce se întâmplă în mod creștin după moartea sa. Își merită deci soarta postumă... Doar el însuși ura în scrisori părinților săi *Hristos a înviat!* cu ocazia Paștelui, sau le spunea, cu prilejul nefericit al arestării fratelui său: „Din moment ce aveți credința în Dumnezeu, *adică singura mângâiere valabilă ce există sub soare* (subl. mea.), mi se pare că sunteți destul de înarmați pentru a suporta orice nefericire. Drama cea mare în viață e lipsa de orice credință... Până la un punct e drama vieții mele, deși poate nu sunt în fond atât de necredincios pe cât par". Sau el însuși vorbea, așa cum a fost „acuzat", de păcatul originar... Ce poate fi mai creștin decât asta?...

Însă mormântul său din Cimitirul Montparnasse e un loc de menționat. În ziua când l-am „vizitat", avea flori proaspete la căpătâi și multe cupe de lumânări împrejur. Dar cel mai impresionant era faptul că, pe margini, sub niște pietre adunate cine știe de pe unde, oamenii lăsau mesaje. Scrisul era șters de ploaie, așa că nu am văzut mesajele către lumea de dincolo, dar florile erau proaspete...

Sub impresia acestui tablou, am devenit eu însumi patetic și am început să vorbesc cu mormântul: i-am spus că e mai bine acolo, de vreme ce aici o serie de oameni au început un atac fără precedent asupra locuitorului său... un atac pe care ar fi putut foarte bine să îl înceapă chiar din timpul vieții locuitorului său,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

când s-ar mai fi putut apăra. Dumnezeu să îl ierte și să îl odihnească pe locuitorul păcătos al acestui mormânt!

Patetic cum am devenit, m-am bucurat când am văzut că pe harta personalităților din Cimitirul Montparnasse apare și Cioran (ceea ce nu s-a întâmplat câțiva ani buni după moartea sa, din câte am auzit de la alcineva care a fost mai demult „în vizită").

Mai mult, era prezentat drept „philosophe roumain"... Cineva cu oarecare cultură a avut grijă să exprime totuși acest amănunt: deși a scris și în limba franceză și a devenit celebru la nivel mondial datoirtă acestei limbi, el era totuși român... cu idei formate încă de pe vremea când umbla pe lângă Nae Ionescu...

Ceea ce nu m-a bucurat în această perioadă de „pelerinaj întâmplător" este un fapt ce pare minor pentru un filosof (la prima vedere): în bibliotecile din Paris, cel puțin, E.M. Cioran este categorisit la sectorul „Literatură franceză"... Atât el, cât și comentatorii săi... Drept este că majoritatea comentatorilor sunt literați, atât în Franța, cât și în România... Iar la Academia Română, din câte știu, el a fost primit ca membru post-mortem la Secția de Filologie (deși președintele acestei secții îl numește deseori „filosof")...

Doar librarii din Paris, nu știu după ce logică, au pus cărțile lui Cioran la raftul de filosofie, atât cărțile lui, cât și pe cele ale comentatorilor...

Deci, s-ar putea spune la o privire superficială, receptarea lui Cioran este mai intensă la nivelul literaților decât a filosofilor. Stilul a învins ideea în cele din urmă... Un fapt care îi displăcea lui Cioran la un moment dat, prin anii 60: „Se vorbește despre «stilul» meu. Dar stilul meu nu mă interesează deloc. Am ceva de spus, o spun și de contat contează ceea ce spun; modul în care o spun e secundar. Idealul ar fi să scriem fără stil; mă străduiesc să o fac și am să reușesc. Numai gândul contează. Restul e pentru făcătorii de literatură".

Mai trebuie însă spus ceva în legătură cu receptarea lui Cioran în rândul francezilor. Lăsând la o parte că unii dintre ei au început să îl respingă conduși de sofismul *Argumentum ad hominem* („Cioran nu mai merită respectat și citit, pentru că a colaborat în tinerețe cu Garda de Fier"), ultimele cărți apărute în Franța în ultimul deceniu conțin „obligatoriu" un capitol referitor la erorile sale politice din perioada respectivă, chiar dacă autorul face în rest un elogiu scriiturii cioraniene. Este un zbucium în sufletul lor... de nedescris: le place scriitura cioraniană, dar a fost fascist...

Și această tendință tinde să se universalizeze: la o întâlnire internațională filosofică de la Sofia, dedicată anul acesta lui Cioran, conferința de presă a stat tot sub semnul politicului, din câte am auzit... Și în România (unde au și apărut deja, de altfel, cărți dedicate exclusiv acestui subiect), s-a propus ca tema colocviului internațional de la Sibiu din 2012 să fie *Schimbarea la față a României,* pentru a arăta, după cum s-a exprimat directorul Centrului de Cercetare Cioran, „și unde a greșit" (colocviul nu a mai avut loc).

Tipică este întrebarea următoare, pusă, de pildă, traducătorului în italiană al lui Cioran: „Nu găsiți că este surprinzător că un om *genial* (subl. mea) ca Cioran a putut simpatiza în anii 30 cu fascismul românesc?"

Îi cuprinde și frica în Occident când aud de „fascism" (lăsând la o parte confuzia terminologică din jurul acestui termen; important este că desemnează ceva rău, de extremă dreapta). Tot traducătorul în italiană al lui Cioran (Mario Andreea Rigoni) amintește de vizita pe care i-a făcut-o în America traducătoarei în engleză a operei cioraniene, Susan Sontag, când aceasta l-a întrebat aproape în șoaptă și aproape înfricoșată (citez din memorie): „E adevărat că Cioran a susținut fascismul românesc?"

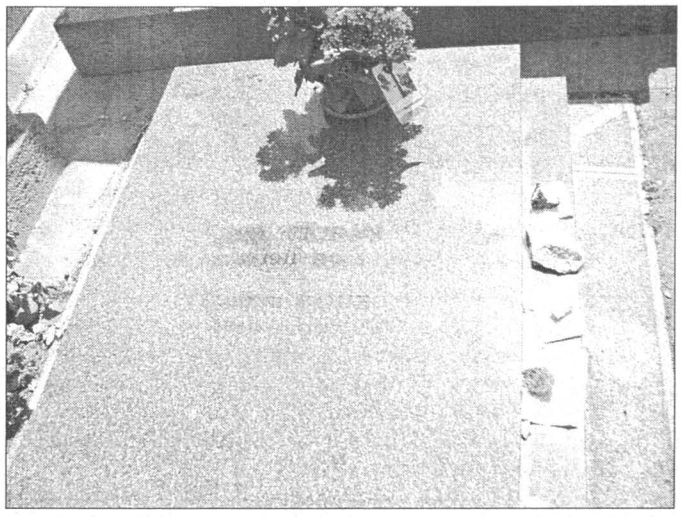

***Mormântul lui Cioran, la Paris** (foto, autorul)*

Răspunsul lui Cioran, când a aflat de la Rigoni această întrebare (citez iar din memorie), un pic enervat: „Da, să-i spui că eu am fost de dreapta când ea era de stânga!"

De altfel, Rigoni i-a luat apărarea lui Cioran (într-o carte apărută recent) invocând, nu total sofistic totuși, faptul că mulți intelectuali s-au raliat mișcărilor extremiste de dreapta și de stânga și a dat exemple suficiente pentru a fi credibil. Și a adăugat, bine inspirat, că „extremiștii" de stânga nu se bucură de același tratament ostil ca „extremiștii" de dreapta. Și nu e corect, de vreme ce crime au existat și de o parte și de alta. Ba chiar, aș adăuga eu, care am trăit pe viu extremismul de stânga, comunismul a făcut chiar mai multe victime decât „fascismul". Și nimeni nu mai condamnă azi pe un Satre sau pe alții cu atâta dușmănie... (Mai ales în România unde nimeni nu a fost condamnat moral cu o înverșunare asemănătoare pentru că a stat alături de regimul comunist; nimeni nu a găsit niciodată de cuviință să își exprime regretul măcar că a stat lângă o ideologie care a consimțit tacit sau direct la milioane de crime; toți și-au găsit scuze, iar cea mai răspândită e aceea în care se declară că trebuia să facă cineva și un pic de bine în cadrul unui regim autoritar...)

Și parcă nicăieri în Europa (sper să nu greșesc totuși), nu am văzut în rafturile librăriilor, ca în Franța, *încă* operele cele mai importante ale lui Marx... Un popor care n-a cunoscut comunismul decât la nivel teoretic l-a dorit parcă tot timpul cu stângismul său exagerat, dar n-a avut parte de el. Și dă lecții despre malefica extremă dreaptă (și de data asta trebuie să trecem peste confuzia terminologică din jurul conceptelor de „stânga" și „dreapta")...

Oricum, din câte am observat personal, în rândul publicului larg, de la noi cel puțin, această campanie pe teme politice interbelice împotriva unor intelectuali români îndrăgiți (printre care, desigur, și Cioran) are un efect invers: oprobriul se întoarce asupra acuzatorilor, nu asupra acuzaților.

Însă cred că rezultatul acestei campanii de denigrare a lui Cioran s-a materializat deja în Franța: după știința mea, dar și a altora, care urmăresc mai îndeaproape fenomenul decât mine, el nu a avut parte, în anul centenarului nașterii, de nici o manifestare științifică publică din partea instituțiilor de cultură franceze.

Notă: Cercetarea aferentă realizării acestui eseu a fost finanțată prin Proiectul POSDRU/ 89/1.5/S/63663

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

La centenarul nașterii poetului Horia STAMATU

Isabela VASILIU-SCRABA
scriitor

Moto:

"Toate ieșirile sînt închise/ Nu aveți pe unde fugi/ Strigă într-o zi îngerul morții/ Pe un continent mai mult/ Mai puțin pământesc" ***(H. Stamatu, Memnon, 1934)****; "Scriu ca să tac/ nu știu ce,/ dar pun pe foc/ tot ce e binezis/ ca să răzbun/ ce-am tăcut"* ***(H. Stamatu, Descifrare, 1989)***

Horia Stamatu (9 sept. 1912-7 iulie 1989) îi scria pe 16 ianuarie 1988 doctorului Alexandru Lungu că poezia lui San Juan de la Cruz este inimitabilă, în sensul precis ca nu se poate scrie "in maniera" acestui sfânt care scrie o poezie sublimă izvorâtă din cea mai autentică trăire mistică. Traduse dintr-una din inspiratele sale poezii *(Noche oscura),* versurile "mor pentru că nu mor" pot fi privite într-o dublă semnificație: rupte din contextul inițial, ele ar avea darul de a trimite către credința (și năzuința) creștină că pe Domnul nostru Iisus Hristos "îl vom vedea după moarte" (N. Mladin, *Asceza și mistica paulină,* 1996, teză de doctorat susținută la București în 1946) în "Ierusalimul Ceresc". Poezia misticului spaniol sugera însă dorul către unirea mistică prin chinul unui suflet care "trăiește si nu trăiește" în el însuși, orientat cum este dincolo de sine, înspre izvorul a tot ce-i viață, înspre Dumnezeu. *Romance 10* redă unirea mistică prin versurile: "Muream de Tine-n mine/ si înviam în Tine, /Că amintirea Ta/ da viață și-o lua" (San Juan de la Cruz, *Romance 10,* asupra Psalmului 136: *Super fulmina Babilonis*).

În traducerea lui Horia Stamatu un fragment mai întins din *Noche oscura* sună în felul următor: "...în mine nu mai trăiesc/ Și fără Dumnezeu nici pot trăi/ iar fără El si fără mine/ traiul acesta ce va mai fi?" (San Juan de la Cruz, *Noapte neguroasă*).

Există o poezie pe care Horia Stamatu (membru fondator al Centrului Românesc de Cercetări de la Paris) a compus-o după moartea soției Prințului Nicolae cu sprijinul căruia a fost fondată, la Paris, această primă "instituție românească de grad universitar în străinătate, sub președenția lui Mircea Eliade, având concursul lui E. Cioran, Horia Stamatu, P.C. Deleanu, Eugen Ionescu, Leontin Constantinescu, precum și a doi scriitori și academicieni francezi, Edmond Jaloux și Marcel Brion" (Octavian Vuia).

Intitulată *Cântecul înecatului,* în poezie se face referire la nemurirea sufletului omenesc folosind chiar sintagma "mor ca să nu mor". Desigur, din exprimarea ideii creștine că moartea nu reprezintă un sfârșit prin versurile "mor ca să nu mor" nu se poate concluziona decât cu mare superficialitate că Stamatu ar scrie "a la maniere de San Juan de la Cruz" și că *muero porque no muero* l-ar aminti nici mai mult, nici mai puțin, decât pe însuși Platon cu "moartea față de lume" (I.P. Culianu, *Câteva considerații pe marginea operei lui Horia Stamatu*) ca premiză pentru "deschiderea unei vieți lăuntrice" (ibid

Desconsiderând sfatul lui Eliade care îi scrisese la Milano să nu se lase "terorizat de momentul istoric" (M.E., 16 aprilie 1976), Culianu a redactat prima versiune a articolului îndreptat împotriva lui Stamatu în mai 1977.

Un an mai târziu, când articolul despre Horia Stamatu trezise indignarea marilor personalități ale exilului, Culianu i-a scris lui Eliade că nu poate retrage articolul ("prea explicit favorabil") dat lui Sorin Alexandrescu despre poezia lui Stamatu (care "nu-i place") invocând motivul că ar fi deja "în tipografie" (v. scrisoarea din 19 XI 1978) ... unde a tot fost... până în 1983 cînd a apărut în "International Journal of Roumanian, 2/1980, pp.123-134.

Leonid Arcade își amintea cum, în toamna anului 1983 l-a vizitat pe poetul Horia Stamatu (bolnav de inimă) câteva minute, să nu-l obosească, acesta fiind internat la secția de reanimare a unei clinici. Si în corespondența cu poetul și doctorul Alexandru Lungu publicată fragmentar în 1999 și 2000 de revista "Romania literară" Horia Stamatu menționează "iminența" de infarct pe care i-a cauzat-o Ion Negoițescu tratând despre poezia sa religioasă pentru care n-avea nici o afinitate.

Titus Bărbulescu, un alt membru marcant al exilului, evidențiase în opera eseistică, poetică și dramaturgică a lui Horia Stamatu "substratul" ei în care i-au părut amestecate mituri străvechi românești, hermeneutica populară sau savantă a acestora la care s-au adăugat implicit spiritul limbii românești și nenorocul care-a insoțit istoria românilor cotropiți mereu de alte neamuri (T. Bărbulescu, *Citind pe Horia Stamatu*, 1986). O părere similară avea si L.M. Arcade care scria că deschiderea spre universal a poeticii lui Stamatu ar fi "realizată într-o mult mai mică măsură (decât s-a spus) prin asimilări occidentale și în mod mult mai amplu (așa cum se va spune) prin relevarea latențelor graiului românesc" (v. textul lui Arcade inclus în vol. *O viață în exil: Horia Stamatu*, ediție prezentată și îngrijită de Matei Albastru, Ed. "Romania Press", București, 1998, p. 76). Extrapolând ideea, filozoful Octavian Vuia scrisese la moartea lui Stamatu că poezia acestuia împreună cu doina străbună i-ar lega pe exilatii din generația lor într-un destin comun de "pelerini daco-romani" în căutarea "Ierusalimului ceresc" al credinței lor creștine (v. textul lui Octavian Vuia inclus în vol. *O viață în exil: Horia Stamatu,* ediție prezentată și îngrijită de Matei Albastru, Ed. "Romania Press", București, 1998, p. 83).

Asemenea opinii ar confirma presupunerea că la reușita transpunerii pe românește a poeziei mistice a Sfântului Ioan al Crucii trebuie să fi contribuit și familiarizarea lui Horia Stamatu cu limbajul religios al *Psaltiriei în versuri* publicată de Dosoftei în 1673. Iată și versurile pe care le-a văzut "manieriste" (în stilul lui San Juan de la Cruz) proaspătul asistent de limba și literatura română de la Groningen (cu contractul de muncă semnat pe 24 iunie 1977, v. rândurile lui Culianu către Pleșu din 21 iunie 1977, în "Obs. Cult.", nr.87 din 23 oct. 2001): "Noapte s-a lăsat/ ziuă s-a făcut.../Greu mi-era la voi!/ mă trăgea un dor/ tot către-napoi/ Dar iată că zbor/ mă topesc și pier/ apă fum eter/ mor ca să nu mor." (H. Stamatu, *Cântecul înecatului*).

Dintr-o scrisoare trimisă de Stamatu în 1968, se poate vedea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

în ce măsură şi până la ce punct apropierea dintre poezia sa si poezia mistică a spaniolului l-a măgulit. Într-adevăr, când exilatul Radu Enescu îi spusese că unii au asemănat *Noche oscura* cu poezia scrisă în amintirea Domniţei Ioana, Horia Stamatu a tras concluzia că a reuşit să dea versurilor sale o "expresie suavă, lucru în care San Juan de la Cruz este neîntrecut, pentru că nu există limbă de o mai paradisiacă suavitate". Dar oricât de măgulitoare ar fi apropierea dintre creaţia sa originală şi poezia misticului, ea pierde din vedere diferenţa temei celor două poezii: în *Noche oscura* este vizată unirea mistică în viaţă fiind, în poezia *Cântecul înecatului* poetul se referă la răposarea unui suflet. Si acestă deosebire esenţială o pune în lumină Horia Stamatu pe 28 decembrie 1968 într-o epistolă către Paul Miron (v. *Corespondenta* publicată de Nicolae Florescu la Editura "Jurnalul literar" în 2007, p. 41-42; volumul cuprinde 44 de scrisori trimise de Horia Stamatu).

La două decenii distanţă, lui Alexandru Lungu traducătorul Horia Stamatu îi scrie că a fost foarte măgulit şi "aruncat într-o grea ispită: să mă cred". Dacă traducerea e într-adevăr bună, aceasta se datorează marelui spirit care-a dat originalul. Pentru că marele spirite provoacă, "inspiră" /.../ Opera Sfântului, partea lirică, am tradus-o aproape toată. Aşa ceva dă enorme satisfacţii. Cum azi nu se mai poate scrie cum scriau San Juan sau Hoelderlin, şi cum acest fel de a scrie este aproape de sublim, eu îmi vindec nostalgia traducându-i. (...) Nu ştiu dacă mă înşel sau nu, dar această scurtă poezie de patru strofe mi-apare de o intensitate şi concentrare încă mai mari ca *Noche oscura.* Iar ca "poezie de iubire" nu ştiu dacă are seamăn (...) Aceste trei poeme, *'Noche oscura'* , *'Clama de amor viva'* şi *'Cantico spiritual'*, sînt comentate cuvânt cu cuvânt de poet în trei tratate mistice (Horia Stamatu, 25 martie 1988).

Un "dialog" inedit între Horia Stamatu şi Constantin Noica

Moto:

*«Tot ce a fost realism socialist va dispărea (...). Eminescu va putea fi publicat în întregime (...). Ceea ce exilaţii şi condamnaţii au spus în opera lor va fi reluare şi repovestire a trecutului, ceea ce înseamnă posibilitate de a fi în viitor» (**Vintilă Horia**, în "Cuvântul Românesc", mai 1989)*

După citirea «Gând-ului despre originalitatea civilizaţiei româneşti» publicat de Constantin Noica în revista «Destin», scoasă la Madrid de George Uscătescu, Horia Stamatu, care în 1934 fusese premiat de Societatea Scriitorilor Români, odată cu Constantin Noica, Emil Cioran şi Eugen Ionescu, de un juriu format din Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Petru Comarnescu, Ion I. Cantacuzino, Şerban Cioculescu, Tudor Vianu şi Romulus Dianu - Horia Stamatu scrie în *Revista Scriitorilor Români,* de la Munchen, despre *operatorul ontologic* noician, dând impresia celui mai normal dialog între doi scriitori având idealuri literare comune. În fapt, era doar o falsă impresie, în care nici Stamatu nu credea.

Impresionat ca şi Constantin Noica de gândirea religioasă a celor doi mari universitari (profesorii Nae Ionescu şi Mircea Vulcănescu) în preajma cărora ambii s-au format, Horia Stamatu meditează la valenţele religioase ale *operatorului ontologic* propus de Noica. Mai precis, Stamatu îl readuce pe întru din mrejele filosofiei noiciene în locul de unde a fost preluat de filozoful închis şase ani pentru delicte de opinie şi apoi (pentru aceleaşi motive) urmărit până la moarte de paznicii sclaviei intelectuale din vremea materialismului obligatoriu.

Transfigurată de haloul de arhaicitate conferit de textul românesc al Crezului, din care provine, prepoziţia întru a fost aleasă de traducătorii Sfintei Liturghii care n-au vrut să se depărteze de limbajul vorbit. Dar, fiindcă transpunerea românească ar fi sunat: «Cred într-unul Dumnezeu», care nu are darul de a sugera în subsidiar credinţa creştină în Treimea care este Unu, ei ar fi recurs la o inovaţie lingvistică: «Cred întru unul Dumnezeu», propunându-l pe acest întru cărturăresc.

Horia Stamatu va observa că expresia întru adevăr preia din litera sacră a *Crezului* prepoziţia «întru» cu întreaga ei greutate conferită de context. De aici ar urma că înţelesul expresiei «întru adevăr» nu se poate distanţa cu totul de contextul sacru.

Când, în 1951, Constantin Amăriuţei şi-a luat inima-n dinţi şi s-a dus să-l viziteze pe Heidegger, i-a vorbit filosofului retras într-o cabană din munţii Bavariei despre gândirea religioasă a lui Mircea Vulcănescu şi de întemniţarea acestuia de către ocupantul sovietic al României de două ori sfârtecate: o dată în 1940 şi a doua oară în 1945, după Yalta. În termeni cât mai sugestivi, Amăriuţei i-a povestit acestuia despre *Dimensiunea românească a existenţei,* aşa cum o schiţase fostul său profesor de etică în 1943-1944, zăbovind asupra transcederii fenomenalităţii vremelnice pe care i-o sugerase lui Mircea Vulcănescu lumea văzută ca o carte de semne ale întrepătrunderii lumii de aici cu lumea de dincolo. Tânărul doctorand, de 28 de ani, i-a mai relatat atunci şi ipoteza lui Mircea Vulcănescu după care *ab aevum* (însemnând în latină din eternitate) a dat în româneşte pe aevea, şi a rămas surprins să-l vadă pe Heidegger consemnând etimologia propusă (v."Caiete de dor", vol.I-III, Ed. Jurnalul Literar, Bucureşti, 2000-2003)

Admiraţia pe care i-o trezise la Freiburg, înainte de 1944, profesorului Heidegger isteţimea studenţilor săi români (Al. Dragomir, Octavian Vuia, Costache Oprişan, etc.) ieşea la iveală ori de câte ori folosea substantivul «die Lateiner», atunci când la seminarele speciale cerea părerea doctoranzilor români. Or, de-a lungul unui deceniu şi jumătate avusese de multe ori ocazia să-i cunoască pe foştii studenţi al lui Nae Ionescu de la Universitatea din Bucureşti sau ai lui D.D.Roşca si Lucian Blaga de la Universitatea din Cluj. E suficient să ne gândim că din primii săi ani de Freiburg veniseră din România să-l audieze pe Heidegger, C-tin Floru (trimis chiar de Nae Ionescu) şi D. C. Amzăr cu care filosoful german va păstra o legătură durabilă (v. Jurnalul berlinez, Ed. Romania Press, Buc., 2005).

Dintre cei care, ulterior, au devenit personalităţi marcante ale culturii noastre l-au mai audiat pe filosoful de la Freiburg: Stefan Teodorescu, Petre Ţuţea, Petre Pandrea, N. Balcă (autorul articolului «Interpretarea existenţei omeneşti în filosofia lui Heidegger"), Chirilă Popovici, Virgil Bogdan, C-tin Noica şi Vintilă Horia. În decembrie 1942 Walter Biemel scria în rev. «Universul literar» că "Heidegger cunoaşte România din buna reputaţie de a fi o ţară a filosofilor, căci mereu îi vin de acolo studenţi". Din grupul ultimilor săi studenţi, Alexandru Dragomir i-a tradus în română eseul Was ist Metaphysik? împreună cu Walter Biemel. Această primă traducere din anii patruzeci

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

a fost publicată de Virgil Ierunca la Paris în 1956, la vremea când deja mai apăruseră două variante de traducere românească a unei lucrări heideggeriene, «Feldweg», transpusă în românește în 1951 de C-tin Amăriuței în paralel cu Stefan Teodorescu.

Înainte de îndepărtarea sa de la Universitate, Heidegger avusese prilejul să-și facă o idee despre cultura românească citind cu interes revista «Saeculum», scoasă de L. Blaga între 1943 și 1944, ce cuprindea rezumate în limba germană și, scris de Zevedei Barbu (secretarul de redacție), chiar un articol dedicat filozofiei heideggeriene. Peste câteva decenii (în "Revista Scriitorilor Români", Munchen, 1981), despre gândirea heideggeriană avea să scrie și Horia Stamatu, cu ocazia traducerii eseului Holderlin și esența poeziei, amplu comentat și adnotat.

Neputând purta un autentic dialog cu filosoful aflat în «temnița» în care se transformase întreaga Țară, cu granițele ei bine zăvorâte, Horia Stamatu schițează totuși punctul său de vedere asupra sintezei particulare pe care o reprezintă cultura și civilizația românească.

Înainte de a prezenta poziția sa în această problemă, el face remarca următoare: dacă o civilizație este întru «ceva» al altei civilizații (în cazul de față al civilizației comunismului sovietic), ea încetează de a mai fi «întru» acel ceva propriu prin care s-a definit ca o civilizație anume, și urmează a dăinui doar în cadrul speciei, fără nici o originalitate. La întrebarea «întru ce» s-a definit civilizația românească, Horia Stamatu răspunde că întru creștinism. Din perspectivă istorică, Horia Stamatu observă cum civilizația românească a putut fi peste o mie de ani întru fundamentul ei spiritual oferit de acea proprie și neobișnuită unitate de limbă și de spirit religios. Chiar și amânarea publicării Panoramei literaturii române (Ed. Crater, București, 1996) a lui Bazil Munteanu (neinclusă în manualele de liceu după 1990) ne pare a fi paradigmatic. Fiindcă această valoroasă lucrare, bine cunoscută în Occident, cuprinzând mulțime de nume de scriitori marginalizați după 1945, precum și nume de scriitori martirizați, a fost încă din 1945 îngropată odată cu decapitarea spirituală a României prin interzicerea capodoperelor de gând incluse în nesfârșitele liste de cărți interzise de sovietici.

Referitor la unitatea de limbă română, "neobișnuită în restul Occidentului", Horia Stamatu nu pierde ocazia de a consemna că limba română forțată a fi «întru materie, Marx, Lenin și război religios».

În România, mai remarcă el, războiul religios a început să se desfășoare în spațiul concentrațional, când Nichifor Crainic trebuia să "mărturisească superioritatea temnicerului față de Dumnezeu, pentru că temnicerul putea să-i dea o lingură de supă în plus, pe când Dumnezeu nu putea» (p. 145).

În opinia lui Stamatu, civilizația românească «s-a centrat mai mult în sacru decât în juridic» (p 145), ceea ce ar constitui o altă trăsătură de originalitate a ei. Acest fapt, ținând de esențe și nu de superficialitatea formalismelor juridice, "a influențat mult limba românească". Iar asemenea centrare de tip "organic" s-a văzut din toleranța românilor față de alte credințe religioase, la ei neputându-se nicicând întâmpla o noapte a Sfântului Bartolomeau. Numai forțata impunerea de după 1945 lui a fi «întru materie» a făcut ca suprema originalitate a civilizației românești, adică excluderea războiului religios, să fie înlocuită prin contrariul ei: războiul cultural permanent. Război dus și astăzi, împotriva gânditorului Horia Stamatu (1912-1989), sau a poetului bucovinean Vasile Posteucă, devenit în 1966 profesor la State College din Mancato, Minnesota.

Un Muzeu-școală, la Chișinău

Pe o stradă liniștită din inima vechiului Chișinău funcționează, de mai bine de un secol, cel mai important muzeu de etnografie și științele naturii din R. Moldova, amenajat într-un imobil, monument istoric, construit într-un original stil *maur*. Inaugurat în 1889 cu ocazia Expoziției agricole guberniale, muzeul, rod al strădaniilor unui pasionat anatomopatolog, naturalist și preparator de exponate muzeale, Franz Osterman, Muzeul și-a câștigat de la început faima datorită *mostrelor* din domeniile anatomiei, biologiei și embriologiei, conservate într-o manieră originală, ce uimește și astăzi.

Treptat, muzeul își dezvoltă atât colecțiile cât și profilul, odată cu inaugurarea propriului local (construit între 1903-1905, după planurile arhitectului Vladimir Țîganko), devenind un veritabil centru cultural, fiind primul spațiu public dedicat expunerii și conservării faunei basarabene, dar și obiectelor casnice specifice zonei. Practic, odată cu extinderea colecțiilor și organizarea unui *Muzeu ambulant,* se pun bazele, încă înainte de 1917, a unei *rețele muzeale* în fosta provincie țaristă Basarabia.

Beneficiind și de un teren propriu – astăzi o veritabilă grădină zoo-botanică amenajată chiar în inima capitalei moldovenești – Muzeul capătă, în anii 20-40 ai secolului trecut, o anvergură științifică recunoscută, participând la programe de cercetări, inclusiv din România, devenind o adevărată bază didactică și de cercetare și având ca filiale inclusiv Muzeul Deltei, prima instituție de profil de acest gen din Basarabia.

Excluzând perioada tulbure a Războiului, Muzeul a dispus inclusiv de un *Buletin Științific* propriu, editat, cu întreruperi, începând cu anul 1925, în limbile română și rusă, și renăscut după 1991, când noul Muzeu Național de Etnografie și Istorie Naturală este reorganizat pe criterii muzeologice și științifice de tip european. Începând cu anul 2005 *Buletinul Științific* al Muzeului este acreditat profesional.

Astăzi, Muzeul, atât prin expoziția de bază de la sediu central, intitulată *Natura. Omul. Cultura,* cât și prin filialele raionale (inclusiv un Muzeu al satului, în curs de constituire și un altul al Vinului și Viei, la Orhei), este una din cele 56 de instituții de profil acreditate în Europa, fiind nominalizat la concursul Muzeul European al Anului.

Dintr-un *Catalog* al Muzeului, elaborat de cercetătorul Mihai Ursu, directorul instituției (Ed. Știința, Chișinău, 2009), reținem informația că Muzeul deține un fond de peste 150.000 piese, grupate pe colecții (petrografie, paleontologie, arheologie, numismatică, artă populară, *carte veche* etc.), fiind astfel cel mai important muzeu din R. Moldova. Simbol al expoziției permanente *Natura. Omul. Cultura* este compoziția sculpturală „Pomul vieții" (autori, sculptorii R. Safranov și Șt. Codrescu), amplasată, din 1994, în holul central al muzeului și conducând sugestiv către ideea continuității biologice și spirituale în spațiul tradițional basarabean.

Dintre exponatele cele mai valoroase, evidențiem un schelet *complet* de elefant de stepă *(Dinoterium gigantem),* unicat în Europa, iar ca operă plastică, o pictură murală de ample dimensiuni expusă pe întreaga suprafață a spațiului de expunere (sala nr. 5), înfățișând evoluția *biosferei* terestre, de la constituirea litosferei până în zilele noastre (pictor, I. Daghi).

Vizitând Muzeul, din care nu lipsesc obiecte ce reconstituie spațiul etno-cultural românesc, avem o imagine completă asupra specificului moștenirii noastre etnice, în fapt o sinteză agro-pastorală a Moldovei tradiționale, abia atinsă de zorii urbanității. ***(M.N.)***

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Servicii muzeale pentru copii şi tineret

Sergiu PANĂ, Elena GUMENE
muzeografi

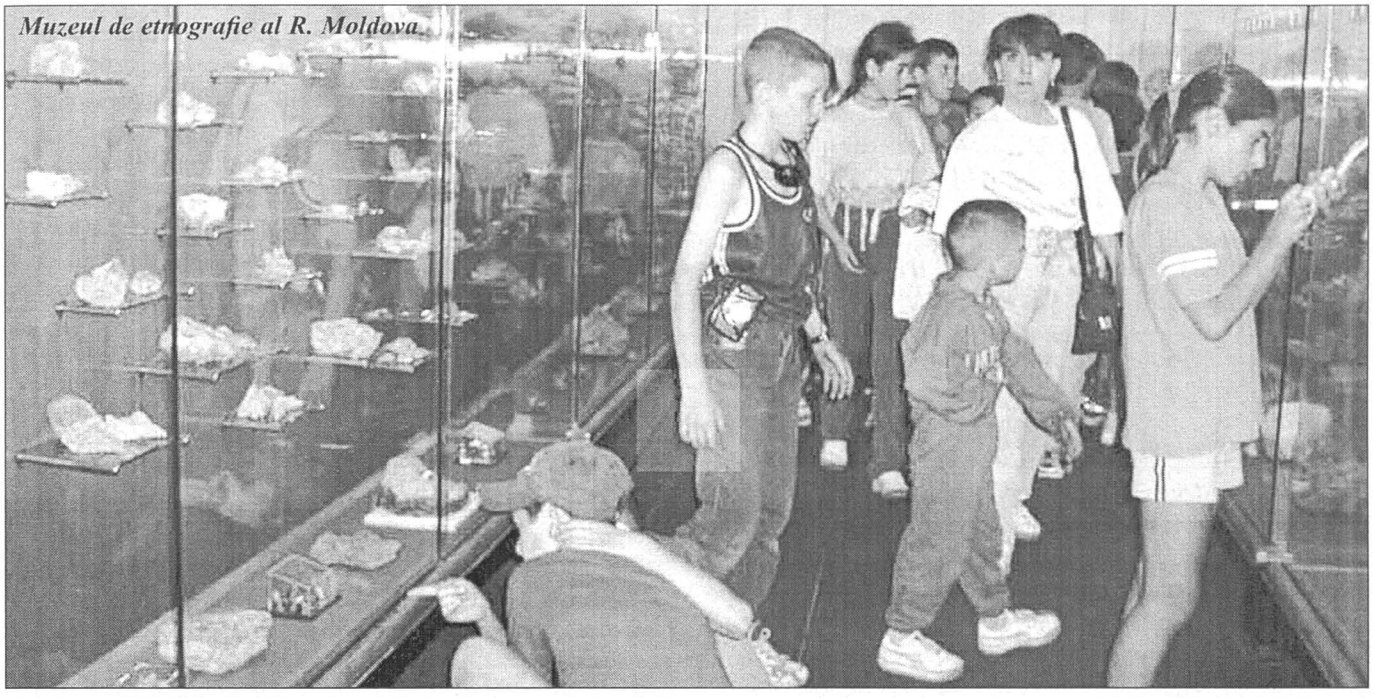

Muzeul de etnografie al R. Moldova.

Înainte de a începe procesul educaţional, este necesar să menţionăm că fiecare muzeu ar trebui să deţină cel puţin un specialist în educaţie, în mod normal un profesor, care ar cunoaşte atât muzeul şi colecţiile sale, cât şi pedagogia vârstelor. Rolul acestei persoane este extrem de important, deoarece experienţa sa în psihologia copilului va ajuta enorm în interpretarea conceptelor complicate în modul simplist şi accesibil pentru copii.

Colaborarea cu şcolile şi planificarea vizitei la muzeu

Este foarte important ca muzeul să stabilească legături strânse cu şcolile locale. Muzeografii vor fi responsabili pentru menţinerea legăturii permanente cu şcolile, în prealabil descriind amănunţit colecţiile muzeului şi ce utilizare pedagogică pot conţine acestea. Ulterior, profesorul şi educatorul muzeal pot deja planifica o vizită la muzeu.

Este esenţial ca profesorii să viziteze muzeul înainte de a aduce discipolii, în scopul evaluării valorii educative şi pregătirii pedagogice a vizitei, în timp ce partea teoretică iniţială de studiu ar putea fi începută chiar în şcoală. Când copiii vor ajunge la muzeu, ei trebuie deja să posede o idee clară referitor la ce vor vedea şi ce lucru vor avea de făcut.

Sala de studii a muzeului

Este foarte util pentru fiecare muzeu să deţină o sală de studii. Ea trebuie să fie destul de încăpătoare pentru a găzdui o clasă medie de elevi, fiind amenajată pentru scopurile corespunzătoare. Aceasta ar include, prin urmare, diverse materiale şi ustensile utilizate în arta plastică, cât şi alte rechizite şcolare şi de birou, care vor permite copiilor să se simtă în mediul lor, într-o ambianţă de creaţie, fiindu-le stimulată astfel imaginaţia.

Dacă nu există un spaţiu special destinat acestor activităţi, programul educaţional poate fi realizat în galeriile şi sălile muzeului.

Resurse informaţionale

Resursele informaţionale pentru copii pot include fişe de lucru şi informaţionale, ghiduri pentru copii, cărţi poştale, replici ale pieselor, dar şi alte publicaţii relevante.

Fişele de lucru şi cele informaţionale urmează să fie elaborate de profesori experimentaţi, având un design adaptat nivelului de percepere al copiilor. Ele trebuiesc prezentate într-un mod care ar încuraja copiii să vizioneze colecţiile muzeale şi să dea întrebări relevante cu privire la cele văzute în muzeu.

Vizita la muzeu

Când ajung la muzeu, copiii ar trebui primiţi călduros şi prietenos de către educator şi personalul muzeului. Copiii trebuie ghidaţi prin muzeu, indicându-le spre exemplu locul amplasării lucrurilor personale, unde este cafeneaua, sau cum se foloseşte veceul etc.

E necesară şi organizarea, până la începerea programului educativ, a unei mici discuţii introductive în scopul familiarizării cu cele ce urmează să se ocupe pe parcurs.

Activitatea ulterioară va depinde foarte mult de politica muzeului. Este important să se selecteze metoda optimă de transmitere a informaţiei copiilor, folosind creativitatea şi imaginaţia. Acest lucru se poate realiza prin interacţiunea directă. În acest caz, copiii sunt încurajaţi să-şi exprime propriile interese şi să răspundă la o anumită situaţie de relevanţă pentru obiectivele programului educaţional. Astfel copiii vor deveni mai siguri de sine şi, în unele cazuri, pot depăşi anumite temeri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

O altă modalitate de a efectua un program educațional este de a permite copiilor vizualizarea obiectelor sau exponatelor, descriind ulterior sentimentele și impresiile proprii. Ei vor povesti, cu propriile cuvinte, ceea ce văd într-un obiect sau într-o expoziție. Astfel copiii vor învață să observe obiectele într-o expoziție și să proceseze informațiile obținute prin observare. Ei pot compara ceea ce văd cu mediul lor ambiant, corelând cele observate cu viața de zi cu zi. Plus la aceasta, ei devin critici și dezvoltă propria părere despre modul în care lucrurile se schimbă de la o generație la alta. Mai mult decât atât, lucrul ulterior poate include executarea propriilor desene sau colaje, folosind modele copiate de pe obiectele din muzeu.

Etichetele expoziționale ce conțin informații despre obiect, vârsta și scopul acestuia etc. pot fi utilizate în *jocurile de potrivire,* care implică antrenarea abilităților de îndemânare, lectură, înțelegere, clasificare, categorisire etc.

Servicii muzeale, la beneficiari

Unele muzee nu organizează programe educaționale în incinta propriilor sedii.

În schimb, activitățile de acest gen sunt derulate în cadrul comunității școlare. Aceste activități pot fi realizate în diferite moduri.

Servicii de împrumut

Muzeele pot împrumuta școlilor diverse obiecte din propriile colecții pentru perioade scurte de timp. Profesorii le pot utiliza, prezentând astfel de piese/exemple reale ce țin de lecțiile teoretice citite copiilor. Este important ca obiectele destinate acestor scopuri să fie amenajate în cutii/vitralii speciale, pentru a asigura securitatea acestora, fiind, de asemenea, însoțite de note explicative pentru profesori. Aceste servicii de împrumut aduc un aport pedagogic considerabil în procesul de cercetare practică și experimentală în școli. Mai mult decât atât, acest lucru încurajează profesorii și copiii să viziteze muzeul și să vadă și alte exponate din diversele colecții muzeale.

Cu toate acestea, orice muzeu care își pune ca scop înființarea unui serviciu de împrumut trebuie să ia în considerație și unele dezavantaje. Astfel, obiectele împrumutate, fiind scoase din depozitele muzeale specializate, sunt vulnerabile față de degradare sau deteriorare. Mai mult decât atât, toate procedeele de transfer al exponatelor necesită timp și efort suplimentar din partea staff-ului muzeal, în special a conservatorilor.

Colaborarea cu unitățile de învățământ

Educatorul muzeal sau conservatorul pot oferi elevilor diverse discursuri cognitiv-științifice, pe care le pot face mai interesante și mai atractive, utilizând demonstrări de filme sau slide-uri. Deseori, copiii apreciază mai mult faptul când le vorbește cineva din afara școlii. În plus la toate, utilizarea diapozitivelor, fotografiilor și a filmelor documentare stimulează imaginația copiilor și îi ajută să-și exprime sentimentele și impresiile proprii față de obiectele prezentate.

Organizarea de evenimente speciale

Organizarea evenimentelor speciale este una dintre cele mai eficiente modalități de a oferi un serviciu de educație. Ele pot întruchipa tot felul de forme. Abordarea cea mai frecventă a acestui domeniu este alegerea unei tematici concrete și implementarea planului de activități propus. Spre exemplu, pot fi organizate manifestări ce țin de portul popular într-o anumită perioadă istorică de timp, oferindu-se copiilor posibilitatea de a dezvolta tematica în propriul mod.

Publicații ale muzeului

La acest compartiment muzeul ar trebui să producă diferite tipuri de publicații destinate anume copiilor. Aceste resurse informaționale scrise vor permite copiilor și părinților "să ia o mică părticică din muzeu". Un prim pas ar fi acordarea atenției sporite la modul de prezentare și design ale publicațiilor, căci, atunci când copilul procură, spre exemplu, o carte, el acordă atenție, în primul rând, culorilor și desenelor.

E important de știut faptul că părinții, în căutarea publicațiilor pentru copii, tind să cumpere ceva ce este scris clar și ușor de citit. Astfel, colaboratorii muzeului vor trebui să cerceteze aspectele psihologice, pedagogice și didactice pentru elaborarea textului și ilustrarea acestor publicații.

Deși editarea publicațiilor pentru copii necesită timp și efort, această activitate este o modalitate foarte eficientă pentru muzee de a comunica cu tânărul său public atât în incinta muzeului, cât și la domiciliu.

Concluzii

1. Datorită specificului fiecărui muzeu în parte, actualmente nu există formule sau modele fixe pentru crearea unui program educațional de muzeu. Astfel, diversele muzee își vor elabora propriile programe și seturi de servicii educaționale, în dependență de specificul tematic și conceptual.
2. Mijloacele interactive și multimedia de expunere și relatare a informației muzeologice cognitiv-științifice se bucură de o popularitate din ce în ce mai mare, fiind tot mai solicitate de societatea modernă.
3. Învățarea în cadrul muzeului sau cu participarea acestuia poate fi una foarte plăcută, distractivă și interesantă pentru copiii din școli, îndeosebi în cazul când vor fi aplicate astfel de metode didactice ca stimularea creativității și imaginației, libertatea alegerii, activități practice, implicarea personală activă etc.
4. Având la bază o strategie proprie a managementului educației muzeale și elaborând diverse proiecte, programe, activități și seturi de servicii, muzeele pot oferi mari oportunități de învățare complexă și multilaterală în cadrul procesului didactic din instituțiile de învățământ școlar.

Articol din *Buletinul Științific al Muzeului,* serie nouă, Vol 14 (27), p.103 și urm.

Bibliografie

CHOBOT M. C., CHOBOT R. B. - *Museums as Educational Institutions* // **New Directions for Adult and Continuing Education.** Vol. 47, 1990 - P. 55-82.

FOLK J. - *Understanding the Museum Experience* // **The Museum Experience,** Washington, "Whalesback Books", 1992. - P. 115-125.

HIRZY E. C. - *Excellence and Equity: Education and the Public Dimension of Museums* // **A Report from the American Association of Museums,** Washington, "American Association of Museums", 1992.

LOOMIS R. - *How Do We Know What the Visitor Knows: Learning from Interpretation* // **Journal of Interpretation Research**. Vol. 1, 1996. - P. 39-45.

ROBERTS L. C. - *From Knowledge to Narrative: Educators and the Changing Museum.* Washington, "Smithsonian Institution Press", 1997. - P. 1-14.

ZELLER T. - *Museums and the Goals of Art Education* // Art Education. Vol. 40, 1987 - P. 50-55.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

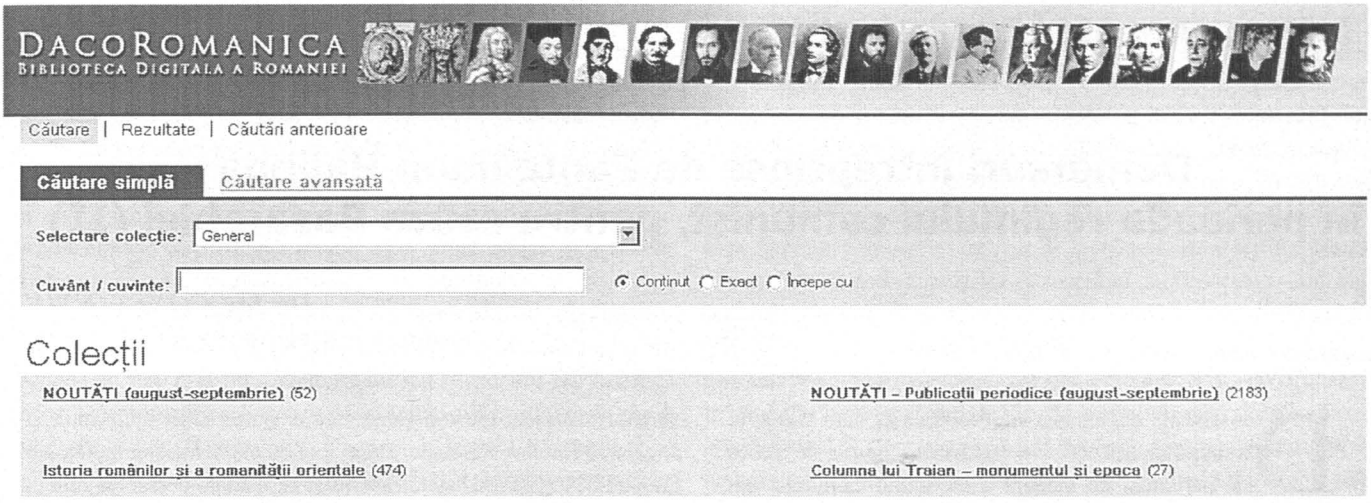

DACOROMANICA, realizare de vârf a Biliotecii Metropolitane Bucureşti, este cea mai importantă bibliotecă digitală românească accesibilă gratuit în INTERNET. Dezvoltarea ei prin îmbogățirea continuă cu documente digitalizate se face permanent, în fiecare săptămână, pentru a fi un veritabil instrument în serviciul rețelelor de cooperare națională și internațională, precum și pentru a deveni partener în Biblioteca Virtuală Europeană EUROPEANA. DACORAMANICA este singura bibliotecă digitală profesionistă din România, concepută pentru a răspunde provocărilor Mileniului III ce poate fi accesată la adresa www.*dacoromanica.ro*.

Noutăți, decembrie 2012

⇨ **Victor Eftimiu, *Fum de fantome: Evocări,* Bucureşti, Editura casei Şcoalelor, 1940, 318 p.**

...A fost odată aici o veche casă boierească, şi-n poala ei un parc imens, cu arbori centenari, cu lampioane şi privighetori, în nopți de bal sau de logodnă, sub cerul parfumat cu tei şi oțetari, al lui Iunie... Boierii Oteteleşeni erau oameni primitori şi darnici. Casa lor deschisă tuturor, la îndemâna tuturor, pe Podul Mogoşoaiei, în inima Bucureştilor. Se făceau nunți şi botezuri, soaréle vestite, cu jerbe şi cofeturi, cu lăutari şi idile, pregătitoare încuscrirolor de mâine.
Pe urmă neamul lor s-a irosit... Oteteleşenii şi-au lăsat acareturile Academiei, Academia a închiriat parcul unor cântăreți şi vechea zidire patriarhală negustorilor de bere... Până mai deunăzi au spumegat halbele în curtea dinspre calea Victoriei, în sunetele improvizaților muzicanți ruşi de pe estradă, subt coviltire vărgate pentru vreme de ploaie [...]
Crescută din belşug, casa boierilor Oteteleşeni a sucombat în mizeria generală, subt casmale, ca să se înalțe în locul ei acest simbol al vieții multiple: Palatul Telefoanelor.

⇨ **Vera Molea, *Repertoriul teatrelor bucureştene în vremea lui Caragiale: stagiunea 1893-1894,* Biblioteca Metropolitană Bucureşti, 2012, 4 p.**

Stagiunea 1893-1894
Teatrul Național.

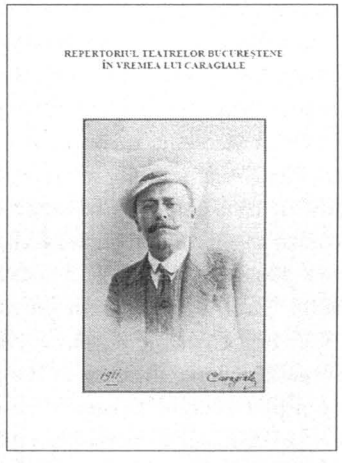

Director: *Grigore Cantacuzino.*
Directori de scenă: *Constantin Nottara şi Paul Gusty.*
Pictor decorator: *Romeo Girolamo.*
Griselidis (sau Oglinda femeii credincioase) de Armand Syvestre şi Eugène Morand. În aceeaşi seară s-a reprezentat şi Cupa fermecată de la Fontaine şi Champmeslée.
Premiera: *25 septembrie 1893.*
Din distribuție: *Aristizza Romanescu; Vasile Toneanu; Maria Ciucurescu; Adelina Langeais; Ion Niculescu; Vasile Hasnaş; Ion Brezeanu.*
Bărbatul doicii de E. Najac şi Hennequin.
Premiera: *octombrie 1893.*
Distribuția*: Aristizza Romanescu; Vasile Toneanu; Maria Ciucurescu; Adelina Langeais; Ion Niculescu; Vasile Hasnaş; Ion Brezeanu.*
Au urmat spectacolele: Popa Tatu, adaptare după Rue Pigalle 115 de Alexandre Bisson; Primul bal de Ollănescu-Ascanio; Ruy Blas de Hugo; Othello de Shakespeare; Onoarea de Sudermann; Împricinații de Racine; Fântâna Blanduziei de Alecsandri; Narcis; Hanul Konachi de Panait Macri (premiera 26 octombrie 1893, spectacol în care a debutat Aristide Demetriade); Microbii Bucureştilor, adaptare de Paul Gusty după Oskar Blumenthal şi Gustav Kadelburg (cu Maria Ciucurescu şi Petre Liciu în rolurile principale); Deputatul tatei; Năzdrăveniile diavolului; Lucrătorii; Bacalaureata.
Legatarul universal de Regnard
Distribuția: Vasile Toneanu... Crispin; Maria Ciucurescu... Lizete; Constantin Costescu... Eraste; Ion Petrescu... Geronte.
Vânătorii de zestre, localizare de Paul Gusty după Schoenthan şi Kadelburg.
Distribuția: Aristizza Romanescu; Amelia Wellner-Hasnaş; Petre Liciu; Constantin Mărculescu; Ioan Livescu; Ion Montaureanu...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Demersuri întreprinse de Pantelimon Halippa în perioada regimului comunist, pentru cauza Basarabiei (II)

Dr. Ion CONSTANTIN
Biblioteca Metropolitană București

(urmare din numărul trecut)

Deosebit de interesante sunt relațiile pe care le-a avut Halippa în anii '60–'70 cu una din figurile de marcă ale perioadei de început a Partidului Comunist din România – Gheorghe Cristescu-Plăpumaru –, primul secretar general al partidului (1921–1924). În acea vreme, Gheorghe Cristescu se afla în dizgrație, nefiind pe placul echipei aflate la putere, mai ales al lui Nicolae Ceaușescu, ce se dorea a fi fondator și lider istoric al comunismului românesc. Acesta era extrem de afectat de o replică pe care i-ar fi dat-o primul lider al P.C.R., în felul următor: "tovarășe cismar, dumneata trebuie să știi că eu, Cristescu-Plăpumaru, am ținut la meseria mea, tot așa și dumneata trebuie să ții (la meseria dumitale –n.n.). De ce te faci acum aristocrat și nu știu ce?"[27].

Pantelimon Halippa și Gheorghe Cristescu se cunoșteau de mult timp, încă din anii de început ai activității fruntașului basarabean în România Mare. Într-un material al Securității, din 27 martie 1968, referitor la pregătirea de către grupul de basarabeni din București a unei adunări pentru comemorarea a 50 de ani de la istorica hotărâre a Sfatului Țării, privind unirea provinciei de peste Prut cu patria mamă, se arăta că "la această acțiune, Pantelimon Halippa a atras și pe Gheorghe Cristescu, pe care a ajuns să-l convingă de necesitatea participării. În ultimul timp, Gheorghe Cristescu a motivat că nu va participa pentru a nu se complica relațiile noastre cu Uniunea Sovietică, dând explicații că în acest sens a fost sfătuit și de tovarășul Ștefan Voitec. Totuși, el a afirmat că nu a renunțat la această idee, urmând ca mai târziu să-și ia libertatea de acțiune"[28]. Așa cum rezultă din material, acțiunea preconizată de grupul de basarabeni nu a mai avut loc, întrucât Gheorghe Cristescu nu a primit avizul guvernului. Peste câteva zile, la 30 martie 1968, Halippa îi trimitea, totuși, lui Gh. Cristescu o scrisoare de felicitare, cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la înființarea Partidului Social-Democrat din România (1893): "Vă transmit salutul meu și al prietenilor basarabeni, care vedem în dumneata pe cel din urmă luptător pentru libertate națională și socială a neamului întreg românesc" [29].

Pantelimon (Pan) Halippa
1 august 1883 - 30 aprilie 1979

Schimbul epistolar dintre Pan Halippa și Gheorghe Cristescu este elocvent în ceea ce privește ideile și speranțele pe care le nutreau cei doi foști politicieni în problema evoluției istorice a Basarabiei, caracterul românesc al acesteia și normalitatea reunificării cu patria mamă. În scrisoarea din 13 septembrie 1970, adresată lui Gheorghe Cristescu, Pantelimon Halippa deplânge faptul că „noi întârziem într-o acțiune care ar putea să ne ajute mult la angajarea forțelor naționale. Basarabia cu elementele ei luptătoare rămâne neangajată de statul nostru și exploatată destul de straniu de politica rusească și anume: populația provinciei este antrenată într-un viciu al beției și pe calea aceasta își dărâmă vigoarea"[30]. Arătând „ce bine ar fi fost ca V. Lenin să nu fie victima răzvrătitei Kaplan și a tuturor acelora, care au ținut mai mult la Stalin, decât la Lenin", el își exprimă totuși speranța că „ideea autodeterminării popoarelor și plecarea lor din statul aglomerat al sovietelor va triumfa, cum credeți și dvs. și cum cred și eu"[31]. La rândul său, răspunzând unei alte scrisori a lui Pantelimon Halippa, pe 18 ianuarie 1972, Gheorghe Cristescu se arăta bucuros de „urarea ca să nu uit fiica României, scumpa copilă – Basarabia", menționând că „în 1899 am citit broșura «Primejdia națională», scrisă de fostul nostru tovarăș V.G. Morțun, și prin ceva manuale, prin clasele primare, că Basarabia e românească. Iar tatăl meu, ce a făcut războiul din 1877-1878, ne spunea că Basarabia e a noastră. Ca om politic, n-am uitat-o și cât voi mai respira – o evoc"[32]. Toate acestea sunt relevante pentru constatarea că, în pofida deosebirilor de vederi și, uneori, a disputelor acerbe care existau între ei pe problemele de politică internă, oamenii politici români din perioada democrației parlamentare se regăseau, în general, pe o platformă comună în ceea ce privește interesul țării și marile probleme de politică externă.

Cu ocazia celei de-a 91-a aniversări a lui Gheorghe Cristescu, în ziua de 10 octombrie 1973, la domiciliul acestuia a avut loc o reuniune, la care au participat mai mulți veterani ai fostului Partid Socialist din România, care "făceau politică socialistă încă de pe vremea când comuniștii de azi erau abia legionari"[33]. În cadrul discursurilor "fulminante" rostite cu acest prilej, au fost aduse o serie de critici privind practicile regimului politic aflat la putere, îndeosebi pe plan intern, făcându-se o serie de aluzii la conducerea unipersonalizată a șefului de partid și de stat, tendințele tot mai evidente în ceea ce privește cultul personalității. Prezent și el la reuniune, Halippa a ridicat problema Basarabiei care, în opinia sa, trebuia să fie abordată la modul cel mai serios de către autoritățile de stat. Așa cum rezulta dintr-o discuție ulterioară cu prietenii săi, Halippa ar fi dorit ca la această reuniune să participe și un reprezentant al oficialităților, pentru a vedea "cum se pun problemele", dar ofițerul de Securitate care-l contacta în mod curent nu a dat curs acestei sugestii, din motive lesne de înțeles.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

La funeraliile lui Gheorghe Cristescu, în decembrie 1973, Halippa nu a putut participa, fiind bolnav, dar i-a scris o poezie, în care vorbește despre "Ghiță Cristescu-Plăpumaru", care a vrut să lupte pentru binele poporului, dar nu a înțeles să se supună Moscovei, și-a arătat adeziunea față de ideile lui Lenin, dar Stalin i-a fost potrivnic. De la actuala conducere de stat a țării noastre, Cristescu nu a avut parte decât de o înmormântare "pompoasă". Poezia se încheie arătând că Moscova actuală este "imperialistă" și ar trebui să renunțe a se amesteca în treburile altor popoare[34].

Pantelimon Halippa a încercat, de asemenea, să sensibilizeze anumite persoane de origine basarabeană aflate în conducerea de partid și de stat, precum Leonte Răutu sau Alexandru Bârlădeanu, pentru a determina o schimbare de atitudine a autorităților în chestiunea teritoriului dintre Prut și Nistru și, îndeosebi, a inițierii unor legături culturale între R.S. România și R.S.S. Moldovenească. În cazul lui Răutu, miza pe faptul că, fiind admirator al lui Constantin Stere, cunoștea bine problemele basarabene. Despre Alexandru Bârlădeanu știa că, în urmă cu mai mulți ani, având o întrevedere cu Hrușciov, l-a întrebat "de ce Uniunea Sovietică urmărește să facă din România o țară săracă?". Drept răspuns, liderul sovietic de atunci ar fi adresat o insultă privitoare la români[35]. În a doua jumătate a anilor `60, când Al. Bârlădeanu încă îndeplinea diverse funcții în conducerea de partid și de stat, Halippa a încercat de mai multe ori să ia legătura cu el, dar nu a reușit. În cursul anilor `70, a izbutit să poarte unele discuții discrete cu Bârlădeanu, dar când acesta nu mai avea prea mari posibilități, steaua liderului politic începând să apună, aflându-se în dizgrația echipei de la conducerea statului și, totodată, în vizorul organelor de Securitate. Într-o discuție de acest gen, din octombrie 1977, Halippa l-a întrebat pe Bârlădeanu cum, astăzi, conducătorii sovietici nu mai recunosc existența Basarabiei, atâta vreme cât ea a fost oficial recunoscută de K. Marx și V.I. Lenin? La aceasta, Al. Bârlădeanu a răspuns că Brejnev a afirmat, la o întâlnire la nivel înalt, că "nu există Basarabia, ci numai R.S.S. Moldovenească. Ceea ce era acum 70 de ani, nu mai are valabilitate în zilele de azi!"[36]. Referindu-se la motivele înlăturării sale din conducere, Bârlădeanu arăta: "Eh, oameni-s oameni. Îmi aduc aminte de vorba unuia: sunt exilat pentru că am vrut să stau în picioare, drept. Am vrut să stau în picioare și n-am fost de acord cu multe lucruri. Trebuie oameni care să sărute mâna!". Răspunzând unei alte întrebări referitoare la aspirațiile sale intelectuale în raport cu regimul, el a afirmat: "Altele sunt interesele. Nu mai pot face nimic. Eu sunt complet izolat, nici nu prea se permite să se spună numele meu. Nu mi-au dat voie nici să scriu. Am început să scriu la niște gazete literare și m-au chemat și mi-au spus să nu scriu. E adevărat că ce scriam eu, nu prea plăcea"[37]. Fiind întrebat ce se poate face pentru realizarea dezideratului unirii celor două state românești, Al. Bârlădeanu răspunde: "Eu nu văd ce se poate face deocamdată, decât sprijinind pe basarabeni, orice mișcare de acolo". În același spirit, el a completat: "Noi trebuie să căutăm să menținem ființa fizică și morală a celor de acolo, ca să nu le lăsăm să piară. Eu sunt sigur că va veni momentul când problema frontierelor sovietice va fi examinată din nou"[38]. În discuțiile cu interlocutorul, Al. Bârlădeanu era preocupat de aflarea unor date privind activitatea revoluționară a lui Constantin Stere și îndeosebi de a intra în posesia testamentului acestuia. Era nemulțumit de faptul că Arhivele Statului nu i-au pus la dispoziție documentele aflate în păstrare, pentru cercetarea unei asemenea teme.

În acea perioadă, Halippa intenționa, de asemenea, să-l invite la domiciliul său pe Mircea Malița, în ideea de a determina pe soția acestuia (originară din Chișinău), să activeze pe linia Unirii Basarabiei cu România[39]. Din investigațiile făcute nu rezultă ca această idee să se fi concretizat vreodată.

În cadrul eforturilor sale de a sensibiliza toți factorii care ar putea avea un rol în chestiunea Moldovei Răsăritene, la 14 mai 1973, Pantelimon Halippa, "în numele românilor din Basarabia", i-a trimis o scrisoare șef rabinului cultului mozaic, dr. Mozes Rosen, care era și deputat în Marea Adunare Națională. Ocazionată de împlinirea unui sfert de veac de la reîntemeierea statului Israel (14 mai 1948), scrisoarea arăta că "românii din Basarabia – atât cei din țara lor liberă – Republica Socialistă România, cât și cei care se află azi încă sub ocupația sclavagistă a Rusiei sovietice, prin noi – transmit poporului israelian și națiunii evreiești, odată cu simpatiile lor calde, - sincere urări de bine și progres în consolidarea idealului național"[40]. În această epistolă, Halippa a propus șefului spiritual al comunității evreiești din România "să lupte împreună atât pentru realizarea revendicărilor evreilor din Israel, cât și pentru soluționarea problemei Moldovei de Răsărit"[41]. Deși șef rabinul s-a declarat de acord, în principiu, cu propunerile liderului basarabean, colaborarea dintre cei doi nu s-a concretizat în vreun fel.

În viziunea lui Halippa, China putea avea un rol important în susținerea intereselor românești privind Basarabia. În iunie 1971, delegația de partid și de stat română a fost primită cu "onoruri neobișnuite" în China. "Pentru politica noastră externă, această vizită și felul cum s-a desfășurat – aprecia Halippa – reprezintă un mare succes"[42]. Atât prin primirea făcută delegației române, cât și prin acordurile încheiate, China demonstra că "urmărește izolarea Uniunii Sovietice de celelalte state socialiste". Urmând această politică de izolare, "China și-a instalat în Balcani, influența sa în Albania, Igoslavia și România". China are "revendicări teritoriale împotriva Uniunii Sovietice, punctul ei de vedere fiind acela că rușii n-au ce căuta în Asia". "De aceea eu cred – opina fruntașul basarabean – că atunci când vor avea superioritatea militară, își vor formula revendicările". Halippa mai constata că, în toate discursurile rostite, conducătorul delegației române a vorbit de "restabilirea și întărirea unității statelor socialiste"; această restabilire și întărire a unității – spunea Halippa - "include și Rusia". "Se pune însă întrebarea : o asemenea unitate convine chinezilor, dat fiind că ei urmăresc tocmai izolarea rușilor?". Concluzia lui Halippa era că, în urma vizitei, poziția românească este mult întărită, întrucât "noi avem și o alianță încheiată cu China și care ne apără de orice surpriză și am obținut și un ajutor economic substanțial, așa cum nu l-am avut de la nimeni"[43].

În septembrie 1973, Halippa trimite împreună cu Nicolae Nitreanu, la sugestia acestuia, prin intermediul nepotului său, avocatul Teodor Păduraru, un memoriu ambasadei chineze din București, pentru președintele Mao Tze Dun, în vederea susținerii cauzei populației basarabene în forurile internaționale. Urmărind atent reacțiile demersului său, liderul basarabean a fost încântat să constate când, la începutul lunii octombrie 1973, postul de radio "Europa Liberă" a anunțat că China a condamnat pe sovietici/rușii că deține teritorii străine, printre care și Basarabia și Nordul Bucovinei, de la România. Halippa considera că acțiunea Chinei s-ar datora și scrisorii trimise președintelui Mao Tze Dun, de el și Nitreanu[44].

Atent la toate schimbările și tendințele manifestate în relațiile dintre R.P. China și U.R.S.S., cât și a impactului acestora asupra intereselor României și a problemei basarabene, Halippa observa, de exemplu, faptul că, la parada de la 23 august 1974, pe care a urmărit-o la televizor, "delegatul chinez se arăta tot timpul foarte bucuros de defilare, spre deosebire de premierul sovietic, (Alexei)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Kosîghin, care a luat tot timpul o ținută rece, distantă..."[45]. Deloc întâmplătoare, atitudinea înaltului demnitar sovietic reflecta în fond tensiunile existente între București și Moscova, care, în anul 1974, au atins un punct culminant și s-au manifestat pe mai multe planuri, implicând și alte țări socialiste, inclusiv China. Atunci, România refuzase să recunoască Uniunii Sovietice dreptul de a construi o mare autostradă strategică de la Odessa la Varna (Bulgaria), traversând Dobrogea și care ar fi fost destinată să transporte trupe și echipament din Uniunea Sovietică în Bulgaria. Mai mult, Bucureștiul a refuzat trecerea trupelor sovietice care urmau să ia parte la manevrele de vară din Bulgaria. Potrivit unor cercetători occidentali, oficiali români au răspândit chiar zvonul că Uniunea Sovietică a încercat să stabilească un coridor permanent cu Bulgaria prin teritoriul românesc[46]. Tot în anul 1974, la Chișinău, a apărut lucrarea lui A.M. Lazarev, despre care am relatat în capitolul anterior.

La începutul anului 1974, liderul basarabean a primit o invitație din partea Academiei Române de a participa la sesiunea jubiliară organizată în zilele de 17-19 ianuarie, cu tema "Academia Română și cultura românească în perioada 1860-1920". În mod firesc, el s-a arătat bucuros că a fost invitat la această manifestare, văzând în aceasta o recunoaștere a meritului său de a fi fost membru corespondent al Academiei. Întrucât una din conferințele prevăzute să se țină cu acest prilej trata problema rolului bucovinenilor la dezvoltarea culturală a țării, iar cu privire la rolul basarabenilor nu era prevăzut nimic în program, Pantelimon Halippa dorea ca, în cadrul sesiunii să vorbească despre rolul pe care l-au avut în ridicarea culturală a țării B. P. Hașdeu, Constantin Stere, Ștefan Ciobanu, Ion Inculeț, Alexandru Roman, Vasile Stroescu ș.a., unii dintre ei foști membri ai Academiei Române. În zilele de 17 și 18 ianuarie 1974, Halippa a participat la sesiune, și a luat legătura cu prezidiul acesteia, cerând să i se permită să susțină și el o comunicare referitoare la oamenii de cultură din Basarabia. I s-a răspuns că, întrucât nu a depus din timp un referat, ar putea lua cuvântul la discuțiile finale, numai cu aprobarea președintelui Academiei (Miron Nicolescu). Cu toate insistențele sale, în cele două zile de sesiune, nu a reușit să-l găsească pe președintele Academiei, pentru a obține aprobarea respectivă. Se înțelege că, din "ordin superior", nu se dorea ca el să ia cuvântul pe o temă considerată sensibilă și cu repercusiuni nedorite în planul relațiilor cu sovieticii. La rândul lor, organele de Securitate au întreprins o serie de măsuri combinative pentru descurajarea și chiar împiedicarea liderului basarabean de a lua cuvântul la această sesiune[47]. Astfel, în ziua de 19 ianuarie 1974, nu a mai participat la sesiune, fiind reținut acasă de la orele 11.00-14.00, de către un salariat al Ministerului de Interne, sub pretextul unei discuții pe teme generale. Halippa și-a dat seama că a fost reținut în mod special pentru a nu lua cuvântul în ultima zi a sesiunii[48]. Drept urmare, a scris un memoriu adresat președintelui acestui înalt for de cultură, prin care își exprimă regretul că în nici una din cele 69 de comunicări prezentate în cadrul simpozionului, nu s-a vorbit nimic despre academicieni de origine basarabeană, în frunte cu B.P. Hașdeu, și nici despre alte personalități care au avut o contribuție însemnată la făurirea istoriei și culturii neamului. El ruga să fie înlăturată această omisiune. Mai sugera ca, la Biblioteca Academiei, să se achiziționeze cărți și reviste care apar acum la Chișinău. Memoriul a fost citit mai întâi la el acasă, într-un grup de prieteni, anume convocați "la o consfătuire". Abia după ce aceștia i-au dat aprobarea, a trimis memoriul Academiei. Evident, Securitatea a avut grijă ca materialul în cauză să nu "circule prea mult prin Academie"[49].

În cursul lunii august 1974, în preajma începerii lucrărilor Congresului Mondial al Populației, care a avut loc la București, Pantelimon Halippa a invitat la domiciliul său mai mulți basarabeni pentru a redacta împreună un memoriu prin care să informeze Congresul asupra scăderii accentuate a procentului moldovenilor din numărul total al populației din Basarabia de la circa 76% în 1940 la aproximativ 42% în prezent, ca urmare a măsurilor de deznaționalizare luate de sovietici. Această întrunire nu a mai avut loc, cel în cauză renunțând la idee, întrucât legăturile sale nu au fost de acord cu cele preconizate, în urma "sfaturilor" date de organele de Securitate.

Halippa era tot mai conștient de erodarea regimului din țară, nesfiindu-se să spună, adesea, în discuțiile cu prietenii că "prestigiul actual al României este numai pe plan internațional. În țară însă, lucrurile merg prost, este sărăcie și lumea se simte nemulțumită. Cauza se datorează faptului că în preajma Președintelui Republicii noastre se află oameni necompetenți la conducerea reburilor de stat. Banii statului se risipesc adesea în van, cum s-a întâmplat cu noua clădire a Teatrului Național, pe care Halippa a vizitat-o de curând, unde acustica este insuficientă..."[50]. Cu toate acestea, el își punea speranța că problema Moldovei de Răsărit ar putea să fie ridicată și discutată la Congresul al XI-lea al P.C.R, desfășurat între 25 – 28 noiembrie 1974, întrucât chiar Marx afirmase că anexarea Basarabiei de Rusia "a constituit un jaf"[51]. La congres – credea Halippa – s-ar putea pune problema existenței a două Românii și a drepturilor de autodeterminare pe care-l are populația românească din Basarabia, drept care a fost recunoscut chiar de Lenin. Fruntașul basarabean era convins, totuși, că această problemă nu va fi pusă la congres, întrucât "conducerii de partid și de stat, îi este teamă de modul cum va reacționa Rusia, care ar putea să ocupe România așa cum a ocupat Cehoslovacia". El aprecia, însă, că "o asemenea temere este neîntemeiată", întrucât "în situația de azi Rusia nu-și mai poate permite să facă ceea ce a făcut cu Cehoslovacia". Regreta, de aceea, că nu se poate adresa personal congresului, în această chestiune. Era conștient că nu poate fi ajutat de nimeni în această problemă, "nici măcar de prietenul său Alexandru Bârlădeanu", care, deși este de acord cu părerile lui, se află "în dizgrație și pe linie moartă"[52]. El era de părere că șeful statului român, atunci când va mai merge în vizită în Uniunea Sovietică să ceară să viziteze orașul Chișinău, arătând că dorește să vadă personal cum trăiesc românii de acolo. Deși era sigur că o asemenea cerere va fi refuzată de sovietici, "serviciul făcut țării însă ar fi imens" – spunea Halippa - "întrucât toată lumea va putea să vadă că președintele României a fost împiedicat să viziteze Republica Moldovenească"[53]. În pofida tuturor dificultăților, el intenționa să întocmească un memoriu, prin care să ceară Congresului soluționarea problemei Moldovei de Răsărit. Pentru redactarea documentului în cauză, el urma să se sfătuiască în prealabil cu Ion Hudiță, fost secretar general al Partidului Național Țărănesc, precum și cu ceilalți prieteni ai săi. Cunoscând "înrâurirea" pe care Hudiță o avea asupra lui Halippa și "poziția realistă" pe care o adoptă în ultimul timp, organele de securitate își propuneau folosirea acestuia în direcția "temperării lui Halippa și a unora dintre legăturile sale"[54]. Pentru același scop s-a acționat, de asemenea, pentru contactarea fiului liderului basarabean, ing. Nicolae Radu Pan Halippa. După Congres, fruntașul basarabean a fost dezamăgit în legătură cu declarația referitoare la faptul că România nu are pretenții teritoriale față de Uniunea Sovietică.

În martie 1975 el constata că în activitatea statului român nu sunt respectate normele de conducere democratică și, deși se afir-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mă existenţa democraţiei, "trăim în despotism". Astfel, el a cerut audienţă conducerii de stat şi preşedintelui Consiliului de Miniştri pentru a expune problemele Moldovei de răsărit. De la guvern i s-a răspuns că "o asemenea audienţă nu este oportună". Consiliul de Stat "nici măcar nu i-a răspuns, deşi problemele ridicate de el şi pe care le-a indicat în cererea de audienţă erau de interes naţional"[55]. De asemenea înainte de alegerile pentru Marea Adunare Naţională, el a adus la cunoştinţa conducerii propunerea sa ca în listele de candidaţi să fie incluşi şi doi deputaţi basarabeni, care să poată ridica în dezbaterile adunării problema Basarabiei. În acest scop, Halippa a propus pentru a candida la Bucureşti pe Elefterie Sinicliu şi pe Ion Văluţă, iar la Iaşi pe Gheorghe Năstase şi pe Vasile Harea. El considera că o asemenea propunere "corespundea interesului nostru naţional, întrucât nu este admisibil să se păstreze tăcere în această problemă în care avem dreptate"[56]. I s-a răspuns că a făcut propunerea "prea târziu", când listele de candidaţi era întocmite şi nu mai puteau fi modificate. În realitate – spunea Halippa - "nu era deloc târziu, întrucât până la alegeri mai erau trei săptămâni". Propunerea sa a fost "probabil respinsă – spunea el – de teamă de a nu supăra pe ruşi"[57].

Urmărind tot ce se publica în ţară pe teme ce aveau contigenţă cu problematica Moldovei de Răsărit, Halippa observa că, din romanul "Delirul", apărut în 1975, sub semnătura lui Marin Preda, se degajă impresia că "războiul până la Nistru este prezentat ca un război făcut pentru eliberarea Basarabiei, ce ne-a fost luată de ruşi prin forţă". "Delirul" a apărut "în aceleaşi condiţii" în care a fost publicată, în anul 1964, lucrarea Karl Marx, "Însemnări despre români", sub îngrijirea acad. Andrei Oţetea. Soţia fruntaşului basarabean, Eleonora Halippa, mergea chiar mai departe cu gândul, crezând că romanul lui Preda, prin prezentarea războiului până la Nistru ca un război drept pentru eliberarea Basarabiei, "pregăteşte opinia publică pentru reîntregirea ţării"[58]. Cam în aceeaşi perioadă cu apariţia romanului "Delirul", istoricul col. Dumitru Tuţu a susţinut la Academia Militară teza sa de doctorat, în care generalul Antonescu era înfăţişat într-o lumină asemănătoare, pe baza unor documente din arhivele armatei, ale Ministerului Afacerilor Externe şi ale Ministerului de Interne. Deşi lucrarea col. Tuţu nu fusese publicată, Halippa aprecia ca "semnificativ faptul că a fost acceptată de cel mai înalt for ştiinţific militar, care a decernat titlul de doctor autorului ei"[59]. Halippa a mai fost impresionat de articolul lui Ştefan Pascu, publicat în numărul din februarie 1976 al revistei "Magazin Istoric", referitor la închegarea statului naţional român. I-a plăcut în mod deosebit faptul că în acest articol s-a vorbit despre Unirea Basarabiei cu România (27 martie 1918), înainte de evocarea Unirii Transilvaniei cu Vechiul Regat (1 Decembrie 1918)[60].

Fruntaşul basarabean obişnuia să discute, uneori, cu membrii familiei aspecte ale actualităţii politice cotidiene. Într-o astfel de convorbire, din mai 1976, referitoare la degradarea tot mai accentuată a regimului politic din ţară, soţia sa, Eleonora Halippa arăta că "în fruntea revoluţiilor socialiste au stat întotdeauna evreii. Actualmente însă, evreii au devenit opozanţii comunismului. Ei conduc – având în mâinile lor bogăţii şi presa – acţiunea mondială anticomunistă, care – crede D-na Halippa – are sorţi de izbândă"[61]. Nu s-ar putea spune că Doamna Halippa era lipsită de capacitatea de a anticipa unele aspecte privind evoluţiile ce au culminat cu sfârşitul comunismului.

Înainte de vizita pe care liderul sovietic Leonid Brejnev urma s-o facă în România, în noiembrie 1976[62], fruntaşul basarabean a trimis conducerii de stat a României un memoriu în care propunea să fie instruiţi cetăţenii care îl vor primi la aeroport pe "distinsul oaspete", să strige: "Basarabia românească". Halippa socotea că o manifestare populară de acest gen ar fi scutit guvernul de responsabilitatea iniţiativei deschiderii discuţiei privitoare la regiunea dintre Prut şi Nistru, dat fiind că "poporul dorea o asemenea dezbatere"[63]. El considera că secretarul general al P.C.U.S. nu ar fi fost prea "indispus" de o asemenea manifestaţie populară şi nu ar fi declanşat represaliile împotriva poporului român. După experienţa din 1968, cu Cehoslovacia, când întreaga lume a criticat acţiunea Uniunii Sovietice, ar fi fost "dificil" ca Uniunea Sovietică să mai încalce teritoriul unei alte ţări. Halippa credea că dacă Uniunea Sovietică ar fi consimţit să ne înapoieze Basarabia ar fi dat satisfacţie tuturor românilor şi ar fi întărit prietenia româno-sovietică.

Note:

27. Arh. C.N.S.A.S., Dosar I 161960, vol. 21, f. 266 bis.
28. Ibidem, vol. 1, f. 8.
29. Ibidem, f. 139.
30. A.N.I.C., Fond Nicolae Nitreanu (2647), vol. 27, f. 25.
31. Ibidem.
32. Ibidem, f. 125-126.
33. Arh. C.N.S.A.S., Dosar I 161960, vol. 20, f. 253 bis. Notă T.O. din 15 octombrie 1973, privind cazul "Basarab".
34. Ibidem, vol. 3, f. 292.
35. Ibidem, f. 191.
36. Ibidem, vol. 24, f. 263 -263 bis. Nota T.O. din 25 octombrie 1977, privind cazul cazul "Basarab".
37. Ibidem, f. 265 bis. Nota T.O. din 27 octombrie 1977, privind cazul cazul "Basarab".
38. Ibidem, f. 266-266 bis.
39. Ibidem, vol. 3, f. 322.
40. Ibidem, vol. 4, f. 97-98.
41. Ibidem, vol. 3, f. 126 bis.
42. Ibidem, vol. 4, f. 254. Nota informatorului "Nicu".
43. Ibidem, f. 254-255.
44. Ibidem, f. 320.
45. Ibidem, vol. 3, f. 156.
46. Aurel Braun, Romanian Foreign Policy since 1965, Praeger, New York, 1978, p. 93; Ion Constantin, Basarabia sub ocupaţie sovietică de la Stalin la Gorbaciov, Editura "Fiat Lux", Bucureşti, 1994, p. 148.
47. Arh. C.N.S.A.S., dosar I 161960, vol. 3, f. 233-234, 241-242.
48. Ibidem, f. 255.
49. Ibidem, f. 250.
50. Ibidem, vol. 3, f. 253. Nota informatorului "Sever", din 19 februarie 1974.
51. Ibidem, f. 128 bis.
52. Ibidem.
53. Ibidem, f. 128 bis-129.
54. Ibidem, f. 149.
55. Ibidem, vol. 6, f. 2.
56. Ibidem.
57. Ibidem, f. 5 bis.
58. Ibidem.
59. Ibidem, f. 6.
60. Ibidem, vol.13, f. 166.
61. Ibidem, f. 173-173 bis. Nota informatorului "Sever" din 26 mai 1976.
62. În perioada 22-24 noiembrie 1976, Leonid Brejnev, secretar general al P.C.U:S., a făcut o vizită în România, având convorbiri cu Nicolae Ceauşescu. A fost semnată Declaraţia privind dezvoltarea continuă a colaborării şi prieteniei frăţeşti între P.C.R. şi P.C.U.S., între România şi Uniunea Sovietică (Fundaţia Europeană Titulescu, Istoria politicii externe româneşti în date (Coordonator : Ion Calafeteanu), Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003, p. 475).
63. Arh. C.N.S.A.S., dosar I 161960, vol.13, f. 168.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Despre acurateţe, în editarea clasicilor

Isabela VASILIU-SCRABA
scriitor

Chiar dacă *Anti-Goethe* (10 capitole), *Povestiri după Hegel* şi un număr de nouă *Jurnale* i-au fost confiscate de *Securitate*, filosoful Constantin Noica *(foto, în medalion)* nu s-a lăsat descurajat de permanentele şicanări ale ideologilor vremii (cf. C. Brădaţan, invocându-l pe I. Ianoşi) şi nici nu a fost dispus să renunţe la preocupările legate de specificul spiritualităţii româneşti. În opinia lui Constantin Noica, "nici o limită nu interzice nelimitatul (...) în sensul precis că gândirii sale nu i se poate pune stavilă. "Complexaţi de o teribilă frică instinctivă (...), necivilizaţi, necompetitivi, imprevizibili în violenţele şi iraţionalismul lor (...) de nimic nu le-a fost comuniştilor mai frică decât de inteligenţa adversarului (...). În aspiraţia lor de confruntare, comuniştii urcă doar până la ură, *furt*, agresiune şi asasinat" (Ion Caraion, *Ultima Bolgie,* Bucureşti: Ed. Nemira, 1998, p. 25).

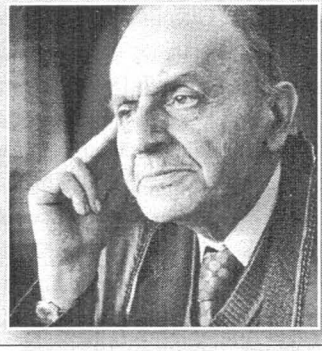

Despre *intransigenţa* comuniştilor faţă de vârfurile spiritualităţii româneşti se pot spune foarte multe. Noi vom aminti doar intoleranţa faţă de "poezia mistică" scrisă înainte sau în timpul dictaturii comuniste, pentru care Vasile Voiculescu a fost întemniţat la peste şapte ani. În aşa-zisa *democratizare*, instaurată prin uciderea a sute de mii de români după gratii (v. F. Mătrescu, *Holocaustul roşu*) acuzaţia de *misticism* a planat asupra întregului grup format din 25 de persoane nevinovate intrate în temniţă împreună cu Noica şi Pillat. Edificator este *refuzul* lui, Teohari Georgescu (ministru de interne al vremii) de a-l elibera din închisoare pe călugărul mistic Arsenie Boca, închis spre a împiedica oamenii să vină la slujbele sale, fie de la Sâmbăta, fie de la Prislop, precum şi neînduplecarea în faţa memoriului pentru eliberarea din detenţie politică a scriitoarei Alice Voinescu. În ce priveşte asasinatul, e suficient să amintim de moartea în închisorile comunniste a gânditorilor religioşi Mircea Vulcănescu, Sandu Tudor, Nicolae Roşu, ucişi după agresiuni bestiale. Unii poeţi (Vasile Voiculescu, Sergiu Mandinescu, Ion Caraion, etc) care n-au fost omorâţi în puşcărie, au suferit ca urmare a regimului de exterminare de după gratii.

Furtul intelectual cu care s-au îndeletnicit comuniştii este uşor de probat, dacă ne gândim la miile de manuscrise confiscate, cu prilejul arestării scriitorilor, unele din ele distruse, cum a fost romanul lui Dinu Pillat, sau cele cinci capitole din *Anti-Goethe,* nici până azi restituite familiei lui Constantin Noica. În cazul operei lui Alexandru Dragomir s-a ajuns chiar la adăugarea unui aşa zis *coautor*, cu ocazia editării *Prelegerilor* (Crase *banalităţi metafizice*, Humanitas, 2004).

Răspândirea ideilor sale în formă modificată, sub pretextul "stilizării" fără permisiune, a fost taxată de Alexandru Dragomir drept "excrocherie", pe 15 iunie 2000, în interviul luat de Fabian Anton. Pentru că interpretarea sa la *O scrisoare pierdută* luase o altă formă în urma *stilizării* notiţelor luate după *Prelegerile* sale, Alexandru Dragomir i-a spus tânărului Fabian Anton că nu el este autorul acelei interpretări distribuită în lumea culturală a Bucureştiului, că nu-i aparţine lui, că n-a scris-o el în forma aceea şi că cititorii interpretării platonice a *Scrisorii pierdute* sînt păcăliţi. Văzând reacţia hotărâtă a bătrânului filozof, care nega paternitatea oricărei scrieri răspândită fără a fi fost înştiinţat, Fabian Anton i-a pus o întrebare care cuprindea în sine răspunsul: La vremea studenţiei sale, prin anii treizeci, era posibil să circule scrieri ale lui Nae Ionescu sau ale altor mari filozofi români care să nu fie ale lor? Răspunsul lui Alexandru Dragomir a fost cel aşteptat: desigur, *într-o cultură autentică, altfel de lucruri nu sunt cu putinţă.*

Pentru Noica, sechestrarea de manuscrise ar fi o "limitaţie care nu limitează". Ea nu poate împiedica exercitarea gândirii libere şi nici nu reuşeşte a limita creativitatea celui căruia comuniştii îi confiscă permanent manuscrisele. În opinia filozofului retras în asceza sa *culturală* de la Păltiniş, singură cultura (care nu constă nici în furtul de idei, nici în operaţia de scoatere şi adăugare de pasaje la scrierile altora) îl ridică pe om la treapta de subiect (*Jurnal de idei,* p.164). La treapta de "obiect" se află cititorul, în calitatea sa de "consumator" lipsit de opţiuni de lectură. Alexandru Dragomir spunea că intelectualii din creatori de cultură s-au transformat în consumatori. Dar tot la treapta de obiect rămân şi cei care iau dintr-o carte (sau din mai multe) şi pun în alta. Scrierea în *comun*, prin adăugarea de pasaje odată cu publicarea, întăreşte, în subsidiar ideea că, odată cu editarea, "cultura rămâne o faptă colectivă". Munca "în colectiv" s-ar fi declanşat automat odată cu tipărirea gândirii lui Alexandru Dragomir, la fosta Editură Politică. La fel, s-a declanşat gândirea şi scrierea în comun şi cu ocazia publicării, în comunism, a unui interviu luat lui Mircea Eliade de către Adrian Păunescu. Poetul ar fi *tăiat* din interviu pasajele în care marele filosof îşi exprima admiţaţia la adresa lui Nae Ionescu, adăugând de la el o frază referitoare la eforturile lui Ceauşescu de mediere a păcii în unele zone de conflict. (În spiritual adevărului, semnalăm că marele poet, dispărut în 2010, a renunţat de bună voie la acest pasaj, cu ocazia reeditării volumului *Sub semnul întrebării,* ediţia a II-a revăzută, 1979 - ***n.r. B.B.***)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Gaudeamus, ediţia 2012

Duminică, 25 noiembrie, a avut loc ceremonia de încheiere a celei de-a 19-a ediții a **Târgului Internațional Gaudeamus – Carte de învățătură. Trofeele Gaudeamus** pentru edituri au fost adjudecate de **editura** Humanitas (locul I), **editura** RAO (locul al II-lea) şi de **editura** Nemira (locul al III-lea), iar cea mai râvnită carte a târgului, decisă prin votul publicului, a fost volumul "Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste", de Andrei Pleşu. **Editurile** nominalizate în acest an pentru Premiul de Excelență au fost: *Eikon, Tracus Arte, Noi Media Print, Editura Trei* şi *Cartier,* iar opțiunile juriului au mers către *Editura Cartier*. "Premiul Gaudeamus, în valoare de 10.000 de lei, oferit de Radio România, a constat în finanțarea parțială sau totală a unui proiect editorial cu alonjă europeană".

Trofeele presei pe secțiunile presă scrisă, radio şi TV, au revenit cotidianului *Jurnalul Național* şi posturilor Europa FM, respectiv TVR1. Pentru secțiunea agenții de presă, Agerpress şi-a adjudecat trofeul pe baza monitorizării realizate de Agenția de Presă RADOR, **Premiul** pentru traducere "Antoaneta Ralian" a fost acordat lui Bruno Mazzoni, pentru contribuția de excepție la cunoaşterea literaturii române în spațiul european şi pentru traducerea în limba italiană a unor scriitori români de primă importanță, şi lui Dinu Luca, pentru traducerea în limba română a romanului „Obosit de viață, obosit de moarte", de Mo Yan, laureatul Nobel din acest an, volum apărut la **Editura** Humanitas Fiction.. Târgul a avut 112.000 de vizitatori, peste 370 de expozanți şi peste 650 de evenimente culturale. Editura *Vinea,* câştigătoare a **Premiului de Excelență la Gaudeamus 2011**, a prezentat volumele de poezie publicate în limba franceză ca parte a proiectului *Huit livres de poésie pour la France*, finanțat de Radio România.

În premieră, **Târgul Internațional Gaudeamus** a oferit agenților literari din România şi din străinătate un cadru profesional de întâlnire, odată cu inaugurarea Centrului Internațional de Agenții Literare, care a găzduit 15 agenții românești şi străine.

Republica Moldova a fost Invitat de Onoare, iar scriitori români de peste Prut s-au aflat în atenția specială a publicului şi a presei: Arcadie Suceveanu, Preşedinte de Onoare al Târgului, Nicolae Dabija, Mihai Cimpoi, Leo Butnaru, Lucreția Bârlădeanu, Em. Galaicu Păun, Vitalie Ciobanu. Cartea din Republica Moldova a fost adusă la **Gaudeamus 2012** de **15 edituri** basarabene: ARC, Baştina Radog, Cartea Moldovei, Cartier, Draghişte, Epigraf, Litera, Lumina, Silvius Libris, Tehnica-Info, Princeps, Prut Internațional, Ştiința, Ulise. Participarea Moldovei ca Invitat de Onoare a fost organizată de Ministerul Culturii din Republica Moldova, în parteneriat cu Ambasada Republicii Moldova la București.

Italia a fost partenerul privilegiat al ediției: standul Italiei a adus la **Gaudeamus 2012** cărți italiene publicate de **32 de edituri** reprezentative pentru piața editorială actuală, dar şi invitați ca Marcello Fois, scriitor şi scenarist, Sergio Valzania, scriitor, direct adjunct Radio RAI, Loredana Cornero, jurnalistă şi scriitoare, secretar general al Comunității Italofone de Radioteleviziune, Alfieri Lorenzon, director al Asociației Italiene a Editorilor. Un eveniment special desfăşurat în standul Italiei l-a avut ca invitat pe Neagu Djuvara, care a prezentat două dintre cărțile sale traduse recent în limba italiană: *Breve storia raccontata ai piu' giovani şi Tra Oriente ed Occidente.* Evenimentul a fost coordonat de prof. Mara Chiriţescu şi organizat de către Asociația „Amicii lui Pavese". Organizatorii participării Italiei la **Gaudeamus 2012** au fost Ambasada Italiei la București şi Institutul Italian de Cultură "Vito Grasso".

Cât şi ce mai citeşte românul?

Dr. Liviu PAPADIMA
Universitatea București

Într-o ediție specială a emisiunii *Digicult*, dedicată cărții , Liviu Papadima, prorectorul Universității București, şi-a exprimat îngrijorarea pentru ce se întâmplă în present pe piața cărții din România: „Lectura pierde tot mai mult teren, în special acel model de lectură pe care îl consideram noi fundamental şi de care, eu cel puțin, ca profesor de literatură, mă simt ataşat. Modelul acela de lectură în care te închizi într-o cameră, într-un spațiu izolat şi-ți acorzi răgaz, îți acorzi tihnă şi citeşti un text cu atenție, practice a dispărut sau în cel mai bun caz este un model în evident *declin*, iar competitorul fundamental îl reprezintă internetul. Diferențe majore între ce era înainte de 1989 şi anii 2000 apar şi atunci când vorbim despre *funcția lecturii*. Foarte probabil că lectura umplea pe vremuri un gol pe care nu aveai cu ce să-l umpli, când televiziunea funcționa două ore pe seară, în alb negru şi cu programe absolut indigeste. Apoi mai erau funcția de *relaxare*, de *delectare*, chiar şi funcția *bovarică*, aceea de a trăi lucruri imaginare într-o lume prezentă extrem de cenuşie şi de inertă. Existau cititori pasionați care citeau în profunzime şi pentru care cartea avea un impact existențial foarte puternic, le modela viețile, le modela modul de a gândi, îi ajuta să înțeleagă altfel lumea, să se înțeleagă altfel pe ei înşişi. Astăzi, cei care citesc o fac la rândul lor din motive foarte variate. Chestiunea majoră e schimbarea comportamentului de lectură, care ține clar de evoluția mijloacelor de comunicare".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA EDIŢIILOR

„O fotografie veche de 14 ani"

Alexandru BRICIU
istoric literar

Nuvela "O fotografie veche de 14 ani" a fost scrisă de Mircea Eliade în anul 1959, la Chicago, în Statele Unite ale Americii. Este povestea unui ţăran român, Dumitru, emigrant peste Ocean şi căsătorit cu o letonă, Thecla. Convingerea sa că numai Dumnezeu i-a vindecat, la un moment dat, soţia este o pură *mărturisire de credinţă ortodoxă* şi nu se lasă tăgăduită de nici un detaliu potrivnic. Descoperim aici un Eliade ortodox, ca o contrapondere la toate speculaţiile sincretiste despre religia marelui autor român.

Pe scurt, acţiunea nuvelei este următoarea: Dumitru, "de la Dunăre, din România", emigrează în America, unde se căsătoreşte cu o letonă, Thecla. Două nume ortodoxe, două ţări asemenea. Personajul nostru caută o biserică. O biserică în care, în urmă cu patru ani, trăise un eveniment minunat. Şi un om. Un om despre care e sigur că e taumaturg. Cu patru ani în urmă, Dumitru intra în "Biserica Mântuirii" căutând un festival al asociaţiilor culturale baltice, din dorinţa de a-i face o surpriză soţiei. Greşise data, festivalul avusese loc cu o săptămână în urmă, dar totuşi intră în biserică, unde se afla "doctor Martin vorbind de la pupitru. Vorbea înflăcărat, şi sincer, ca un profet..." Biserica plină, "doctorul" cerceta pe fiecare: "Bolnavi de tot felul stăteau în rând, care mai de care mai bolnav – bolnavi de inimă, de astmă, de reumatisme – şi prin rugăciune şi concentrare se vindecau unul după altul, se vindecau văzând cu ochii". De tămăduire avea nevoie şi Dumitru al nostru. Nu pentru el, ci pentru soţia sa, Thecla, suferindă de astm încă din copilărie. Omul purta, în portofel, o fotografie a soţiei sale făcută cu mai bine de zece ani în urmă. Cuvintele lui "doctor Martin" au fost acestea: "Du-te liniştit acasă şi mulţumeşte lui Dumnezeu pentru marea Lui îndurare. Soţia dumitale a fost vindecată!" Zis şi făcut. Fără urmă de îndoială în inimă, Dumitru se întoarce la treburile sale, fără a iscodi starea de sănătate a soţiei sale: "Şi cum mi-a spus asta, am ştiut că aşa a fost. De aceea nici n-am voit să telefonez. Ştiam că a fost vindecată. De ce să-L ispitesc pe Dumnezeu îndoindu-mă de atotputernicia Lui?" După zece zile, ajungea acasă şi-o afla pe Thecla vindecată.

Patru ani mai târziu, în faţa aceleiaşi biserici, Dumitru îl caută pe "doctorul" Martin pentru a-i mulţumi. Poartă în portmoneu aceeaşi fotografie a soţiei sale, acum "veche de 14 ani". În biserică, nici urmă de taumaturg. Un uşier îl conduce la oficiu, unde găseşte pe membrii Comitetului parohial. Vestea primită de la aceştia îl loveşte în moalele capului: "doctorul" pe care îl căuta era un impostor. Nici măcar nu se numea Martin. Era canadian şi îl chema Dugay. Plătise pentru escrocheriile sale cu doi ani de detenţie. Încerca să se reintegreze în societate, muncind ca ospătar într-un local." Dumitru ajunge în barul "Three Hundred", unde Dugay lucra pentru mâncare şi pentru haine. Pentru românul neaoş de la Dunăre, Martin-Dugay rămâne un binefăcător ce merită deplina sa recunoştinţă. Pseudo-doctorul nu-şi aminteşte de întâlnirea din "Biserica Mântuirii". Nu-l recunoaşte nici pe el, nici fotografia ce-i fusese prezentată cu patru ani în urmă. Discuţia dintre cei doi reprezintă însă chintesenţa dialogului dintre filosofie şi credinţă. Dumitru o ţine una şi bună: l-a cunoscut pe Dugay cu patru ani în urmă, în "acea sfântă biserică unde Dumnezeu Se îndură şi mântuieşte oamenii". Replica lui Dugay este glacială: "Dumnezeu S-a retras din lume, a dispărut. Pentru noi, oamenii, e ca şi mort. Putem spune, fără urmă de nelegiuire, că Dumnezeu a murit, pur şi simplu, pentru că nu mai e cu noi, nu ne mai este accesibil. S-a retras, S-a ascuns undeva. Acel "undeva" nu face parte din lumea noastră, e ceva pe care filosofii îl numesc transcendent". Replica lui Dumitru este epică. Este replica credinciosului simplu, pe care nu-l poate despărţi nimeni şi nimic de Dumnezeul său. E naturală şi e românească: "Să vă dea Dumnezeu noroc, doctore Martin, spuse. Noroc şi sănătate. Dar degeaba încercaţi să mă speriaţi dumneavoastră, cum că Dumnezeu ar trage să moară. Nu mă las nici eu aşa uşor păcălit de o glumă..." Martin-Dugay insistă cu transcendentul ("Pur şi simplu Dumnezeu S-a retras definitiv, adică, într-un cuvânt: a murit..."), dar este întrerupt brusc: "Doamne fereşte, exclamă Dumitru, făcându-şi speriat cruce. Să nu vorbiţi aşa doctore Martin, să nu vorbiţi nici în glumă, că e mare păcat!..."

Dacă Dumitru a existat cu adevărat, contează prea puţin. Avem totuşi în faţă o nuvelă fantastică. Dacă însă Dumitru este rodul unor frământări ale lui Eliade, şi acesta este răspunsul lui pentru sine şi pentru noi, atunci, da, Eliade a fost profund ortodox! Cel puţin în acest schimb de replici. În care credinciosul simplu ajunge direct la Dumnezeu, evitând toate labirinturile filosofale.

Interlocutorii lui Dumitru sunt feluriţi. Şi tot atâtea păreri. Unii ajung chiar la concluzia că "miracolul l-a săvârşit prietenul nostru Dumitru". Dar sunt întrerupţi prompt: "Dumnezeu! protestă Dumitru ridicând mâna dreaptă în sus. Dumnezeu prin doctor Martin..." Şi-i mustră chiar: "Nu luaţi în deşert numele lui Dumnezeu". Adevăr este însă şi în ultima replică a escrocului Martin. O "mea culpa" care îl reabilitează pe acest Dugay: "E vina noastră, care am ştiut de Dumnezeul adevărat şi nu L-am mărturisit. Aşa cum e Dumitru, cu credinţa lui naivă, idolatră şi vană, e mai aproape de Dumnezeul adevărat decât noi toţi. Şi tot el are să-L vadă cel dintâi, când Dumnezeul adevărat Îşi va arăta din nou faţa, nu în biserică, nici în universităţi, ci Se va arăta pe neaşteptate, deodată, aici între noi, poate pe stradă, poate într-un bar, dar noi nu-L vom recunoaşte şi nu vom mărturisi pentru El..." Iar Dumitru, ascultându-l, îl recunoaşte pe cel pe care îl căuta pentru a-i mulţumi: "Vorbeşte doctor Martin, şopti. Vorbeşte înflăcărat şi sincer, ca un profet..."

Pentru Steinhardt, părintele *Nicolae* de la Rohia, "O fotografie veche de 14 ani", mai mult decât oricare nuvelă fantastică a lui Mircea Eliade, "face loc în cadrul literaturii universale viziunii româneşti şi ortodoxe despre viaţă şi tainele ce ne înconjoară". Iar în Dumitru, "ţăranul de la Dunăre", regăseşte omul care crede în Dumnezeu şi în minuni, "nesofisticat şi neamăgit de pseudoştiinţe cu nume sonore, care în barul hemingwayano-huxleyan mărturiseşte Logosul, întruparea lui Dumnezeu şi mântuirea". Când aude sentinţa fostului pastor escroc Dugay-Martin, că "Dumnezeu a murit", Dumitru nu polemizează, nu argumentează, nu încearcă să-şi con-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vingă interlocutorul. Părintele Nicolae Steinhardt regăsește în acest dialog ceva din neaoșul lui Ion Creangă sau Ioan Alexandru Brătescu-Voinești: "În cel mai pitoresc, mai cald, mai dulce stil țărănesc îi trânteşte un neașteptat: "Să vă dea Dumnezeu noroc, doctore Martin. Noroc și sănătate!" Pentru eruditul monah convertit la Ortodoxie, Dumitru este înțelept, sfătos și isteț, cu o credință "tare ca stânca" și capabil să dea replici demne de personajele lui Nicolae Gane, Emil Gârleanu sau Calistrat Hogaș. Cât despre autor, Steinhardt afirmă cu tărie că "O fotografie veche de 14 ani" este opera unui Eliade ortodox: "Iată că indianistul a dus cu el la Chicago esențele credinței țărănești ce-și râde de teologumenele filosofiei ateiste și-n care mioriticul înfrânge dintr-o singură lovitură (ca voinicul pe spân, pe balaur) – pe calea derizoriului (ce spui domâle! ia mai pleacă cu ursuâ de-aici că sperii copiii) – vaticinațiile unui nietzscheism de duzină. La ce-s bune semiologia, sociologia, spiritul absolut și limba universală dacă vin să îndruge că Dumnezeu nu există și că nu face minuni?".

Iar cealaltă frază pe culmile căreia stă întreaga nuvelă, care încheie replica ortodoxă a lui Dumitru la elucubrația lui Dugay-Marin, este următoarea: "Dar degeaba încercați să mă speriați dumneavoastră cum că Dumnezeu ar trage să moară". Replica aceasta "e de la Neculce, Anton Pann și Creangă, un Creangă de zile mari", e "reacția omului pe care-i greu să-l amăgești pentru că știe el ce știe". Acestea sunt valorile românești și creștine mărturisite Occidentului, iar "fără de ele orice cultură și civilizație se află în pericol de moarte". Cel care le poartă în îndepărtata Americă este Dumitru, "însăși ortodoxia și însuși românismul", cum îl numește părintele Nicolae Steinhardt.

„Ultima saună", sau locul pe unde iese sufletul

Matematician de excepție, recunoscut pe plan internațional, membru deplin al Academiei Române (din 2012), autor al unui model de informatică teoretică, inspirat din biologia celulară și care îi poartă numele (*Sistemele P.*), director de revistă culturală cu anvergură pan-românească („Curtea de la Argeș"), scriitor plurivalent, Gheorghe Păun (n. 6 decembrie 1950, Cicănești, Argeș) reprezintă la ora actuală modelul deplin al intelectualului cetățean de care are atâta nevoie țara noastră.

Cu atât mai mult, realizările sale de excepție în varii domenii merită cunoscute și difuzate într-o vreme în care avem atâta nevoie de exemple publice. Între acestea, pe un palier literar de obicei greu accesibil scriitorului român contemporan, se situează romanul *Ultima saună* (Ed. Dacpress, Curtea de Arges, 2006, cu o copertă de Ion Aurel Gârjoabă), inspirat din experiența scandinavă a autorului.

Evocarea unui spațiu spiritual și chiar geografic cvasi-necunoscut publicului românesc și, în mare măsură, chiar privilegiaților care au călătorit pe aceste meleaguri, precum și plasarea acțiunii în mediul academic, o lume iarăși impenetrabilă și cu atât mai incitantă, constituie atuuri incontestabile ale cărții. Chiar și pe acest plan, discuția asupra *situării* literaturii române contemporane în context internațional merită reanalizată. Scriitorul român, cu rare excepții, se cantonează în spațiul spiritual local, descriind un gen de experiență intelectuală previzibilă, fără ecou în afara fruntariilor internaționale. Or, exemplele de succes internațional, de la literatura japoneză la cea portugheză, de pildă, pentru a ne raporta la extreme, incluzând aici și literaturile africane, ne îndeamnă să privim cu alți ochi temele care exced spațiul românesc.

O astfel de carte, inspirată dintr-o lume cu alte valori și chiar cu alte moduri de raportare a ființei umane la Univers, este romanul *Ultima saună*, al lui Gheorghe Păun, o carte, din păcate, ce nu și-a găsit încă ecoul public meritat. Să fie acesta, oare, un nou simptom al propriei neputințe intelectuale?

Autorul proiectează acțiunea cărții pe fundalul unui decor nordic auster: „În vârf, pe platou, se găsește cel mai urât monument din lume. E un cadou din partea Sankt Petersburgului, numit de localnici „Cei patru bețivi". Sunt patru personaje gheboase, cu brațe groase, ținându-se de umeri într-un fel de horă. Ideea unui moment „al prieteniei" în acest loc neguros mi s-a părut suprarealistă. Nu era numai monumentul cel mai urât din lume, dar și cel mai cinic și mai absurd." (p. 60)

Personajul central al cărții, numit când Profesorul, ori, din simpatie și numai în cerc restrâns, Bunicul, Ursul, Căpitanul Ahab sau Wikingul este, în roman, și bănuim că și în viață, o somitate a științei mondiale, fala școlii finlandeze de matematică, un *uriaș* la propriu și la figurat, ce reunește în jurul său o veritabilă echipă internațională de genii, între care, transfigurat artistic, și autorul însuși. Dincolo de relațiile profesionale, micul grup eterogen, alcătuit dintr-un francez, un italian și doi finlandezi, plus o frumoasă și misterioasă fiică a Nordului, originară din Rovaniemi, de la porțile Laponiei, cultivă, sub atenta supraveghere a *Bunicului*, un soi de frăție spirituală, închegată în jurul ceremonialului, misterios, în ciuda frecventei repetări, al *saunei*. Pentru cititorul nefamiliarizat, sauna este mai mult decât o simplă *scaldă*, urmată eventual de o ieșire la *una mică*. Este, în spiritul mitologiei nordice, însăși întruchiparea *raiului*, spațiu fierbinte și luminos pe care participanții îl contemplă în tăcere, așezați *goi* în preajma pietrelor încinse. În acest decor minimalist, animat doar de sunetul picăturilor de apă azvârlite într-un ritual solemn peste pietre, se stă ca la biserică: „Nu se râde, se vorbește încet și fără patimă și se discută, firește, despre matematică, pentru că sauna deschide venele creierului, care lucrează astfel mai bine. Cele mai bune teoreme, în saună le-am găsit." (p. 35)

Există, firește, și un sâmbure epic al romanului, ce merită urmărit. El trimite, cum e și firesc, spre ideea de competiție, amestecând într-un dozaj subtil oportunismul, prietenia și dragostea, o pasiune sublimată adesea într-o performanță profesională. Rolul de *raisonneur* revine, firește, „dunăreanului", care va închide „ultima saună", după moartea, simbolică, a Profesorului: „Am așezat pietrele cam în grabă, de parcă nu mai încăpeau toate, apoi am încins soba, așteptând pe banchetă să se ridice suficient temperatura. Am aprins apoi toate lumânările de la ferestre, am închis ușa și am pornit spre oraș. Era aproape de miezul nopții și era liniște și pustiu în toată Scandinavia."

Din fericire, momentul relatat are o valoare simbolică, adevăratul Profesor fiind, după cum ne încredințează autorul, în deplină formă fizică și intelectuală. Totuși, momentul merită savurat. În tăcerea profundă a nopții polare, petalele de zăpadă – asemeni stropilor de apă ai saunei – zboară liber, dispersându-se fără durere, într-un abur imperceptibil, întruchipând simbolic *ultima saună*.

Scriitor matur, stăpân pe meșteșugul cuvintelor, Gheorghe Păun atinge în această „poveste" finlandeză sublimul. Romanul merită cunoscut de publicul românesc, dar în același timp merită promovat la export. Și poate că I.C.R.-ul nu va rămâne insensibil la această provocare. ***(Marian NENCESCU)***

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM

Ion HOREA şi *„rondelurile care ard”*

Recent încununat cu premiul *Opera omnia,* noiembrie 2012, acordat de Asociația Scriitorilor din Bucureşti, poetul Ion Horea (n. 10 mai 1929, com. Petea de Câmpie, jud. Mureş) revine în spațiul publicistic cu o culegere de *Rondeluri* (Ed. Ardealul, Tg. Mureş, 2012, lector de carte fiica poetului, Irina Horea), cu totul 99 de poeme, artistul evitând *suta*, probabil dintr-o prejudecată necomunicată public. Recentul volum, al 30-lea dintr-o selecție subiectivă comunicată de editor şi înscrisă pe manşetele copertei cărții, întregeşte profilul literar al unui autor „de cursă lungă” (a debutat în 1956, la fosta ESPLA, cu un volum intitulat simplu *Poezii*, iar cea mai recentă carte a apărut în 2011, la Cluj-Napoca, sub titlul *Psalmi şi rugăciuni,* girată de Editura Dacia XXI). Totodată, recentul volum de *Rondeluri* reprezintă cea de-a cincea colaborare cu Editura Ardealul şi cu neobositul ei director, cărturarul Eugeniu Nistor.

Specie pretențioasă şi privilegiată a literaturii universale, *rondelul* face parte din categoria poeziilor cu formă fixă, originea ei pierzându-se, ca şi a *baladei,* în Franța medievală. Denumirea însăşi conduce spre franțuzescul *rondeau,* indicând fără greş o categorie lirică înrudită cu muzica şi având drept caracteristici rimele fixe şi refrenul. Fixat în actuala formă *clasică* de poetul Clément Marot, la începutul secolului al XV-lea, rondelul cuprinde, de regulă, 15 versuri cu lungime variabilă, în care refrenul (tema) se repetă la primul, al optulea şi în ultimul vers, acesta căpătând şi un rol distinct, *autonom,* evidențiind adesea atât caracterul muzical al compoziției cât şi mesajul liric. De regulă, repetarea refrenului nu se face automat, ci, în funcție de conținut, se schimbă succesiv sensurile, creându-se astfel elementul de surpriză. Această caracteristică impune rondelul drept *genul ludic* prin excelență, fapt evidențiat şi de maeştrii genului. În Franța, rondelul a fost cultivat cu precădere de poeții Pleiadei (la mijlocul secolului al XVI-lea) – Machot, Deschamps, Charles d'Orléans, Marot sau Saint-Amant, care l-au transformat într-un gen liric prin excelență, modern şi rafinat, expresie a gentileții epocii. Ulterior, această manieră a devenit însă *artificială.*

La noi, maestrul necontestat al rondelului rămâne Alexandru Macedonski (1854-1920), autorul ciclului (publicat postum, în 1927) *Poema rondelurilor,* compus din cinci *cărți* (*Rondeluri pribege, Rondelurile celor patru vânturi, Rondelurile rozelor, Rondelurile Senei şi Rondelurile de porțelan*), multe din aceste creații fiind popularizate, în anii '80, prin muzica menestrelului Tudor Gheorghe. Probabil că şi sub influența acestui impuls, unii poeți de esență *cărtureasc*ă, de la Romulus Vulpescu la Ion Horea (ambii, autori de texte transpuse muzical de Tudor Gheorghe), au cultivat rondelul ca pe expresia rafinată a unui anume mod de raportare lirică la realitate.

Poeziile cuprinse în recentul volum al lui Ion Horea constituie, simultan, dovada incontestabilă a măiestriei tehnice a poetului, dar şi a persistenței unui fior liric cultivat consecvent de poet vreme de mai bine de patru decenii. Poet *nostalgic*, Ion Horea transpune liric un veritabil *jurnal liric,* compus în canoanele poeziei cu formă fixă, ce reia multe din temele sale favorite: contemplația trecerii timpului, „chemarea” cărturăriei, moştenirea lirică lăsată urmaşilor, patriotismul echilibrat, seninătatea cugetării pusă sub semnul judecății divine. Rondelurile sale „ard”, „țipă” şi au vivacitatea „leopardului de savană”: „Din pătimirea mea de bard / Ceva-ceva se înfiripă / Şi ca închise într-un gard / Sub doar a timpului risipă / *Rondelurile mele ard*” (p. 49)

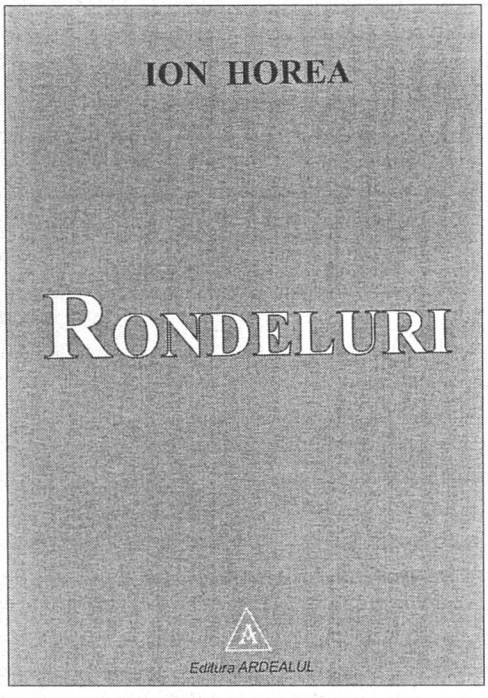

Originale sunt şi reflexiile despre starea şi condiția poeziei: „Cum viața-i gata să te-ngâne / Că-i prea târziu, că-i prea devreme / Şi că nimic nu-ți mai rămâne / De-atâtea fleacuri şi probleme / *Tu scrie, nu lăsa pe mâne*”. Poet al Ardealului, Ion Horea nu-şi uită nici menirea *profetică*: „La Rovine în câmpie / Ori în codrii cei comați / Ai Cosminului să fie? / Spune, Maică Românie / *Unde sunt acei bărbați?* (p. 91)

Pornind chiar şi de la acest nou volum de versuri, anticipăm că poetul Ion Horea nu şi-a epuizat încă capitalul liric, fiind capabil, pe viitor, să ne furnizeze noi surprize. Sub acest aspect, „modestia” lirică afişată de poet este înşelătoare şi ne face să nu luăm în seamă avertismentele de genul: „Moşia mea de om sărac / Cu pălămidă şi mohor / Din Bucureşti până-n Feleac / Mândeamnă să le caut în cor / *Minunile acestui veac* (p. 98). Dovadă este şi recenta recunoaştere publică, girată de breasla profesională a condeierilor bucureşteni. ***(Lector)***

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEI – reverenţe la Regină

Autor cvasi-consacrat prin cele şase volume de poezie publicate anterior (*Fratele meu geamăn, Lăsaţi-mi dragostea, Nu cer să mă iubiţi, Anna Perenna, Marsupiul îngerilor şi Miza pe 1*), poetul George Tei revine în spaţiul public cu o ediţie antologică (Niciodată / Cuvintele…, Editura Topoexim, 2011, 392 p.), beneficiind şi de o prezentare mai mult decât elogioasă aparţinând scriitorului matematician Gheorghe Păun, devenit ad-hoc un fel de naş spiritual al lui George Tei.

Cu precizarea că poetul nu este necunoscut cititorilor publicaţiei noastre, fiind prezentat chiar în acest spaţiu publicistic în urmă cu doi ani (nr. 8 /2010), vom constata că surpriza, în urma lecturii celor peste 300 de poeme (majoritatea sonete, dar şi balade), între care mai mult de o duzină *inedite*, rezultă din *consecvenţa* şi, până la un anume punct, *insolenţa* poetului de a aspira exclusiv către *piscurile literare*. Imaginea ce o degajă acest volum *de autor* este aceea a unui poet matur, egal cu sine şi stăpân pe mijloacele literare curente. Cartea este, într-o secretă dar evidentă revanşă publică, triumful neofitului faţă de un sistem încă rigid de apreciere a valorilor.

Cert este că la cei 67 de ani împliniţi (cetăţeanul Ion Gheorghe, de meserie poştaş, pensionar şi tată de familie, s-a născut la Bucureşti, la 31 mai 1946), poetul George Tei, după cum este cunoscut, este încă aspirant la calitatea de membru al Uniunii Scriitorilor şi cu toate acestea se poartă deja „ca un clasic", cum bine observa Gheorghe Păun în recenzia la precedentul volum (*Miza pe 1,* Ed. Detectiv, 2010). Poetul îşi alege cu uşurinţă temele, rimează „ca şi cum ar respira", încadrându-se elegant în canoanele poeziei cu formă fixă, creând astfel o operă „recitabilă", exploatată cu talent actoricesc de autor, dar şi de numeroşii săi prieteni din lumea teatrului.

Recenta antologie, nu lipsită de uşoare stângăcii editoriale, are ca temă centrală iubirea, interpretată deopotrivă ca *eros* şi *eidos*. Poet citadin, baladist şi boem, George Tei se agaţă de pulpana *Poeziei* spre a-şi dobândi nemurirea („Te-aş fi iubit de nu-mi erai stăpână / Dar te-aş urî de m-ai lăsa străin / Şi nu ştiu cât distanţa ne amână / Un ultim pas – destin înspre destin", *Rondelul poeziei*). Cu totul, cele peste 150 de poeme cu formă fixă – rondeluri, dar şi sonete – sunt dovada unei gândiri poetice elaborate, susţinute consecvent de autor. Citez dintr-un recent poem, *Rondel spre alt destin:* „Câte o treaptă urc spre alt destin / Reiau idei pe care le-am uitat / Iubind şi astăzi pe cine n-am curtat / Străbat păduri de gânduri ce revin…" ***(M.N.)***

Poeţii...

de George Tei

Se duc poeţii, către alte lumi
Dorind să-şi vadă visele-mplinite,
Ca, mai apoi, sau poate chiar de ieri
Să se întoarcă-n văi deşţelenite

Că nu mai pot să stea în "casa lor"
De-atâta nepăsare şi de ură,
Şi cad pe malul mării, printre scoici;
Căderea lor nici ulii n-o îndură! -

Şi lasă drum spre alte insomnii,
Dezmoşteniţii vieţii viitoare -
Că n-au putut, sau n-au avut cu ce
Să-şi mai petreacă înserarea... Oare

Mai pot să stea fără să îi cuprinzi
Cu dragostea ce nu le-a fost rostită,
Între flămânzi, asemenea flămânzi
Ce caută, printre dureri, o pită?

Deci, ei s-au dus la Dumnezeu să ia
Norocul pentru-ntreaga omenire
Şi se întorc cu ce a mai rămas
Din moartea lor: un gram de nemurire...

AUTORII ACESTUI NUMĂR
AUTHORS IN THIS ISSUE

Iulian BOLDEA, *Petru Maior University, Tg. Mureş*

Alexandru BRICIU, *literary historian*

Ion CONSTANTIN, *Metropolitan Library of Bucharest*

Petre CRĂCIUN, *writer*

Marius DOBRE, *Institute of Philosophy, Bucharest*

Elena GUMENE, *museum expert, Museum of Natural Sciences, Kishinev*

G. GRAUR, *collector*

Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*

Sergiu PANĂ, *museum expert, Museum of Natural Sciences, Kishinev*

Liviu PAPADIMA, *The University of Bucharest*

Dan PETRE-STRĂULEŞTI, *historian*

Patricia SOROCEAN, *School Mihai Eminescu, Kishinev*

Isabela VASILIU-SCRABA, *writer*

Daniela ZECA-BUZURA, *publicist*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită şi electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spaţiu de un rând şi jumătate, având ma-ximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoţite de bibliografie, precum şi de un rezumat şi cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele orto-grafice academice, conform *Dicţionarului Ortografic, Ortoepic şi Morfologic al Limbii Române*, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005.

Redacţia îşi rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertenţelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Pentru ilustrarea acestui număr au fost folosite următoarele surse, cum urmează: *http://izvoaredefilosofie.radiocultura.ro; http://www.agentiadecarte.ro; http://newsfromromaniannet.blogspot.ro; www.revistaclipa.com; http://www.zi-de-zi.ro; http://lewebpedagogique.com; http://www.moldodent.com; http://st.interakt.md; http://www.patrimoniu.asm.md; http://www.cimec.ro; http://fotografiromani.ro; http://ecomuntiimacinului.files.wordpress.com; http://www.baricada.ro; ro.wikipedia.org; http://www.cronicadeiasi.ro.* După caz, sursele utilizate de autori au fost semnalate direct în textele publicate.

Mulţumim pe această cale colaboratorilor şi prietenilor revistei care ne-au pus la dispoziţie, cu titlu gratuit, documente iconografice în vederea ilustrării unor articole de specialitate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CATALOG

Cărţi noi, primite la redacţie

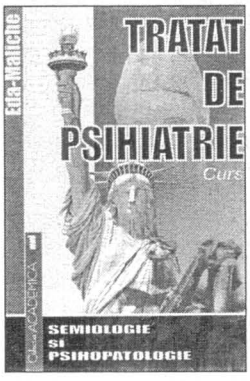

Eda MALICHE CIORABAI, *Tratat de psihiatrie, semiologie şi psihopatologie. Curs*, Bucureşti, Editura Top Form, 2011, 466 p.

Interviul medical nu este doar o formă de socializare, ci un instrument riguros menit să dezvăluie o înţelegere mai bună a pacientului, ajutând astfel la explicarea manifestărilor prin care trece acesta. Medicina bio-psiho-socială a devenit astfel cuvântul de ordine al unificării progresive a ştiinţelor medicale şi comportamentale, inclusiv psihice. Trăirile subiective precum tristeţea, frica etc. devin astfel elemente esenţiale ale istoricului pacientului.

Sebastian OPRESCU (coordonator) şi colectiv, *Dezvoltarea durabilă, politici publice şi administraţie în România* (Colecţia GeoEconomic), Bucureşti, Editura Top Form, 2012, 206 p.

Dezvoltarea durabilă presupune o dezvoltare economică sănătoasă, bazată pe transformări structurale şi distribuirea beneficiilor dezvoltării la nivelul întregii populaţii. Ea se realizează printr-o guvernare eficientă, implementarea de politici economice cu o componentă consistentă de protecţie a mediului, cu accent pe ecologie.

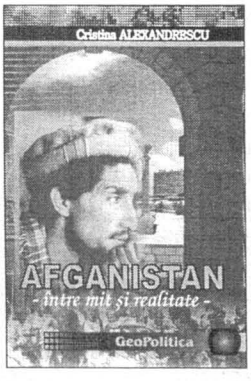

Cristina ALEXANDRESCU, *Afganistan între mit şi realitate* (Colecţia GeoPolitica), Bucureşti, Editura Top Form, 2012, 320 p.

Aflată la intersecţia a trei mari arii geografice – Asia Centrală, India şi Orientul Mijlociu – populaţia afgană se prezintă sub forma unui mozaic de comunităţi, un puzzle etnic în care solidaritatea umană se manifestă în exces. Apartenenţa etnică păleşte însă în faţa sentimentului intens de mândrie locală. Singur islamul este cel care cimentează societatea, proporţia dintre suniţi şi şiiţi fiind însă de 5 la 1 în favoarea primilor.

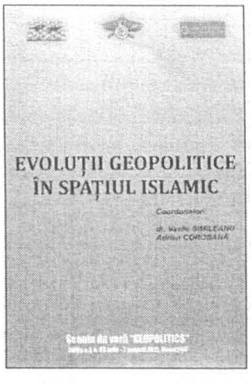

Vasile SIMILEANU şi **Adrian COROBANĂ** (coordonatori), *Evoluţii geopolitice în spaţiul islamic*, Şcoala de Vară GeoPolitica, ediţia a II-a, august 2012, Bucureşti, Editura Top Form, 2012, 210 p.

Geopolitica e fascinantă. Odată ce ajungi să-i studiezi principalele legi, rămâi fascinat. Începi să înţelegi că în această lume orice barieră, inclusiv cea temporală, a fost distrusă, că un eveniment din Asia sau Africa ne poate afecta aici, în România. Începi să nu mai fi credul în faţa declaraţiilor oficiale şi să înveţi să citeşti printre rânduri ştirile, anticipând evenimentele globale ce se desfăşoară în faţa ochilor tăi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

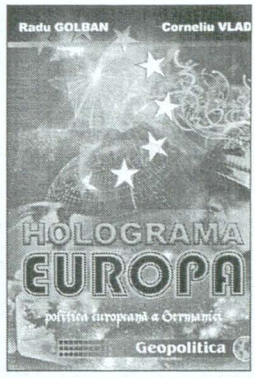

Radu GOLBAN, Corneliu VLAD, *Hologrma Europa. Politica europeană a Germaniei* (Colecția GeoPolitica), București, Editura Top Form, 2012, 243 p.

Eu nu cred că Germania, o țară cu un popor cu atâtea capete luminate, cu atâta cultură, nu și-ar găsi fericirea și la țară. De ce oare ponderea economică a Germaniei trebuie plătită cu atâta durere, amărăciune și vărsare de sânge la nivel continental? ***(Corneliu Vlad)***

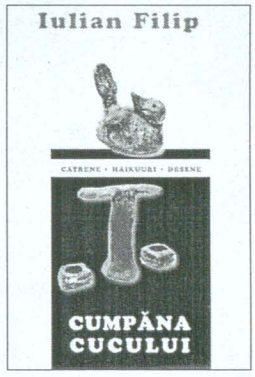

Iulian FILIP, *Cumpăna cucului. Catrene. Haikuuri. Desene,* Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2011, 152 p.

Coasa-n iarbă crudă: Pașii morții se aud / pe-un covor de iarbă crudă / când... nimic nu mai e ..... / decât moartea să se-audă.

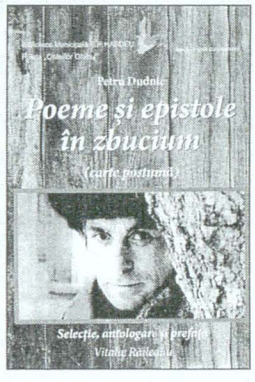

Petru DUDNIC, *Poeme și epistole în zbucium* (carte postumă), selecție, antologare și prefață de Vitalie RĂILEANU, Chișinău, Editura Notograf, 2012, 212 p.

Azi, 12 ianuarie [1981 – n.r.] îmi telefonează Evgheni Evtușenko. Cu un ton impunător, ca și cum mi-ar ordona, îmi spune: Azi, Petru, luăm cuvântul la Fabrica de Mobilă din strada Maiakovschi . Mai erau deci două ore și urma să vorbesc publicului, în prezența lui Evtușenko. „Pe cine voi face de rușine, pe mine, sau pe el?" Vă fac o mărturisire: Nu l-am dat de sminteală pe Evtușenko. O oră și jumătate ne-au ascultat muncitorii moscoviți în cea mai fericită zi din câte am trăit până azi. ***(Petru Dudnic)***

Mihai Ionescu CĂMĂRAȘU, *Celula XIII,* București, Editura Anamarol, 2012, 164 p.

Într-o zi, m-au chema la Pașapoarte și mi-au spus că viza de plecare expiră peste o lună. „Nu mai ești arestatul de la Malmaison, din Celula XIII, acum și Securitatea e a noastră." Da, dar mie celula aceea mi-a purtat noroc. După o săptămână aveam în buzunar pașaportul pentru America. Dar știam că deja trecusem prin toate torturile psihologice pentru un amărât de pașaport care nu este decât o hârtie cu multe ștampile...

Rubrică realizată cu sprijinul colaboratorilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Momente din istoria neamului – *evoluția ideii de parlamentarism (II)*

Prof. Petre DAN-STRĂULEȘTI
istoric

Cartier al Cetății Tomis

Anul 1288, 8 iunie Prima mențiune documentară a existenței unei *Congregații nobiliare* în Transilvania face referire la un eveniment de acest gen care s-a desfășurat în localitatea Oprișani (Cristiș, Villa Cruciferorum), în vecinătatea orașului Turda. Sunt prezenți la acest eveniment convocat de voievodul Roland Borșa (iunie 1288 – iulie 1293), *nobilium regni Transsylvanii* din cele șapte comitate transilvane, clerul superior, dar lipsesc reprezentanți ai orășenimii și țărănimii libere. Asemenea *congregații* se reunesc, după 1320, o dată sau de două ori pe an, sub conducerea voievodului. Congregațiile se inspirau din organizarea Dietei Ungariei și aveau loc în urma convocării semnate de rege. Congregațiile vor continua, în ciuda intervențiilor voievodului care urmărea a le șterbi din autoritate și putere, până în anul 1541, când Transilvania se desprinde total de Ungaria, intrând sub suzeranitatea Semilunii, ca principat autonom.

Anul 1289 Regele maghiar Ladislau al IV-lea Cumanul convoacă, la Alba Iulia, în Catedrala Sf. Mihail, *Congregația* la care participă „universos viros religiosos, nobile Ungaros, Saxones et Sycules partis Transilvanne", fără însă a fi prezenți și „Olachii" (reprezentanți ai nației române). Arhiepiscopul Esztergom, sprijinit de pontifii catolici, aflați în conflict cu regele maghiar, apelează totuși și la români pentru ajutor, laolaltă cu celelalte națiuni privilegiate (unguri, sași și secui). În acest sens, regele maghiar face mai multe vizite în Transilvania, urmărind să-l înlăture de la domnie pe voievodul Roland Borșa.

Anul 1291, martie Regele Andrei al III-lea al Ungariei (1290-1301) convoacă, la Alba Iulia, Adunarea obștească a stărilor *(Congregatio generalis)* cu scopul de a hotărî asupra unei reforme generale a Transilvaniei, dar și de a analiza situația stărilor *privilegiate*. În document se precizează că au participat „Universis Nobilobus Saxonibus, Syculis et Olachys in partibus Transyvanis". Documentul caracterizează această adunare drept o veritabilă „Constituțională de reformare". Simion Bărnuțiu, în discursul său din 3/16 mai 1848, rostit în Catedrala de la Blaj, afirma că „Românii trăiau în Diete în tovărășie cu ungurii, care nu se gândeau să persecute naționalitățile". Și Nicolae Iorga se referă, la rândul său, la această adunare apreciind-o ca fiind „o adevărată revoluție... Românii au același rang politic" cu celelalte națiuni transilvane. Evident, se presupune că în Adunare erau prezenți doar „fruntașii" români. Adunarea va hotărî să-i restituie lui Ugrin moșiile Sâmbăta și Făgărașul, pe care le deținuse pe vremea când a fost voievodul Transilvaniei (decembrie 1275-1276).

Un alt aspect demn de semnalat este că reuniunea de la Alba Iulia urma alteia, similare, desfășurată în septembrie 1290, la Budapesta, dovadă a existenței, încă din cele mai vechi timpuri, a două entități distincte, regatul Ungariei *(regnum Hungariae)* și Voievodatul Transilvaniei *(regnum Transilvanum),* independente una față de cealaltă.

Anii 1390-1400 Documentele de cancelarie moldovenești datate 30 martie, 18 noiembrie 1393, 12 martie și 28 noiembrie 1399, conțin formulări din care rezultă poziția reprezentanților boierimii, constituiți într-o *adunare*, față de inițiativele luate de domn în diferitele probleme ale politicii interne și externe.

Anul 1393 Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești (septembrie 1386 – 31 ianuarie 1418), și sultanul Baiazid Ildîrîm (1389 – 1402) încheie primul *tratat politic* dintre cele două țări. Această denumire este termenul corect ce definește raporturile, pe viitor, între semnatari. Țara Românească, prin document, este un partener căruia i se recunoaște o serie de drepturi ce îi conferă calitatea de stat de sine stătător, suveran pe deciziile sale politice, atât de natură internă, cât și pe plan internațional. Astfel, art. I precizează că Sultanul „în nemărginita noastră îndurare față de Valahia, care s-a supus Imperiului nostru invincibil împreună cu domnitorul ei, hotărâm ca **această țară** *să se conducă după propriile ei legi și ca domnitorul valah să aibă libertatea deplină* (s.n. – P.D.S.) de a declara război și de a încheia pacea cu vecinii săi atunci când îi va conveni și în felul cum va crede de cuviință." Articolul al III-lea din același document stipulează că domnii creștini sunt aleși „de mitropoliți și de boieri", adică de o adunare ce reunește autoritatea religioasă a țării cu cea laică. Denumirea acestei adunări, cu putere de decizie, va cunoaște, de-a lungul timpului, diverse titulaturi. Precizarea din Tratat că domnitorii aleși sunt de religie creștină arată că numai pământenii pot accede la această demnitate. Imperiul Otoman primea, prin prevederile art. IV al Tratatului, „un tribut anual de 500 de piaștri (3000 de galbeni)".

În concluzie, în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân întâlnim pentru prima dată în structura *Sfatului domnesc,* un reprezentant al unei dregătorii locale (banul de Severin).

(continuare în numărul viitor)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR

decembrie 2012

- *1 decembrie.* **Ziua Națională a României**
- *1 decembrie 1892.* 120 ani de la nașterea prozatorului **Cezar Petrescu** (1 dec. 1892 - 9 mart. 1961)
- *1 decembrie 1997.* 15 ani de la moartea lui **Ștefan Milcu,** medic, biolog și antropolog (15 aug. 1903 - 1 dec. 1997)
- *3 decembrie 1857.* 155 de ani de la nașterea scriitorului englez **Joseph Conrad** (3 dec. 1857 - 3 aug. 1924)
- *3 decembrie 1887.* 125 de ani de la fondarea, la Reșița, a revistei **"Pedagogul român"**
- *4 decembrie 1732.* 280 de ani de la moartea lui **John Gay,** scriitor englez (30 iun. 1685 - 4 dec. 1732)
- *4 decembrie 1937.* 75 de ani de la moartea lui **Alexandru Dobrogeanu-Gherea,** sociolog, om politic, publicist (7 iul. 1879 - 4 dec. 1937)
- *4 decembrie 1987.* 25 de ani de la moartea filosofului **Constantin Noica** (24 iul. 1909 - 4 dec. 1987)
- *4 decembrie 1902.* 110 de ani de la moartea lui **Ioan Rațiu,** om politic și patriot, unul dintre întemeietorii Partidului Național Român din Transilvania (19 aug. 1828 - 4 dec. 1902)
- *6 decembrie 1882.* 130 de ani de la moartea lui **Anthony Trollope,** romancier englez (24 apr. 1815 - 6 dec. 1882)
- *7 decembrie 1872.* 140 de ani de la nașterea lui **Johan Huizinga,** istoric și teoretician olandez (7 dec. 1872 - 1 feb. 1945)
- *7 decembrie 1947.* 65 de ani de la moartea lui **Tristan Bernard,** romancier și dramaturg francez (7 sept. 1866 - 7 dec. 1947)
- *8 decembrie 1832.* 180 de ani de la apariția, la București, a primului număr din **"Buletin - Gazeta Administrativă",** mai târziu Buletinul oficial al Principatului Țării Românești, primul periodic românesc oficial
- *8 decembrie 1832.* 180 de ani de la nașterea lui **Björnstjerne Martinus Björnson,** poet, dramaturg și publicist norvegian, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1903 (8 dec. 1832 - 26 apr. 1910)
- *10 decembrie.* **Ziua Internațională a Drepturilor Omului**
- *11 decembrie 1882.* 130 de ani de la nașterea lui **Max Born,** fizician german, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică, 1954 (11 dec. 1882 - 5 ian. 1970)
- *11 decembrie 1997.* 15 ani de la moartea lingvistului **Ion Coteanu** (6 oct. 1920 - 11 dec. 1997)
- *11 decembrie 1912.* 100 de ani de la nașterea lui **Carlo Ponti,** regizor italian (m. 10 ian. 2007)
- *12 decembrie 1962.* 50 de ani de la moartea lui **Felix Aderca,** poet, prozator și publicist (13 mart. 1891 - 12 dec. 1964)
- *13 decembrie 1797.* 215 ani de la nașterea poetului german **Heinrich Heine** (13 dec. 1797 - 17 febr. 1856)
- *13 decembrie 1927.* 85 de ani de la nașterea lui **James Wright,** poet și traducător american (13 dec. 1927 - 25 mart. 1980)
- *13 decembrie.* **Ziua Tipografilor Români**
- *14 decembrie 1887.* 125 de ani de la nașterea lui **Virgil N. Madgearu,** economist, sociolog, om politic (14 dec. 1887 - 27 nov. 1940)
- *14 decembrie 1932.* 80 de ani de la nașterea scriitorului **Dumitru Solomon** (14 dec. 1932 - 10 febr. 2003)
- *14 decembrie 1997.* 15 ani de la moartea lui **Harold Robbins,** scriitor american (21 mai 1916 - 14 dec. 1997)
- *14 decembrie 1962.* 50 de ani de la moartea lui **Simion Mehedinți,** geograf (18 oct. 1869 - 14 dec. 1962)
- *15 decembrie 1832.* 180 de ani de la nașterea lui **Gustave Alexandre Eiffel,** inginer francez (15 dec. 1832 - 28 dec. 1923)
- *15 decembrie 1887.* 125 de ani de la apariția la București a publicației de știință și literatură **"Revista nouă"**, director B. P. Hasdeu (15 dec. 1887 - sept. 1895)
- *15 decembrie 1887.* 125 de ani de la nașterea pianistei și scriitoarei **Cella Delavrancea** (15 dec. 1887 - 9 aug. 1991)
- *15 decembrie 1907.* 105 de ani de la nașterea arhitectului brazilian **Oscar Niemeyer** (m. 5 dec. 2012)
- *16 decembrie 1897.* 115 ani de la moartea scriitorului francez **Alphonse Daudet** (13 mai 1840 - 16 dec. 1897)
- *17 decembrie 1987.* 25 de ani de la moartea scriitoarei franceze **Marguerite Yourcenar** (8 iun. 1903 - 17 dec. 1987)
- *18 decembrie 1997.* 15 ani de la moartea artistului plastic **Ion Vlasiu** (6 mai 1908 - 18 dec. 1997)
- *18 decembrie 1737.* 275 de ani de la moartea lui **Antonio Stradivari (Stradivarius)**, lutier italian (1644 - 18 dec. 1737)
- *20 decembrie 1837.* 175 de ani de la apariția, la București, a primului cotidian românesc, **"România",** sub redacția lui Aaron Florian și Gheorghe Hill
- *20 decembrie 1967.* 45 de ani de la moartea scriitorului **Mihail Sorbul** (29 oct. 1885 - 20 dec. 1967)
- *20 decembrie 1852.* 160 de ani de la nașterea lui **Ion Mincu,** arhitect și profesor, întemeietorul școlii naționale de arhitectură și 100 de ani de la moarte (20 dec. 1852 - 6 dec. 1912)
- *21 decembrie 1987.* 25 de ani de la moartea lui **Marcel Gafton,** poet și traducător (27 iul. 1925 - 21 dec. 1987)
- *22 decembric 1927.* 85 de ani de la înființarea Societății de difuziune radiofonică din România, devenită ulterior **Societatea Română de Radiodifuziune**
- *24 decembrie 1982.* 30 de ani de la moartea poetului francez **Louis Aragon** (3 oct. 1897 - 24 dec. 1982)
- *25 decembrie 1977.* 35 de ani de la moartea lui **Charles Chaplin** (16 apr. 1889 - 25 dec. 1977)
- *25 decembrie 1642.* 370 de ani de la nașterea lui **Isaac Newton,** fizician englez (25 dec. 1642 - 20 mart. 1727)
- *26 decembrie 1997.* 15 ani de la moartea regizorului **Mircea Veroiu** (29 apr. 1941 - 26 dec. 1997)
- *26 decembrie 1962.* 50 de ani de la moartea lui **Radu Stanca,** poet, dramaturg, regizor, actor (5 mart. 1920 - 26 dec. 1962)
- *27 decembrie 1897.* 115 ani de la nașterea lui **Tudor Vianu,** estetician, critic și istoric literar, profesor universitar (27 dec. 1897 - 21 mai 1964)
- *27 decembrie 1917.* 95 de ani de la moartea lui **George I. Diamandy,** scriitor, publicist, om politic (27 feb. 1867 - 27 dec. 1917)
- *27 decembrie 1977.* 35 de ani de la moartea pictorului **Alexandru Ciucurencu** (27 sept. 1903 - 27 dec. 1977)
- *27 decembrie 1997.* 15 ani de la moartea pictorului **Corneliu Baba** (18 nov. 1906 - 27 dec. 1997)
- *27 decembrie 1822.* 190 de ani de la nașterea lui **Louis Pasteur,** chimist și biolog francez (27 dec. 1822 - 28 sept. 1895)
- *28 decembrie 1937.* 75 de ani de la moartea compozitorului francez **Maurice Ravel** (7 mart. 1875 - 28 dec. 1937)
- *31 decembrie 1882.* 130 de ani de la moartea lui **Leon Gambetta,** avocat și om politic francez (2 apr. 1838 - 31 dec. 1882)
- *31 decembrie 1842.* 170 de ani de la nașterea lui **Iacob Negruzzi**, poet, prozator, dramaturg, membru al Academiei Române (31 dec. 1842 - 6 ian. 1932)
- *31 decembrie 1852.* 160 de ani de la inaugurarea **Teatrului cel Mare** (Teatrul Național) din București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR
Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspicies of*
Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul ştiinţific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)
Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*
Acad. Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUŢESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Națională de Arte din București / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-şef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-şef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
Dr. Julieta ROTARU, Florin PREDA
Radu VLĂDUȚ
Mariana DUMITRU (tehnoredactare)

Redacția și Administrația / *Office and Administration*
01354, Bucureşti, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
E-mail: rbb@bmms.ro, nencescu_marian@yahoo.com
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană Bucureşti
Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă și prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză și franceză,
și publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză și franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE *including contributions in English and French.*

ISSN 1454–0487

TIPAR: COPERTEX

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

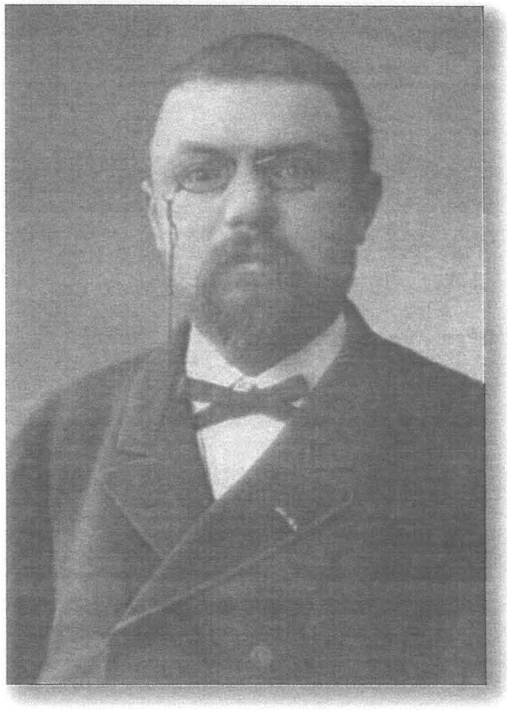

HENRI POINCARÉ

1845 – 1912

100 de ani de la moarte

Jules Henri Poincaré was a French mathematician, theoretical physicist, engineer, and a philosopher of science. He is often described as a polymath, and in mathematics as The Last Universalist, since he excelled in all fields of the discipline as it existed during his lifetime. He made many original fundamental contributions to pure and applied mathematics, mathematical physics, and celestial mechanics. He was responsible for formulating the Poincaré conjecture, which was one of the most famous unsolved problems in mathematics until it was solved in 2002–2003. In his research on the three-body problem, Poincaré became the first person to discover a chaotic deterministic system which laid the foundations of modern chaos theory. He is also considered to be one of the founders of the field of topology.Poincaré made clear the importance of paying attention to the invariance of laws of physics under different transformations, and was the first to present the Lorentz transformations in their modern symmetrical form.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SPIRU HARET

1851 – 1912

100 de ani de la moarte

Inițiativele lui Haret de revigorare economică și culturală a satului s-au bucurat de succes în primii ani ai secolului, în pofida crizei persistente și a convulsiilor din mediul rural. Spiritul asociativ, dovedit fecund în lumea apuseană, începea să rodească și la Dunărea de Jos, unde se și vorbea de mișcarea haretiană ca despre un fenomen plin de promisiuni pentru viitor. Haret era adesea asociat cu* poporanismul *lui Constantin Stere, dar și cu alte orientări similare din epocă. Esențial era, în viziunea sa, apostolatul în slujba lumii rurale, folosirea corpului didactic pentru a se obține progrese în orice domeniu. Marele său merit, s-a spus deja, este de a fi introdus în societatea românească – cu autoritate și dezinteres personal – instituții de un tip nou, participativ, ca și un alt tip de acțiuni cu caracter obștesc, solidarist și acțional.

Academician Alexandru ZUB

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro